

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
EKONOMIKAS UN VADĪBAS FAKULTĀTE
EIROPAS STUDIJU MAĢISTRA STUDIJU PROGRAMMA

MEDIĀCIJA LATVIJĀ
EIROPAS SAVIENĪBAS KONTEKSTĀ
MAĢISTRA DARBS

Autors: **Agate Dzerkale**

Studenta apliecības Nr.: ad14025

Darba vadītājs: profesore Dr.ekon. Biruta Sloka

RĪGA 2016

ANOTĀCIJA

Izvēlētā maģistra darba tēma „**Mediācija Latvijā Eiropas Savienības kontekstā**”.

Mediācijas pamats ir pušu izpratne, ka tiesvedības rezultāts, nav izdevīgs nevienai no pusēm. Daudz efektīvāk ir vienoties par savstarpējo attiecību saglabāšanu un turpmāku nākotnes sadarbību, nevis ieslīgt ilgtermiņa un finansiāli apjomīgos tiesvedību procesos.

Maģistra darba mērķis - izpētīt mediācijas procesus un īpatnības Latvijā Eiropas Savienības kontekstā.

Maģistra darba uzdevumi - analizēt mediācijas priekšrocību rašanās un iespējas, apkopot mediācijas attīstības un atšķirību Eiropas Savienības dalībvalstīs teorētiskos aspektus, izpētīt mediācijas aizsākšanās un attīstības īpatnības Latvijā.

Maģistra darbā izmantotas sekojošas pētījumu metodes - monogrāfiskā pētījumu metode, statistikas pētījumu metode, grafiskā pētījumu metode, kvalitatīvā pētījumu metode – intervija, kvantitatīvā pētījumu metodes – aptauja, loģiski konstruktīvā pētījumu metode.

Kvalitatīvajā pētījumā ar sertificētiem mediatoriem secināts, ka Latvijā šobrīd nav pietiekams skaits mediatoru, īpaši ārpus Rīgas, lauku reģionos. Latvijā cilvēki nav pietiekami informēti par mediāciju un to procesiem, Latvijā mediācija nav attīstīta un cilvēkiem Latvijas reģionos ir ļoti vājas un biežāk – vispār nav informācijas par mediāciju.

Kvantitatīvajā pētījumā secināts, ka galvenās mediantu intereses ir izvairīšanās no tiesāšanas un strīda izbeigšana. Svarīgākās mediācijas priekšrocības ir laika ekonomija un izmaksu ietaupīšana, bet trūkumi ir tiesu piespiedu funkcijas trūkums un pušu solījumu nepildīšana.

Sabiedrības izglītošana un mediācijas atpazīstamība, veicinās indivīda attieksmi un vēlmi izprast mediācijas priekšrocības domstarpību risināšanā.

Atslēgvārdi

Mediācija, Mediācijas Direktīva, Mediācijas likums, ADR, strīds, izlīgums.

ANNOTATION

The Master Thesis “**Mediation in the Latvia in the European Union Context**” explores the mediation process and the experiences of the foreign countries in the European context focusing on the Latvia’s peculiarities.

The Master Thesis tasks – to investigate concept of the mediation, to make a comparison with other Member States with regard to the mediation development and differences, to analyze the mediation initiation and development in Latvia.

In the Master Thesis used following research methods - monographic research method, statistical research method, graphic research method, qualitative research method – interview, quantitative research methods – survey, logically constructive research method.

From the Master Thesis’ qualitative research with certified mediators the main conclusions are that in Latvia currently there are no sufficient number of mediators, especially outside of Riga. Latvian society are not sufficiently aware of mediation and its processes. Mediation in Latvia is not developed and people in Latvian regions are often not aware about mediation institution.

From the Master Thesis quantitative research the main conclusions are that in the respondent view the main mediation benefits are the avoidance of litigation and dispute termination. The most important advantage of mediation is a time-saving and cost-saving, but shortcomings in mediation are the lack of judicial enforcement and the repudiation of the stated promises.

Educating society and rising awareness about mediation, will contribute to an individual's desire and attitude to understand the advantages of mediation in the conflict resolution.

Key words

Mediation, Mediation Directive, Mediation Law, ADR, dispute, settlement.

SATURS

IEVADS	5
1.MEDIĀCIJAS PRIEKŠROCĪBAS UN IESPĒJAS	7
1.1. Mediācijas definējums teorētiskajos aspektos.....	7
1.2. Mediācija salīdzinājumā ar tradicionālajiem strīdu risināšanas veidiem	12
1.3. Mediācijas modeļi	22
1.4. Mediācijas posmi.....	29
2.MEDIĀCIJA EIROPAS SAVIENĪBAS KONTEKSTĀ	33
2.1. Mediāciju regulējošā normatīvā bāze Eiropas Savienībā.....	33
2.3. Mediatoru rīcības kodekss Eiropas Savienībā.....	49
3. MEDIĀCIJAS ATTĪSTĪBAS ĪPATNĪBAS LATVIJĀ	53
3.1. Praktizējošo mediatoru veikto mediāciju statistikas dati Latvijā	53
3.2. Intervija ar mediatoriem par to nozīmi strīdu alternatīvā risinājuma kontekstā.....	55
3.3. Mediatoru nozīme strīdu alternatīvā risinājuma kontekstā Latvijā	57
3.4. Ieteikumi mediācijas praktizēšanai Latvijā	75
SECINĀJUMI	76
PRIEKŠLIKUMI.....	78
IZMANTOTĀ LITERATŪRA UN AVOTI.....	79
PIELIKUMI.....	85
1. pielikums. Intervijas ar mediatoriem.....	85
2. pielikums. Aptaujas anketa.....	86

IEVADS

Mediācija ir strukturēts brīvprātīgas sadarbības process, kurā puses cenšas panākt savstarpēji pieņemamu domstarpību atrisinājumu ar mediatora starpniecību. Mediācija ir alternatīva domstarpību risināšana civiltiesiskajās attiecībās ar neitrālas trešās personas (mediatora jeb starpnieka) palīdzību. Tā sekmē un atbalsta attiecību harmonizāciju, sociālo sadarbību un savstarpējo ētiku tiesiskajās attiecībās.¹

Izvēlētā maģistra darba **tēma** „Mediācija Latvijā Eiropas Savienības kontekstā” ir **aktuāla**, jo mediācija ir alternatīva tiesas procesam, tikai ar atšķirību, ka mediācijas procesa rezultātā abas puses pieņem sev vēlamu lēmumu par sev izdevīgu strīda risinājumu, neviena no pusēm nav zaudētāja. Attiecībā arī uz izmaksām, mediācija ietaupa līdzekļus, mediācijas process salīdzinājumā ar tiesas procesiem, neaizņem ilgu laiku. Mediācija arī saglabā savstarpējās attiecības un reputāciju. Mediācija arī būtiski atslogo tiesas sistēmas darbus, samazinot valsts tiesvedības izdevumus, tiesnešu darba apjomu, kā arī uzlabo tiesnešu darba kvalitāti, uzturot labvēlīgu sociālo mieru. Šiem jautājumiem daudz uzmanības pievēršuši arī pētnieki daudzās pasaules valstīs.

Pieņemts, lai atrisinātu divu pušu konfliktu, tiek izvēlēta tiesāšanās, kas laika ziņā ir ilgstošs process ar augstām izmaksām, tiesāšanās rezultātā vienmēr viena puse ir zaudētāja, otra vinnētāja, kas arī ietekmē turpmākas savstarpējas attiecības. Maģistra darba **mērķis** – izpētīt mediācijas procesus un īpatnības Latvijā Eiropas Savienības kontekstā.

Maģistra darba **uzdevumi**:

1. analizēt mediācijas priekšrocību rašanās un iespējas;
2. izvērtēt mediāciju regulējošo normatīvo bāzi Eiropas Savienībā un Latvijā;
3. apkopot mediācijas attīstības un atšķirību Eiropas Savienības dalībvalstīs teorētiskos aspektus;
4. izpētīt mediācijas aizsākšanās un attīstības īpatnības Latvijā.

Maģistra darba struktūra sastāv no trīs nodaļām. Pirmajā maģistra darba nodaļā analizētas mediācijas priekšrocību rašanās un iespējas, kur raksturots mediācijas definējums teorētiskajos aspektos, mediācijas pamatprincipu izvērtējums, priekšrocības salīdzinājumā ar tradicionālajiem strīdu risināšanas veidiem, mediācijas modeļi un posmi.

Otrā nodaļa veltīta mediācijas attīstības un atšķirības Eiropas Savienības dalībvalstīs raksturojumam, kur analizēta mediāciju regulējošā normatīvā bāze Eiropas Savienībā,

¹ **Luksa M.** *Mediācija civilprocesā: turpmāk arī ar tiesas ieteikumu.* 03.12.2012. Latvijas Vēstneša portāls par Likumu un valsti. Pieejams: <http://www.lvportals.lv/print.php?id=252542> (skatīts 10.02.2016)

mediācijas attīstība un specifika Eiropas Savienības dalībvalstīs, kā arī mediatoru rīcības kodekss Eiropas Savienībā.

Trešajā nodaļā izpētīta mediācijas aizsākšanās un attīstības īpatnības Latvijā, kur apkopoti praktizējošo mediatoru veikto mediāciju statistikas dati Latvijā, veikta intervija ar mediatoriem par to nozīmi civiltiesisko strīdu alternatīvā risinājuma kontekstā, un veikta aptauja par mediācijas nozīmi civiltiesisko strīdu alternatīvā risinājuma kontekstā, kā arī izvirzīti ieteikumi mediācijas praktizēšanai Latvijā.

Nobeigumā sniegti secinājumi un priekšlikumi mediācijas attīstībai Latvijā.

Maģistra darba **pētījuma periods** ir 01.02.- 27.05.2016.

Maģistra darbā izmantotas sekojošas **pētījumu metodes**:

- monogrāfiskā pētījumu metode – darba ietvaros apkopoti dažādu autoru teorētiskie aspekti;
- statistikas pētījumu metode – darba ietvaros apkopota statistika par mediāciju Latvijā;
- grafiskā pētījumu metode – dati apkopoti tabulās un attēlos;
- kvalitatīvā pētījumu metode – darba ietvaros veiktas intervijas ar sertificētiem mediatoriem par to nozīmi civiltiesisko strīdu alternatīvā risinājuma kontekstā;
- kvantitatīvā pētījumu metode – darba ietvaros veikta Latvijas iedzīvotāju aptauja par mediatoru nozīmi civiltiesisko strīdu alternatīvā risinājuma kontekstā;
- loģiski konstruktīvā pētījumu metode – nobeigumā sniegti secinājumi un priekšlikumi.

Maģistra darbā izmantota sekojoša **literatūras bāze**:

- zinātniskie raksti;
- monogrāfijas;
- normatīvie likumdošanas akti;
- statistikas dati;
- interneta resursi.

1. MEDIĀCIJAS PRIEKŠROCĪBAS UN IESPĒJAS

Nodaļas ietvaros raksturota mediācijas priekšrocību rašanās un iespējas, salīdzināti mediācijas definējumi teorētiskajos aspektos, raksturoti mediācijas aspekti un priekšrocības salīdzinājumā ar tradicionālajiem strīdu risināšanas veidiem, kā arī raksturoti mediācijas modeļi un posmi.

1.1. Mediācijas definējums teorētiskajos aspektos

Pasaules tautu un Latvijas vēsturē konfliktam un tā risināšanas veidiem ir senas saknes. Vēsturiski vienkāršākās sabiedriskajās iekārtās kopienas ietvaros neformāli strīdus ir risinājuši dzimtas vecākie, patriarhi, garīdznieki un ģimenes locekļi, kamēr dažos izņēmuma gadījumos konflikti tika risināti oficiālā ceļā, ar tajā laikā eksistējošas un leģitīmas tiesību aizsardzības sistēmas iestāžu palīdzību.²

Lielākā daļa sabiedrības, iespējams pat nenojauš noteikto atšķirību starp terminiem "konflikts" un "strīds". No konfliktoloģijas teorijas profesors Džons Burtons (*John Burton*) ir noteicis minēto jēdzienu atšķirības pamatojot tos ar laika jēdziena un problēmas apgalvojumu. Kaut arī abi nesaskaņu veidi var norisināties atsevišķi, tie var būt arī saistīti. Īstermiņa strīds var būt, kā daļa no ilgtermiņa konflikta, līdzīgi, kā kauja, kas notiek kopējā kara kontekstā.

Strīds ir īstermiņa domstarpības, saistītas ar savstarpējām interesēm un vajadzībām, kuras ir iespējams apspriest, tādējādi ir relatīvi vienkārši radušās nesaskaņas atrisināt, nonākot pie kompromisa. Dž. Burtons attiecina *konfliktu* uz ilgtermiņa domstarpībām ar dziļi iesakņojušās problēmām, kuras ietver neapspriežamus jautājumus par morāles un pamatvērtību uzskatiem, katra tiesībām uz identitāti, drošību, un atzinību, kam netiek rasts nekāds kompromiss. Dziļi iesakņojies konflikts par minētajiem jautājumiem mēdz būt rezistenti pret jebkādiem centieniem uz atrisinājumu, bieži vien pieaugoši, veidojot pretrunu pilnu neatrisināmu situāciju.³

Tikai 20. gadsimtā norisinājās liela daļa mediācijas procesa strukturēšanas, kas sagatavoja šī procesa institucionalizāciju un leģitimizāciju kā regulāras juridiskās ainavas sastāvdaļu. Tas sākās laulības šķiršanas kontekstā septiņdesmito gadu vidū, kad arvien vairāk cilvēku meklēja laulības šķiršanu un saskārās ar tiesas procesu īpaši apgrūtināšu dabu. Šis sociālais fenomens aizsākās Kalifornijā, kura bija viena no pirmajām gan ASV, gan pasaulē, kas formāli iekļāva laulības samierināšanas mediāciju kā tiesas pakalpojumus. Īsi pēc tam ASV radās laulību

² **Ligers V.** *Mediācija Latvijā – jauna pieeja domstarpību risināšanai. 1. daļa.* 2009, NAI Baltics portāls.

Pieejams: http://www.naibaltics.com/lv_lv/publikacijas/?doc=436 (skatīts 05.05.2016.)

³ **Spangler, B., Burgeress H.** *Conflicts and Disputes, Conflict Information Consortium*, University of Colorado, Boulder, 2012.

šķiršanas privātais tirgus, kas tika balstīts Atlantas jurista O.J. Kuglera (*O.J. Coogler*) darbībā, kurš izveidoja mediācijas procesu tā, lai to varētu atkārtot un iemācīties. Līdz 20. gadsimta 80. gadiem procesa strukturizācija ļāva mediācijai izplatīties visā Amerikā, kā arī ārzemēs. Šī mediācijas struktūras un formāta izveide ļāva procesu lietot un pielāgot ne tikai laulības šķiršanas un ģimenes lietās, bet arī citu strīdu kontekstā, atstājot izmantoto kodolu un modeli nemainīgu.⁴ Pēdējo 40 gadu laikā mediācijas lietošana pasaulē ir ne tikai strauji pieaugusi, bet arī strauji izplatījusies itin visās jomās. Mediāciju plaši piemēro tiesas, uzņēmumi, valsts iestādes, sabiedrība, mācību iestādes, mediācijas pakalpojumu sniedzēji un vietējo sabiedrību programmas.⁵

Cilvēki un institūcijas bija sapratuši, ka risinājumi, ko piedāvā valsts tiesību institūcijas, kā sodīšana, vainīgā noteikšana un uzvarētāja/zaudētāja rezultāts – var nebūt pietiekami, lai atrisinātu daudzus strīdus. Tā rezultātā vērojami centieni ieviest un nodrošināt citādus, papildus, neformālu strīdu risinājumu mehānismus, ko pazīstam ar kopēju klasificējošu nosaukumu *Alternatīva Domstarpību Risināšana* jeb *ADR*. Mediācija, kā viena no ADR formām, pēdējo desmitgažu laikā pelnīti ir kļuvusi par vienu no populārākajiem alternatīvās domstarpību risināšanas veidiem pasaulē. Mediācija apvieno zināšanas par konfliktiem un komunikāciju ar atvērtāku uzvaras / uzvaras (*win-win*) gūšanas stratēģiju. Būtu nepareizi domāt, ka mediācija, kā uz interesēm vērstā konfliktu novēršanas procedūra, neizbēgami veido pretrunu ar konvencionālo justīciju vai vispār apšaubā tiesu varu. Tieši otrādi, tiesas var atvieglot savu darbu, ja tās vēlas un māk izmantot uz interesēm un vajadzībām vērstos konfliktu risināšanas veidus. Tā rezultātā ir arī daudz vairāk apmierinātu klientu.⁶

Eiropā, precīzāk Vācijā par mediāciju sāka interesēties vēl vēlāk - 70. gadu beigās, kam par paraugu kalpoja ASV gūtā pieredze. Tomēr, laika gaitā izpratne par mediāciju un tās nozīmi Vācijā būtiski mainījās un attīstījās citā virzienā, nekā tas notika ASV. Tika ieviesti jauni mediācijas modeļi un attīstītas pieejas dažādu strīdu risināšanā. Uz šo brīdi Vācija ar vairāk, kā 30 gadu pieredzi mediācijas izmantošanā, ir viena no vadošajām šīs nozares „attīstītājām” pasaulē, kuras pieredzi un radītos mediācijas modeļus tieši vai netieši (atvasinot un pielāgojot) ir ieviesušas un turpina ieviest daudzas Eiropas valstis, tajā skaitā arī Latvija. Mediācijas kā atsevišķa institūta attīstības pirmsākumi Latvijā meklējami jau 1998. gadā, kad profesors Jānis

⁴ **Benjamin R.** *The Natural History of Negotiation and Mediation: The Evolution of Negotiative Behaviors, Rituals and Approches*, 2012, Mediate.com portāls. Pieejams: www.mediate.com/articles/NaturalHistory.cfm (skatīts 05.05.2016.)

⁵ **Bolis J.** *Mediācija: pielietojums Amerikas Savienotajās valstīs un perspektīvas Latvijā*. Latvijas Zinātņu Akadēmija, Vēstis, 2010. 41. lpp.

⁶ **Ligers V.** *Mediācija Latvijā – jauna pieeja domstarpību risināšanai. 1. daļa*. NAI Baltics portāls. Pieejams: http://www.naibaltics.com/lv_lv/publikacijas/?doc=436 (skatīts 02.03.2016)

Bolis, balstoties uz savu ilggadējo mediatora pieredzi ASV, organizēja mediatoru apmācības Juridiskajā augstskolā un citās mācību iestādēs.⁷

Pasaulē mediācija tiek uzskatīta par alternatīvu konfliktu risināšanas veidu, kas tiek balstīta uz holisma ideju, ka dabas sistēmas (fiziskās, bioloģiskās, ķīmiskās, sociālās, ekonomiskās, mentālās, lingvistiskās u.c.) un to īpašības jāskata kā veselums, nevis kā atsevišķu daļu kopums, kas bieži ietver skatījumu, ka atsevišķas sistēmas kopumā funkcionē kā veselumi, un to funkcionēšanu nevar saprast tikai kā sastāvdaļu sakopojumu.⁸ Mediācijā tas nozīmē, ka visi strīda komponenti darbojas kā sistēma, kā viens vesels mehānisms, tādēļ konflikta risinājums tiek rasts kopā ar vēl citiem faktoriem, kā piemēram, strīda kontroli, vērtību saglabāt attiecības, finansiālajām izmaksām, laika ieguldījumu, reputāciju un ilgtermiņa sekām, tādā veidā tiek piedēvēta lielāka vērtība procesam attiecībā pret ierasto konfliktu risināšanas kārtību.⁹ Mediācijas procesā jau no laika gala ir pastāvējusi ciešas attiecības starp sadarbību un sarunām. Pastāv uzskats, ka mediācija pastāv un darbojas visā pasaulē, dažkārt tā izpaužas pat konfliktējošām pusēm nezinot.¹⁰ Kaut gan mediācija pastāv tik ilgi, kamēr pastāv konflikts, termins „mediācija” radās ap 1970. gadu Eiropas valstīs. Mediācijas jēdziens dažādās jomās tiek traktēts līdzīgi.¹¹ Mediācija ir latīņu valodā tulkota kā starpniecība, kas nozīmē, kā konflikta risināšanas strukturēts process sarunu veidā.¹² Latvijā tika atrisināts terminoloģijas jautājums, par kuru bija notikušas karstas debates, piemēram, vai process saucams par mediāciju, starpniecību, samierināšanu, vai procesa veicējs saucams par mediatoru, mediantu, starpnieku, vidutāju, utt. Izvērtējot vairākus priekšlikumus, koncepcijā tika nonākts pie šādu terminu lietojuma: mediācija (kā process), mediators (kā darbības subjekts), mediējamie (kā iesaistītās puses) un mediēt (kā darbības vārds). Šāda terminoloģija arī lietota Mediācijas direktīvas oficiālajā tulkojumā latviešu valodā.¹³ Nepieciešamību pēc mediācijas izraisīja ilgais tiesas

⁷ **Linters K.** *Mediācija un tās attīstība Latvijā*. Rīga, 2012. 3. lpp.

⁸ **Brunner W., Urenje S.** *The Parts and The Whole: A Holistic Approach to Environmental and Sustainability Education*. Visby: Swedish International Centre of Education for Sustainable Development., 2012, p. 9.

⁹ **Steffek F.** *Mediation in Europe and the World – Comparative Research for the Transposition of the Mediation Directive*, Journal of Conflict, (Vol. 1), 2009. p. 21 – 25.

¹⁰ **Roberts S., Palmer M.** *Dispute Processes: ADR and the Primary Forms of Decision-Making*. Cambridge: Cambridge University Press, 2005, p. 153.

¹¹ **Truskovska Ž., Orska R., Ušča S.** *Mediācija – mūsdienīgs un produktīvs problēmsituāciju un konfliktu skolā risināšanas ceļš*. Rēzeknes Augstskola, The collection of scientific papers. Society. Integration. Educations. Vol. III., 2014. 102. lpp.

¹² **Will H.D.** *Mediation und Wissenschaft*. Spektrum der Mediation 44/2011 Fachzeitschrift des Bundesverbandes Mediation, 2011. s. 5.

¹³ **Pētersone Z.** *Tiesas atvasinātā Mediācijas modeļa ieviešana civiltiesisku strīdu risināšanā Latvijā*. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Biļetens, Nr. 4, 2012, p.12-15.

process un augstā samaksa.¹⁴ Kā tika minēts iepriekš, kopumā galvenā loma mediācijas ieviešanai bija ASV. Lai mazinātu tiesu noslodzi, šajā valstī pagājušā gadsimta vidū tika veikti daudz dažādi eksperimenti, kur tika konstatēts, ka vairāk nekā puse domstarpības tiek risinātas, izmantojot mediāciju.¹⁵

Mediācija ietver tikai pušu sarunas ar mediatoru formālās mediācijas tikšanās reizēs. Noklausoties, kā puses pašas strīdu apraksta, mediators kā pušu nolīgta neitrāla persona palīdz pusēm pašām atrast risinājumu. *Mediators* ir neitrāla, strīdā neiesaistīta persona, ko puses nolīgušas vai grasās nolīgt un kas kā speciālists uzklausa abas puses un palīdzēs konfliktējošām pusēm sasniegt apmierinošu risinājumu. Mediatora darbs ir pārrunāt iespējamus risinājumus, motivēt un mudināt puses uz risinājuma sasniegšanu, nevis noteikt, kā strīds būtu jārisina. Puse ir strīdā iesaistīta persona, kura brīvprātīgi apņēmusies risināt strīdu mediācijas ceļā. *Puse* var būt arī strīdā iesaistīto personu pārstāvis, piemēram, advokāts vai cita pilnvarota persona. *Mediācijas process* ietver visu pušu saskari ar mediatoru, no pirmās sarunas līdz atvaidīšanās brīdim.¹⁶ LR likumā „Mediācija” mediācija tiek definēta, kā „brīvprātīgas sadarbības process, kurā puses cenšas panākt savstarpēji pieņemamu vienošanos savu domstarpību atrisināšanai ar mediatora starpniecību”.¹⁷

Franču zinātnieks J.F. Siks (*J.F. Six*) piedēvējis mediācijai četras īpašības, kas uzsver tās pamatvērtības. Pirmkārt, mediācija " ir radošs process tādā nozīmē, ka viens no tās mērķiem ir izveidot jaunas attiecības, kuras pirms tam nav pastāvējušas starp cilvēkiem vai grupām, no kurām abas puses gūst labumu". Otrkārt, mediācija "atjauno attiecības, ciktāl tas ļauj arī uzlabot esošos attiecības starp mediācijas pusēm, kā arī tās attiecības, kas bija pasliktinājušās vai zaudētas pirms konflikta ". Turklāt mediācijai "ir preventīvs raksturs, tā paredz un novērš konfliktus, kas var rasties starp cilvēkiem vai grupām". Visbeidzot, mediācija " katru reizi ir terapeitisks process, kad mediators iesaistās esoša konflikta risināšanā, ar mērķi palīdzēt cilvēkiem un grupām, lai atrastu risinājumus, un izvēlēties pareizos ceļus, lai nonāktu līdz strīda atrisinājumam".¹⁸

¹⁴ **Shamlikashvili C. A.** *Медиация как метод внесудебного разрешения споров* (Mediation as a Method of Alternative Dispute Resolution), 2006. p. 1.-14.

¹⁵ **Goldberg S. B.** *Dispute Resolution: Negotiations, Mediation and Other Processes* New York : Aspen Publishers, 2003. p. 150.

¹⁶ **Bolis J.** *Mediācija*. Rīga: Juridiskā koledža, 2007. 15. lpp.

¹⁷ LR likums. *Mediācija*. Latvijas Vēstnesis 108 (5168), 04.06.2014.

¹⁸ **San S.** *The Role Of Intercultural Mediation In The Integration Of Foreign Students*, *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 191, 2015. p. 2582 – 2584.

Mediācija ir brīvprātīgs un strukturēts sarunas process konflikta risināšanai ar trešās personas palīdzību, no kura pozitīvs ieguvums ir visiem procesā iesaistītajiem.¹⁹ Mediācija ir ārpustiesas process, kur kāda profesionāli izglītota neitrāla persona, kas nav iesaistīta strīdā, palīdz pusēm pašām rast strīda risinājumu. Pēdējos gados sabiedrības un profesionāļu interese par mediāciju ir ļoti pieaugusi. Mediācija atšķiras no citām alternatīvajām strīdu risināšanas metodēm — samierināšanas, šķīrējtiesas, strukturētām sarunām, arbitrāžas, tai ir pašai sava filozofiskā orientācija un metodika.²⁰ Mediācija ir konflikta risināšanas process, kas iepriecina, ar savu pārliecinošo un funkcionēt spējīgo praksi, kas gūst arvien plašāku pielietojumu pasaulē. Mediācijas tiek saistīta ar jēdzienu - emocionālā inteliģence, kas ir spēja saprast, apvaldīt un izpaust savas emocijas, un sadarboties ar pretējo pusi, lai veidotu kvalitatīvu savstarpējās sadarbību.²¹

Lai gan mediāciju var atvasināt no dažādām zinātniskajām disciplīnām, zinātnes apritē tā vēl nav pietiekami nostiprinājusies. Mediācijas akademizācija un tapšana par zinātnes nozari vēl ir sākumposmā.²² Mediācija ir objektīvs, neitrālas trešās personas, kurš nav ieinteresēts lēmumu pieņemšanā, konflikta risināšanas process, lai palīdzētu ieinteresētajām pusēm pieņemt abpusēji pieņemamu lēmumu strīdu gadījumā. Šī starpniecība ir brīvprātīgs process. Mediatora funkcija ir palīdzēt abām pusēm veiksmīgi izšķirt strīdu, lai apmierinātu abu pušu vajadzības. Mediāciju var raksturot kā pielāgošanos abām pusēm.²³

Mediācija ir konfliktu regulēšanas process, stiprinot dialogu un sniedzot idejas, kas stiprinātu iesaistīto pušu attiecības, lai novērstu konfliktus. Mediācijas procesā ir svarīgas komunikācijas prasmes, kas sekmē dialogu un sapratni starp iesaistītajām pusēm.²⁴ Mediācija ir alternatīvs veids, kā atrisināt konfliktu mierizlīguma ceļā ar mediatora starpniecību. Tas atbrīvo konfliktējošās puses no iespējas tiesāties.²⁵

¹⁹ **Truskovska Ž., Orska R., Ušča S.** *Mediācija – mūsdienīgs un produktīvs problēmsituāciju un konfliktu skolā risināšanas ceļš.* Rēzeknes Augstskola, The collection of scientific papers. Society. Integration. Educations. Vol. III., 2014. 102. lpp.

²⁰ **Bolis J.** *Mediācija: pielietojums Amerikas Savienotajās valstīs un perspektīvas Latvijā.* Latvijas Zinātņu Akadēmija, Vēstis, 2010. 40. lpp.

²¹ **Khodabakhsh M.R., Besharat M.A.** *Mediation effect of narcissism on the relationship between emotional intelligence and the quality of interpersonal relationships,* Procedia - Social and Behavioral Sciences 30, 2011. p. 907 – 911.

²² **Will H.D., Ramdohr S., Thiess H., Wurzbacher-Muller F.** *Mediation.* Vilnius: PPI, 2015. 12. lpp

²³ **Striegnitz M.** *Conflicts over coastal protection in a National Park: Mediation and negotiated law making.* Land Use Policy, Volume 23, Issue 1, 2006. p. 26.

²⁴ **Aguiar M., Silva A.M.** *New skills in adult education and training: the field of mediation in Portugal and France.* International Conference on Education and Educational Psychology, Procedia - Social and Behavioral Sciences 69, 2012. p. 892.

²⁵ **Ilie E., Chira R., Marinescu G.** *Mediation in Entrepreneurship.* 5th World Conference on Learning, Teaching and Educational Leadership, Procedia - Social and Behavioral Sciences 186, 2015. p. 661.

Mediācija ir starpniecības procedūra divām konfliktējošām pusēm. Mediatora pienākums ir iesaistīties konflikta risināšanā, lai to atrisinātu, mediators nepieņem lēmumu par labu kādai no pusēm, bet palīdz pusēm vienoties par abpusēji izdevīgu risinājumu. Mediators veic virkni pasākumus, lai rastu risinājumu šim konfliktam.²⁶ Mediācija ir viena no iespējām, kas tiek izmantota, lai atrisinātu konfliktus ne tikai starp cilvēkiem, bet arī starptautiskā līmenī starp dažādām valstīm vai to grupām, kas tiek reglamentēts saskaņā ar starptautiskajām konvencijām.²⁷

Balstoties uz teorētiku apkopoto definējumu, autore secina, ka mediācija ir pušu brīvprātīgs process, kur tiek iesaistītas abas konfliktējošās puses un mediators, kurš nav ieinteresētā puse. Minētās puses vienojas par kopīgiem, abpusēji izdevīgiem konflikta risinājumiem. Mediācijai ir spēt pārorientēt puses vienu pret otru, neuzliekot striktus noteikumus, bet palīdzot sasniegt jaunu un kopīgu izpratni par to saistībām.

Kad salīdzināts mediācijas jēdziens un definīcija dažādu teorētiku skatījumā, autore apskatīs mediācijas pamatlikumus, kā arī noteiks priekšrocības salīdzinājumā ar tradicionālajiem strīdu risināšanas veidiem.

1.2. Mediācija salīdzinājumā ar tradicionālajiem strīdu risināšanas veidiem

Tiesas darbība galvenokārt vērsta uz strīda izšķiršanu procesā, kurš mēdz noslēgties ar uzvarētāja un zaudētāja noskaidrošanu. Tiesa strīdu izšķir, nevis atrisina. Savukārt mediācijas uzdevums ir lūkoties pāri pušu pozīcijām, noskaidrojot ne tikai strīda apstākļus, bet arī iemeslus un pušu svarīgākās intereses. Mediācija un tiesvedība piedāvā strīdu risināšanas veidus, kas katrs balstās uz fundamentāli dažādām idejām.²⁸

Jēdziens tiesiskais miers nozīmē sabiedrisko mieru. Strīds par pretenzijām traucē tiesisko mieru. No sabiedrības viedokļa raugoties, tiesas prāva ir ļaunums, tiesiskais miers – mērķis. Tātad mērķis ir panākt, lai (vairs) nebūtu tiesas prāvu. Mērķis ir sasniegts, ja ir izsmeltas iespējas griezties attiecīgajās tiesu instancēs, tātad, ja vairs nav pamata tiesas prāvai tajā pašā lietā. Izlīgums nozīmē vairāk nekā izsmeltu tiesu instanču ceļu. Tātad tas ir vairāk vērts, nekā tikai tiesiskais miers. Ja tiesisko mieru pēc būtības uzskatām par mieru tiešām veicinošu

²⁶ **Maturo A., Sciarra E., Ventre G.S.** *Counselling: Decision Making, Consensus, and Mediation*. *Procedia Social and Behavioral Sciences* 5, 2010. p. 1771.

²⁷ **Gunā D.A.** *Observations Regarding the International Regulation of Mediation, as a Diplomatic Way to Resolve the Conflicts between States*. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 149, 2014. p. 376.

²⁸ **Gailīte D., Judins A., Litvins G., Ilgaža I., Pūce D., Kalnmeiere B., Sausverds O., Sproģe I.** *Kādas ir mediācijas izredzes Latvijā*, *Jurista Vārds*, Nr. 25 (776), 2013. 7.-11. lpp.

notikumu, tad uzreiz mainās mērogs. Tagad lomu spēlē taisnīgums, kura rezultātā iestājas miers. Taisnīgums ir kaut kas tāds, ko spēj pieņemt ikviens, ja vien būtu skaidrs, kas tas īsti ir. Mūsu uztveres konstrukti pieļauj dažādus priekšstatus par to, kas ir un kas nav taisnīgs. Tādējādi mēs tuvojamies individuālam skatījumam un jautājumam, kāds gan izskatītos rezultāts, kas ikvienam sniedz individuālo mieru, ar kuru viņš var sadzīvot, kas ļauj viņam justies labi un viņu apmierina.²⁹

Tiesā atrisināts konflikts atšķirībā no mediācijas visbiežāk nedod pusēm apmierinājumu un gandarījumu, jo risinājums ir nācis no tiesneša, tātad – no malas. Tas attiecas pat uz to pusi, kura tiesas procesā ir "uzvarējusi". Tiesas lēmums neuzlabo attiecības starp konflikta pusēm. Bet tas būtu ļoti nepieciešams gadījumos, kad runa ir, piemēram, par kaimiņu vai ģimenes strīdiem. Pēc tiesas sprieduma šie cilvēki turpina dzīvot ar pāridarījuma un aizvainojuma sajūtu. Pilnīgi citāda situācija ir pēc mediācijas, kuras laikā puses ir vienojušās un pieņēmušas lēmumu par konflikta pieņemamāko risinājumu.³⁰

Nemot vērā savstarpējās attiecības starp tiesvedību un mediāciju, tiek izdalīti trīs mediācijas veidi:

1. Tīrā mediācija

To veic mediators ārpus tiesas procesa. Puses var brīvi izvēlēties mediatoru, līdz ar to mediatoru starpā pastāv brīva konkurence, kas savukārt nosaka mediācijas pakalpojuma kvalitātes standartus.

2. Tiesas atvasinātā mediācija

Šo mediāciju veic sertificēts mediators pēc tiesas ierosinājuma. Šajā gadījumā tiesvedības procesu aptur uz mediācijas laiku.

3. Tiesas mediācija

Tiesas mediāciju veic tiesas mediators, kas var būt tiesnesis, tiesas darbinieks vai cita tiesas nozīmētā persona. Šo mediāciju veic tiesas procesa ietvaros. Ja mediāciju veic tiesnesis, tas neskata attiecīgo lietu pēc būtības.

4. Integrētā mediācija

Integrētās mediācijas gadījumā tiesa tiesvedības procesā mēģina rast iespēju pušu sadarbībai, izmantojot un savstarpēji kombinējot tiesvedības procesa un mediācijas procesa iezīmes.³¹

²⁹ Trosens A., Hofmans R., Rotfišere D.B. *Mediācija*. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2007, p. 2.

³⁰ Gailīte D., Judins A., Litvins G., Ilgažal., Pūce D., Kalnmeiere B., Sausverds O., Sprōģe I. *Kādas ir mediācijas izredzes Latvijā*, Jurista Vārds, Nr. 25 (776), 2013. 7.-11. lpp.

³¹ Mickeviča N. *Darba strīdu mediācija*, LBAS, 2012. Pieejams:

http://www.lbas.lv/upload/stuff/201209/darba.stridu.mediacija_n.mickevica_31.08.2012_lbas_final.pdf
(skatīts 24.05.2016.)

Pašreiz Latvijā mediācija lielākoties tiek izmantota tādu domstarpību risināšanai, kas izriet no ģimenes tiesiskajām un komercietiskajām attiecībām, – līdzekļu piedziņai bērnu uzturēšanai, laulības šķiršanai, kā arī parādu piedziņai.

Mediāciju var apskatīt no vairākiem aspektiem, proti, mediācija ir gan process, gan metode, gan stratēģija, gan dzīves gudrība, gan arī zinātne. Līdzīgi tiesas procesam mediācija arī ir process, kurā piedalās trešā persona. Pirmajā gadījumā tiesnesis, savukārt otrajā – mediators, tomēr starp tiem pastāv būtiska atšķirība. Tiesas procesā puse cenšas padarīt otru pusī par zaudētāju, pārliecināt tiesnesi, ka otrai pusei nav taisnības, un lēmumu par pareizāko risinājumu pieņem tiesnesis, taču mediācijas procesā pašas puses ir lēmuma pieņēmējas un trešā puse nav jāpārliecina par savu taisnību. Mediators noskaidro katras puses viedokli par konflikta apstākļiem un patiesajiem iemesliem un darbojas kā komunikators starp strīda pusēm.³² Mediatori izmanto vairākas īpašas metodes, lai veicinātu mediācijas dalībnieku savstarpēju sapratni un strīda atrisināšanu. Atšķirībā no tiesas mediators nepieņem noteicošo lēmumu izskatāmajā strīdā. Šim faktam ir tālāka ietekme uz metodēm un mediācijas gaitu, jo nav nepieciešamības pēc sacīkstes, tiesneša pārliecināšanas un faktu interpretācijas. Mediācijā nozīmi iegūst patiesās intereses, kas bieži vien, kā izrādās, nav formulējamas juridiskos, bet ļoti cilvēcīgos jēdzienos.³³ Ne visiem administratīvajiem un civillietu strīdiem, var piemērot mediāciju. Vispirms ir jānoskaidro, vai abas puses ir gatavas runāt un panākt risinājumu, kas ir labvēlīgs abām pusēm. Otrkārt mediācija un tās dalībnieku pilnvaras ir noteiktas ar likumu, kas ir jāievēro, lai pieņemtu lēmumu. Un visbeidzot, ir jāvienojas, ka abas puses apņemas pieņemto lēmumu pildīt.³⁴ Ētikas principi, kas tiek uzskatīti par būtiskiem mediācijas procesā, ir konfidencialitāte, objektivitāte, neitralitāte un brīvprātība. Visi minētie principi tiek pielietoti ikvienā mediācijas procesā.³⁵

Mediators ir neitrāla persona, kas nav iesaistīta strīdā un palīdz pusēm pašām rast strīda risinājumu. Neitralitāte rada ticamības un pārredzamības atmosfēru, radot efektīvāku pieeju visām ieinteresētajām pusēm.³⁶ Mediators noklausās, kā puses pašas strīdu apraksta, un palīdz pusēm rast risinājumu. Kad mediators strādā ar pusēm, viņš vienmēr seko noteiktiem principiem – neitralitāte, pašnoteikšanās, konfidencialitāte, brīvprātība.

³² **Litvins G.** *Mediācijas kā uzņēmējdarbības joma*, Jurista Vārds, Nr.44 (691), 2011. 13.lpp.

³³ **Rone D.** *Darba tiesisko strīdu risināšana ar mediācijas metodēm*. IX International Scientific Conference: Social & Economic Challenges for Labour Market Proceedings, 2008. 210. lpp.

³⁴ **Nevy L., Carlens I., Verbeeck B., Warnez B.** *Mediation in Belgian Administrative Practice, with Special Focus on Municipal Administrative Sanctions and Urban Planning*. International Public Administration Review / Mednarodna Revija za Javno Upravo, Vol. 12 Issue 2/3, Jun 2014, p. 166.

³⁵ **Douglas J.** *Absolute ethical principles in mediating employment disputes: is this a reasonable or desirable expectation?* International Employment Relations Review. Vol. 13 Issue 1, 2007p. 58.

³⁶ **Rudes E.** *Disasters, victim compensation, and alternative dispute resolution*, The American Journal of Mediation, Vol 7, 2014. p. 8

Neitralitāte nozīmē, ka mediators izturas pret katru no pusēm vienlīdzīgi un taisnīgi. Mediators nepieņem vienas vai otras puses viedokli, neizvēlas vienu no pusēm kā īpašu un neizlemj, kurš darbosies pareizi vai nepareizi.³⁷ Mediatora attieksme pret pusēm ir neitrāla. Viņš ļauj pusēm pašām panākt savstarpēji pieņemamu vienošanos. Mediators nav personiski ieinteresēts mediācijas rezultātā. Mediatoram ir pienākums paziņot pusēm visus apstākļus, kas var ietekmēt viņa neitralitāti vai objektivitāti. Mediators ir tiesīgs uzsākt vai arī turpināt jau iesāktu mediāciju, ja puses tam piekrīt.³⁸

Pašnoteikšanās princips paredz, ka mediators respektē pušu tiesības pašām izlemt, kā viņas vēlas strīdu risināt. Mediators nedod padomu un neiesaka strīda risināšanas veidu. Tāpat mediators neizlemj, kā risinājums tiks rakstiski formulēts.³⁹ Pusēm mediācijā ir vienādas iespējas un tiesības. Puses pieņem lēmumus, sadarbojoties.⁴⁰ Praksē ir pierādīts, ka puses ir daudz atklātākas par savām patiesajām vēlmēm un sagaidāmo rezultātu konfidenciāla procesa ietvaros nekā tiesā, kur katrs neapdomīgs vārds var tikt izmantots, lai stiprinātu otras puses pozīciju.⁴¹ Strīdu risināšana tiesā ir publisks process, kas vairumā gadījumu rada negatīvas sekas attiecībā uz uzņēmuma reputāciju, sadarbības partneriem, esošajiem un potenciālajiem darbiniekiem, finanšu rādītājiem u.c. aspektiem. Konfidencialitāte mediācijas procesa ietvaros ir viens no pamatprincipiem, kā rezultātā konflikta detaļas netiek izpaustas publiskā telpā, tādējādi novēršot iepriekšminētās negatīvās sekas.⁴²

Lai veicinātu pušu tiesības uz izlīgumu, mediācijas procesa laikā sniedzamai informācijai jābūt konfidenciālai.⁴³ Mediators abām pusēm apsola, ka viņš nevienai personai neizpauž informāciju, ko saņēmis no pusēm mediācijas procesā. Informāciju, ko mediators iegūst privātās sesijās, kurās mediators sarunāties tikai ar vienu no pusēm, mediators neizpauž otrai pusei tikai tad, ja pirmā puse viņu pilnvaros to darīt.⁴⁴ Informācija, kas iegūta mediācijā vai ir ar to saistīta, ir konfidenciāla, ja vien puses nav vienojušās citādi. Mediators pusei neizpauž otras puses sniegto informāciju, ja otra puse tam nav piekritusi. Mediatoru un mediācijas dalībniekus aizliegts nopratināt kā lieciniekus par faktiem, kas viņiem kļuvuši zināmi

³⁷ **Bolis J.** *Mediācija*. Rīga: Juridiskā koledža, 2007. 22. lpp.

³⁸ LR likums. *Mediācija*. Latvijas Vēstnesis 108 (5168). 04.06.2014.

³⁹ **Bolis J.** *Mediācija*. Rīga: Juridiskā koledža, 2007. 22. lpp.

⁴⁰ LR likums. *Mediācija*. Latvijas Vēstnesis 108 (5168). 04.06.2014.

⁴¹ **Scott Rau A., Sherman E.F., Peppet S. R.** *Mediation and other non-binding ADR Processes*. Second edition, New York: New York Foundation Press, 2002, p. 135.

⁴² **Ziemanis M.** *Mediācija kā efektīvs komercstrīdu risināšanas mehānisms. Praktiskie aspekti*. Jurista Vārds, 2016. 18 (921).

⁴³ **Zaleniene I., Tvaronaviciene A.** *The main features and development trends of mediation in Lithuania: the opportunities for lawyers*. Jurisprudence, 2010, 1(119). p. 238.

⁴⁴ **Bolis J.** *Mediācija*. Rīga: Juridiskā koledža, 2007. 22. lpp.

mediācijā.⁴⁵ Mediācijas process ir konfidenciāls. Nekas no procesā notiekošā bez mediācijas dalībnieku piekrišanas netiek izpausts trešajām personām.⁴⁶

Brīvprātības princips nosaka, ka puses, pirmkārt, nedrīkst būt spiestas parakstīt vienošanās līgumu, kuram nepiekrīt.⁴⁷ Pusēm ir tiesības brīvi lemt par piedalīšanos mediācijā, mediācijas uzsākšanu, mediatora izvēli, mediācijas norisi mediatora noteiktajās robežās, mediācijas pārtraukšanu un izbeigšanu ar vienošanos vai bez tās.⁴⁸

Strādājot ar pusēm, mediatoram jāpatur prātā četras galvenās lietas. Pirmkārt, mediatora pirmais uzdevums ir iegūt pušu uzticību. Pušu uzticība atļauj mediatoram palīdzēt novērst pušu domstarpības. Otrkārt, otrais uzdevums ir iegūt no pusēm informāciju par to, kas ir noticis. Tas dod mediatoram idejas, kā pusēm palīdzēt. Treškārt, trešais uzdevums ir motivēt puses dalīties ar visu būtisko informāciju, ko viņš ir dzirdējis no pusēm privātās sesijās. Šādā veidā puses sāk viena otru saprast. Pušu savstarpēja saprašanās ir būtiska, lai iegūtu labu, abām pusēm pieņemamu rezultātu. Visbeidzot, konstatēt abpusēji izdevīgus risinājumus. Kad mediatoram un pusēm ir vajadzīgā informācija, mediators uzdevums ir palīdzēt pusēm pārrunāt visus veidus, kā strīds varētu tikt risināts, kamēr puses vienojas par izdevīgāko risinājumu.⁴⁹ Mediācija ir nopietns, strukturēts un atbildīgs process. Pastāv vairākas mediācijas metodes. Tas ir pietiekami sarežģīts darbs. Vadot mediācijas procesu, ir jādomā un jāīsteno pilnīgi citādi, nekā jurists to dara tiesas procesā. Mediators nepārstāv nevienu pusi, viņš uzklauš abas konfliktā iesaistītās puses un palīdz tām atrast risinājumu. Juridiskiem argumentiem šajā procesā nav svarīgākā loma. Tādēļ tikpat veiksmīgi kā juristi mediācijas procesā var darboties arī cilvēki, kam ir, piemēram, psihologa vai pedagoga izglītība.⁵⁰

Mediācijas process paredz tiešu un neformālu kontaktu ar pusēm, kas pusēm rada brīvāku atmosfēru un ļauj koncentrēties uz problēmu risinājumiem, nevis formālu procesu, pamatojumiem un pozīcijām. Mediācijas prakse ir pierādījusi, ka tiešs un neformāls kontakts starp konfliktā iesaistītajām pusēm ir daudz efektīvāks nekā pušu interešu realizēšana ar pārstāvju starpniecību. Mārtiņa Ziemana, Mg.iur, sertificēta mediators, prakse liecina, ka lielākajā daļā komercstrīdu pamatā ir pušu komunikācijas problēmas – puses nespēj komunicēt savā starpā, puses nespēj noformulēt savas intereses un vajadzības, puses nespēj fokusēties uz

⁴⁵ LR likums. *Mediācija*. Latvijas Vēstnesis 108 (5168). 04.06.2014.

⁴⁶ **Rone D.** *Darba tiesisko strīdu risināšana ar mediācijas metodēm*. IX International Scientific Conference: Social & Economic Challenges for Labour Market Proceedings, 2008. 210. lpp.

⁴⁷ **Bolis J.** *Mediācija*. Rīga: Juridiskā koledža, 2007. 22. lpp.

⁴⁸ LR likums. *Mediācija*. Latvijas Vēstnesis 108 (5168), 04.06.2014.

⁴⁹ **Bolis J.** *Mediācija: pielietojums Amerikas Savienotajās valstīs un perspektīvas Latvijā*. Latvijas Zinātņu Akadēmija, Vēstis, 2010. 43. lpp.

⁵⁰ **Gailīte D., Judins A., Litvins G., Igažala I., Pūce D., Kalnmeiere B., Sausverds O., Sproģe I.** *Kādas ir mediācijas izredzes Latvijā*, Jurista Vārds, Nr. 25 (776), 2013. 7.-11. lpp.

kopējiem mērķiem, konflikts pāriet emocionālā un personīgā līmenī, pusēm ir subjektīvi principiāli viedokļi. Mediatora uzdevums ir pusēm radīt izpratni par savām un otras puses patiesajām interesēm un koncentrēties uz kopīga mērķa sasniegšanu kā nākotnes sadarbības pamatu.⁵¹

Mediācijas mērķis ir ne tikai sadarboties mediācijas ietvaros, bet nezaudēt otru pusi kā sadarbības partneri nākotnē. Šis ir ļoti būtisks biznesa ieguvums, pirmkārt, apzinoties, ka Latvijas tirgus ir salīdzinoši neliels, un, otrkārt, uzsverot, ka būtiska nozīme ir ilglaicīgai un stabilai sadarbībai un komunikācijai sadarbības partneru starpā.⁵²

Tādas metodes, kādas mediācijas procesa laikā izmanto mediators, nebūtu iespējams izmantot tiesā. Lai gan Civilprocesa likums noteic, ka tiesai jānoskaidro, “vai puses nevēlas noslēgt izlīgumu”⁵³, tomēr tiesa nevar pārkāpt tiesvedības pamatā esošo sacīkstes principu un veikt aktīvas darbības izlīguma centienos. Tāpat tiesa nevar uzlikt pusēm par pienākumu griezties pie mediatora un iesniegt pierādījumus tiesai par to, ka šis uzdevums izpildīts. Tāpēc tiesa nav tā vieta, kur strīdus dalībnieki varētu noskaidrot savas patiesās intereses. Tā vietā tiesā prasības tiek formulētas juridiskā veidā, process notiek saskaņā ar stigrām procesuālajām prasībām, kas nesekmē efektīvu risinājumu, bet drīzāk gan konveijeram līdzīgu risinājumu, kur no punkta A iespējams ceļš tikai uz punktu B, bet ne citādi. Mediācijas procesā izmantotās metodes sekmē strīdus dalībnieku labāku saprašanos, savstarpējas uzklauššanas iespējas, motivē dalībniekus pašiem meklēt strīda atrisinājumu un kompromisu.

Mediācijas vien no nozīmīgākajiem pamatprincipiem ir sadarbība. Tieši kopēja lēmuma pieņemšanai ir daudz augstāks potenciāls, jo tas ir balstīts uz pušu patiesajām interesēm, nevis juridiskiem argumentiem, uz kuru pamata lēmumu pieņem tiesa.⁵⁴

Mediācija motivē ievērot panākto rezultātu, jo to ir pieņēmuši paši iesaistītie dalībnieki, nevis trešā persona. Ja tiesas procesā iespējams panākt rezultātu, kas tieši saistīts ar iesniegto prasību, tad mediācija sniedz plašākas iespējas. Proti, mediācijas procesa laikā iespējams vienoties arī par tādiem jautājumiem, kas sākotnēji nemaz nav pieteikti kā strīdus objekti. Visā mediācijas gaitā iespējams mainīt, papildināt vai atsaukt jautājumus, par kuriem ir strīds. Šāda elastīguma mērķis ir pēc iespējas precīzāk noteikt strīdnieku patiesās intereses un atrast tādu risinājumu, kas tiešām derētu kā risinājums.

⁵¹ **Ziemanis M.** *Mediācija kā efektīvs komercstrīdu risināšanas mehānisms. Praktiskie aspekti.* Jurista Vārds, 18 (921), 2016. 8.-12. lpp.

⁵² **Ziemanis M.** *Mediācija kā efektīvs komercstrīdu risināšanas mehānisms. Praktiskie aspekti.* Jurista Vārds, 18 (921), 2016. 8.-12. lpp.

⁵³ LR likums. *Civillikums.* Valdības Vēstnesis, 41, 20.02.1937.

⁵⁴ **Buhring-Uhle C., Kirchhoff L., Scherer G.** *Arbitration and mediation in International Business.* Netherlands: Kluwer Law International BV, 2006. p. 206.

Mediācijas mērķis ir atrisināt strīdu tā, lai abām pusēm tas būtu izdevīgi, pieņemami un vēlami. Tāpēc rezultāts ir abpusēji pieņemams risinājums. Šāda risinājuma izpildei pat nav nepieciešams tiesas izsniegts izpildu raksts, jo puses vēlas izpildīt mediācijas ceļā panākto. Vēl vairāk - puses ir tās, kas diktē mediatoram, kas vienošanās dokumentā būtu rakstāms. Puses var arī izvēlēties formu, kā nostiprināt panākto vienošanos. Tā var būt mutiska vienošanās ar draudzīgu rokasspiedienu. Tā var būt arī rakstveida forma ar vai bez notariāla apliecinājuma. Tās var būt pušu tālākas darbības, kas vērstas uz viņu nākotnes nodomu sasniegšanu.⁵⁵

Mediācijas pakalpojumus pamatā izmanto civilstrīdu risināšanā, to konfliktējošās puses ir gan privātpersonas, gan juridiskās personas. 1.1. tabulā autore apkopoja mediācijas priekšrocības un trūkumi.

1.1. tabula

Mediācijas priekšrocības un trūkumi⁵⁶

Priekšrocības	Trūkumi
Izmaksu ietaupīšana Laika ekonomija Privātums Turpmāku attiecību sargāšana Kopēji ieguvumi Paaugstināta pušu apmierinātība	Iespējams, tiks zaudēts laiks Trūkst tiesas piespiedu funkcijas Lietas, kuru iznākums varētu radīt jaunu tiesisko pamatu

Avots: Autores apkopojums, balstoties uz Jāņa Boļa publikāciju Mediācija: pielietojums Amerikas Savienotajās valstīs un perspektīvas Latvijā, 2010. gads

Balstoties uz 1.1. tabulā minētajām mediācijas priekšrocībām, J. Bolis atzīmējis, ka strīdu atrisināšana ar mediācijas palīdzību būs ievērojami lētāka, nekā lietas izskatīšana tiesā. Tiesvedības izmaksas ir ievērojami lielākas, jo tās iekļauj tiešās izmaksas – juridiskās palīdzības izmaksas, ar pierādījumu vākšanu un lietas vešanu saistītās izmaksas, valsts nodevas u.c. saistītās izmaksas, kā arī netiešās izmaksas – patērētais laiks un reputācijas apdraudējums, attiecību sabojāšana ar partneriem, profesionālu darbinieku aizplūšana no uzņēmuma, projektu iesaldēšana u.c. saistītās izmaksas.⁵⁷ Parasti mediācijā strīdi tiek atrisināti bez jurista palīdzības. Ja tiek izmantota juristu palīdzība, to līdzdalības apjoms var tikt kontrolēts un pirmstiesas lietas izskatīšana samazināta vai vispār izbeigta. Nav apelāciju vai lietas atlikšanas procesuālu problēmu dēļ.

⁵⁵ **Rone D.** *Darba tiesisko strīdu risināšana ar mediācijas metodēm.* IX International Scientific Conference: Social & Economic Challenges for Labour Market Proceedings, 2008. 210.-211. lpp.

⁵⁶ **Bolis J.** *Mediācija: pielietojums Amerikas Savienotajās valstīs un perspektīvas Latvijā.* Latvijas Zinātņu Akadēmijas Vēstis, 2010. 42. lpp.

⁵⁷ **Ziemanis M.** *Mediācija kā efektīvs komercstrīdu risināšanas mehānisms. Praktiskie aspekti.* Jurista Vārds, 18 (921), 2016. 8.-12.lpp.

Mediācija samazina laiku, kas nepieciešams lietas atrisināšanai. Mediācijas process var tikt uzsākts jebkurā laikā, izvairoties no dažādiem uzliktiem termiņiem, piemēram, tiem, kas noteikti ar likumu par lietas izskatīšanu. Mediācijas procedūra ir ļoti izdevīga, salīdzinot ar tiesas procesu, jo mediācijas datums un laiks ir pušu noteikts saskaņā mediatoru un paredzēto darba kārtību. Mediācijas tikšanās reizēm ir neierobežots laiks un skaits, puses var izlīgt arī pēc pirmās mediācijas tikšanās reizes vai arī noslēgt daļēju nolīgumu, brīdī, kad tiek plānotas nākamās tikšanās reizes, lai atrisinātu konfliktu. Mediācija aizņem mazāk laika, lai atrisinātu konfliktu, nekā to darot tiesā, jo konflikts var tikt atrisināts pāris dienās, salīdzinot ar pāris mēnešiem vai pat gadiem, kas tādā gadījumā ir vidējais nepieciešamais laiks.

Daudzi par mediācijas galveno priekšrocību uzskata strīda privātu izskatīšanu. Mediācija notiek privātā vidē pilnīgi konfidencialitāti, tāpēc pušu problēmas nav zināmas citiem cilvēkiem, jo mediācijā tas ir atļauts tikai iesaistītajām personām. Tādēļ emocionālais stress, kas radies konflikta situācijā ir samazināts, salīdzinot ar situāciju publiskajā tiesas sēdē.

Turklāt tas ir jautājums arī par tēlu un reputāciju, jo iesaistītās puses parasti nevēlas, lai viņu problēmas, pieejamie dokumenti, lietišķie pierādījumi, lietas izskatīšana un liecības tiktu atklātas un pakļautas skandālam, tas var ietekmēt viņu statusu un stāvokli biznesā, kas var izraisīt tālāk ejošas sekas, kā biznesa attiecību neuzticības draudus un finansiālos zaudējumus.⁵⁸

Atrisinot strīdu ātri ar mediatora palīdzību, puses bieži vien ir labākā pozīcijā pastāvošo attiecību nosargāšanai, ko var pasliktināt spriedze, ja tiek novilcināta lietas izskatīšana tiesā. Patiesībā diskusijas temats var būt tieši šo attiecību saglabāšanas elementi. Mediatora galvenais uzdevums ir radīt pusēm izpratni, ka nav jēgas pierādīt savu pozīciju un tās pamatotību mediatoram, bet gan koncentrēties uz savām patiesajām interesēm, radīt izpratni otrai pusei par tām, kā arī koncentrēties uz kopēju rezultātu kā mērķi.⁵⁹

Individuālo konfliktu gadījumi ir salīdzinoši vienreizēji, neskatoties uz šķietamām iespējām tos klasificēt pēc vienotiem kritērijiem, piemēram, darba, komercdarījumu, ģimenes u.c. veida konflikti. Ievērojot to, ka vienotas klasifikācijas ietvaros katra individuālā konflikta dalībniekiem būs sava patstāvīgā motivācija konflikta pozīcijas pārstāvēšanai, uzskatāms, ka vienīgais kopīgais, kas mediācijas sesijā būtu jāsasniedz, ir dalībnieku iedrošināšana un savstarpējā izpratne par konflikta būtību, jo tas ir izšķiroši, lai destruktīvu konfliktu pārveidotu konstruktīvā domu apmaiņā.⁶⁰ Mediācijas process var beigties ar risinājumu, kas pusēm rada

⁵⁸ **Radulescu D.M.** *Mediation an alternative way to solve conflicts in the international business environment*, Procedia - Social and Behavioral Sciences 62, 2012. p.290 – 293

⁵⁹ **Ziemanis M.** *Mediācija kā efektīvs komercstrīdu risināšanas mehānisms. Praktiskie aspekti. Jurista Vārds*, 18 (921), 2016. 8.-12.lpp.

⁶⁰ **Baruch Bush B.A., Folger J.P.** *The Promise of Mediation: The Transformative Approach to Conflict*. San Francisko: John Wiley&Sons, 2004. p. 23.

kopējus ieguvumus. Tieši mediācija ļauj pusēm paplašināt apspriežamo jautājumu loku, lai tiktu ņemtas vērā to plašākas, ilglaicīgākas intereses un tādējādi strīdam tiktu rasts “uzvara–uzvara” veida risinājums.

Paaugstināta apmierinātība rodas, jo pašas puses nosaka rezultātu, izmantojot savas idejas un dodot savu piekrišanu.⁶¹

Savukārt vācu autori Simsa, Stickelmanns un Frühaufs (*Simsa, Stickelmann, Frühauf*) norāda sekojošus mediācijas plusus attiecībā pret tradicionālajiem strīdus risināšanas paņēmieniem⁶²:

- tiek pielietots konstruktīvais konflikta risinājums;
- tiek veicināta komunikācija;
- pastāv abu pušu interešu līdztiesība un iesaistīšanās risinājuma meklēšanā un pieņemšanā;
- kompetences un sadarbības attīstīšana;
- atbildības uzņemšanās;
- konflikta cēloņu identificēšana;
- pašapziņas, pašcieņas celšana.

Bet trūkums ir tas, ka iespējams, tiks zaudēts laiks. Mediācijā vienmēr būs daži strīdi, kur puses nespēs rast vienošanos, un dalībnieki var jautāt, vai šādai lietas izskatīšanai veltītais laiks un pūles bija to vērti. Mediācijas neveiksmes gadījumā rodas papildus izmaksas, ja puses nav panākušas vienošanos sesiju laikā, kā rezultātā konflikts tiek risināts tiesas ceļā. Šādā situācijā pusēm ir jāatmaksā nodeva par mediāciju, papildus procesa izdevumus, nemaz nerunājot par iesaistītajiem cilvēkresursiem mierizlīguma procesā. Dažkārt konfliktos iesaistītās puses atspoguļo kareivisko tradīciju domāšanu, kas vērsta uz cīņu par galīgo uzvaru. Šāda rīcība, kura veicināta vietējās tradīcijās, kur tiek pieprasīts respekts, kur tikai tiesnesis ievieš taisnību, ir balstīta uz aizspriedumiem, un tie nevar pielāgoties pārmaiņām, jauninājumiem, uz sarunām, jo viņi uzskata, ka taisnīgumam ir jāvalda neatkarīgi no iztērētajām resursiem un laika.⁶³

Trūkst tiesas piespiedu funkcijas - pēc lietas izskatīšanas tiesā dominējošā puse var panākt piekāpšanos tiesas lēmumam. Turpretī pēc lietas nokārtošanas mediācijā, vienīgais autoritatīvais avots ir rakstiska vienošanās. Mediatoram nav pilnvaru piespiest to izpildīt, tomēr mediācijas līguma nosacījumu nepildīšana var prasīt lietas ierosināšanu par līguma laušanu. Toties, ja mediācijas process ir pievienots tiesai, tad mediācijas līgumam var rasties tiesas

⁶¹ **Bolis J.** *Mediācija*. Rīga: Juridiskā koledža, 2007. 19.-20. lpp.

⁶² **Simsa C., Stickelmann B., Frühauf H.P.** *Konflikt bewältigung durch Mediation. Kindheit und sozialpädagogisches Handeln*. Auswirkungen der Kindheitsforschung, Weinheim und München, 2003. s. 211.

⁶³ **Radulescu D.M.** *Mediation an alternative way to solve conflicts in the international business environment*, Procedia - Social and Behavioral Sciences 62, 2012. p. 290 – 293.

lēmuma spēks. Kā trūkums ir arī lietas, kuru iznākums varētu radīt jaunu tiesisku pamatu, jo mediācija ir privāta un strīda risinājuma precedentu vērtība ir ļoti ierobežota.⁶⁴

Zvērināts advokāts Kaspars Linters norādījis, ka „visus mediācijas ieviešanas ieguvumus uzskaitīt būtu visai sarežģīti.”⁶⁵ Pēc Lintera domām, ieguvēja pirmkārt, būs visa Latvijas sabiedrība kopumā. Ar mediācijas palīdzību var tikt atrisināti daudzi ģimenes strīdi saglabātas laulības, neregulēti paaudžu konflikti un sakārtotas daudzu šķirto vecāku attiecības, tādējādi samazinot to bērnu skaitu, kuri auguši sociāli nelabvēlīgās ģimenēs. Tikpat neatsverama ir arī strīdus pušu materiālā stāvokļa un veselības saglabāšana. Ne mazāk svarīgi ir mediācijas ieguvumi biznesa aprindu un uzņēmumu savstarpējo strīdu risināšanā, kas varētu nozīmēt uzņēmumu darbības turpināšanu. Visi šie ieguvumi tā vai citādi nākotnē atspoguļosies arī valsts ekonomikas rādītājos.

Uzņēmējdarbības vide ir nepārtrauktā procesā, meklējot racionālus risinājumus, kā pielāgoties jaunajiem ekonomiskajiem apstākļiem, kas padara mediāciju kā tūlītēji piemērojamu un ilgstoši piemērojamu konflikta risinājumu.⁶⁶

Tāpat, ieguvēja būs arī visa Latvijas tiesu sistēma – būtiski atslogojot tiesu sistēmas darbu, nebūs nepieciešams meklēt papildus finansējumu valsts budžetā jaunu tiesnešu uzņemšanai, samazināsies valsts tiesvedības izdevumi, tiesnešu darba apjoms un izskatāmo lietu termiņi, uzlabosies tiesnešu darba kvalitāte, kas uzturēs labvēlīgu sociālo mieru un veicinās sabiedrības uzticību visai tiesu sistēmai kopumā.⁶⁷

Moderni demokrātiskā sabiedrībā mediācija ir svarīgs tiesību institūts, lai ilgtermiņā veidotu konstruktīvu un harmonisku sabiedrību. Pārslogotās tiesas ir cilvēku vērtību spoguļattēls. Mediācija balstās uz demokrātijas ideāliem – dalībnieku savstarpēju respektēšanu un sadarbību. Līdz ar to, no vienas puses, mediācija piedāvā piemērotāku un pieejamāku strīda risināšanas metodi, samazina tiesu noslodzi un racionalizē valsts resursu izlietojumu, no otras puses, tā ir arī sabiedrības pašattīstības instruments. Ja indivīds būs atbildīgs mikro līmenī – attiecībās ar citām personām, tāds tas būs arī makro līmenī – valstiskos jautājumos.⁶⁸

⁶⁴ **Bolis J.** *Mediācija*. Rīga: Juridiskā koledža, 2007. 20. lpp.

⁶⁵ **Linters K.** *Mediācija un tās attīstība Latvijā*. 09.2012. 7. lpp. Biedrība „Mediācija un ADR” Pieejams: <http://mediacija.lv/?download=2012.09%20Medi%20cijas%20att%EEest%EEba%20Latvij%20Linters.pdf>, Rīga, (skatīts 10.02.2016)

⁶⁶ **Ilie E., Chira R., Marinescu G.** *Mediation in Entrepreneurship*, Procedia - Social and Behavioral Sciences 186, 2015. p. 660 – 663.

⁶⁷ **Linters K.** *Mediācija un tās attīstība Latvijā*. 09.2012. 7. lpp. Biedrība „Mediācija un ADR” Pieejams: <http://www.mediacija.lv/?download=2012.09%20Medi%20cijas%20att%EEest%EEba%20Latvij%20Linters.pdf>, Rīga, (skatīts 10.02.2016)

⁶⁸ **Gailīte D., Judins A., Litvins G., Ilgažal., Pūce D., Kalnmeiere B., Sausverds O., Sproģe I.** *Kādas ir mediācijas izredzes Latvijā*, Jurista Vārds, Nr. 25 (776), 2013. 7.-11. lpp.

Ievērojot to, ka mediācijas izpausmes ir daudzveidīgas, taču priekšnosacījumi tās norisei ir salīdzinoši vienoti, uzskatāms, ka mediācija nav *per se* universāla domstarpību risināšanas metodika, bet gan daudzveidīgu konfliktu dalībnieku pragmatisma un labās gribas izpaudums konflikta risināšanā, izmantojot kompetentas trešās personas neitrālo līdzdalību.⁶⁹

Autore secina, ka mediācijas priekšrocības ir gan izmaksu samazināšana, gan sabiedrības attieksmes un izpratnes par konfliktu veicināšana, kas sabiedrībai kopumā dod iespēju mācīties izprast un risināt konfliktu situācijas jebkurā dzīves jomā.

Kad apkopoti un raksturoti mediācijas pamatprincipi, kā arī priekšrocības salīdzinājumā ar tradicionālajiem strīdu risināšanas veidiem, tiks apskatīti mediācijas modeļi.

1.3. Mediācijas modeļi

Tā pat, kā nepastāv divu vienādu konfliktsituāciju, tā to risināšanai nevar izmantot vienu un tādu pašu mediācijas stratēģiju. Mediācijas principi prasa, pielāgot mediatoru pieejas konkrētam strīdam, kas atbilst procesa un pušu problēmai un vajadzībām. Mediācijā pastāv divi galvenie mediācijas modeļi, no kuriem var veidot konkrētā mediācijas procesa stratēģiju.⁷⁰

Plašāk pazīstamie mediācijas darbības modeļi⁷¹ :

- „**Mediācijas U-modelis**” - Vācijā attīstīja Glasls, Balreihis u.c. (*Glasl, Ballreich u.a.*), kas izteikti balstās uz M.B. Rozenberga (*Rosenberg, 2001*) nevardarbīgās komunikācijas koncepciju;
- „**Konstruktīvās rīcības**” **Hārvarda modelis** - ASV attīstīja Fišers, Patons un Uri (*Fischer, Patton, Ury, 1981*).

Konfliktiem ir sava dinamika. To negatīvie aspekti visbiežāk noved pie tā, ka no tiem izvairās un nevēlas ar tiem saskarties. Turpretī mediācija kā konstruktīvs konfliktu risināšanas process parāda citu ceļu: analizējot konfliktus un gūstot labāku izpratni par konfliktiem, kas iemāca citādi rīkoties ar konfliktiem.⁷²

Maģistra darba ietvaros autore analizējusi divus mediācijas modeļus, kurus visbiežāk pielieto ASV un Vācijā. Vācijā izplatīts ir „Mediācijas U - modelis”, kuru attīstīja Glasls un Balreihis (*Glasl, Ballreich*). Otrs modelis ir ASV pielietotais un attīstītais „Konstruktīvās rīcības Harvarda modelis”, ko publicēja Fišers, Patons un Uri (*Fischer, Patton, Ury*).

⁶⁹ Bočs L. *Nācija un mediācija*. Jurista Vārds, 20.05.2014., Nr. 20 (822), 22.-28.lpp.

⁷⁰ Stark. S.J. *Mediation Models*. Pieejams: <http://www.starkmediator.com/practice-areas/mediation-services/mediation-models/> (skatīts 18.05.2016.)

⁷¹ Truskovska Ž., Orska R., Ušča S. *Mediācija – mūsdienīgs un produktīvs problēmsituāciju un konfliktu skolā risināšanas ceļš*. Rēzeknes Augstskola, The collection of scientific papers. Society. Integration. Educations. Vol. III., 2014. 102. lpp.

⁷² Trossen A. *Mediation*. Milberg: Win-Management GmbH – Verlag, 2014. p.13.

Mediācija un vajadzības (Mediācijas U-modelis). Konflikta skaidrojumu, kā to paredz mediācija, var atspoguļot šādi, skat. 1.1. attēlu.

Mediācijas sākuma punkts bieži ir situācija, kad vienošanās kopīgas sarunas gaitā šķiet neiespējama. Konflikta puses to jau ir vairākas reizes mēģinājušas, bet bez vēlamiem panākumiem. Parasti konflikta pušu subjektīvie uzskati savā nesavienojamībā rada problēmu, kas ir jārisina. Lai nonāktu pie risinājuma, vienam ir jāpadodas, tas nozīmē, ka attiecībā uz savu sākumpozīciju pieņemt zaudējumu, turpretī otrs var sevi apliecināt. Tā ir situācija, kur ir gan ieguvējs, gan zaudētājs. Protams, abi var panākt vienošanos, tas būtu klasisks kompromiss. Var, protams, strīda gaitā prasīt no otra vairāk, nekā reāli domājot cer saņemt. Tādi risinājumi rodas, kad paliek pretējo pozīciju plaknē, kas pamato konfliktu.

Avots: Trossen A. *Mediation*, 2014. gads

1.1. att. **Konflikta skaidrojums mediācijā**⁷³

Ņemot vērā to, ka mediācija ir process, kurā trešā persona ārpus strīda, iejaucas ar uzdevumu atrisināt konfliktu, tas izprovocē “svārstīgumu” abām iesaistītajām pusēm. Ar mērķi atgūt mierpilno labklājību un rast līdzsvarotu risinājumu, mediators veic virkni darbību, lai satuvinātu pretējās puses un rastu risinājumu pastāvošajam tiem.⁷⁴

Balreihis un Glasls (*Ballreich, Glasl*) savā mediācijas U-modelī parāda, ka jēga rodas, ja pēc konflikta pozīciju apmaiņas (2. punkts 1.1. att.) uzreiz nepāriet konflikta risinājuma iespēju plaknē (5. punkts 1.1. att.). Pārrunājot jūtas un situāciju, kā konflikta puses jūtas savās pretējās pozīcijās ar saviem personīgiem uztvērumiem, tiek veidots priekšstats citam par citu (3. punkts 1.1. att.). Jūtas ir atslēga vajadzībām, kas atrodas dziļāk (4. punkts 1.1. att.) un kas konflikta ietvaros netiek pārrunātas. Bez minēto vajadzību izpratnes un akceptēšanas nav iespējams gūt

⁷³ Trossen A. *Mediation*. Milberg: Win-Management GmbH – Verlag, 2014. p.13.

⁷⁴ **Maturo A., Sciarra E., Ventre A.G.S.** *Counselling: Decision Making, Consensus, and Mediation*, Procedia Social and Behavioral Sciences 5, 2010. p. 1770–1776.

konflikta risinājumu, kas apmierina abas puses. Konflikta pušu vajadzību parādīšana un to abpusēja akceptēšana bieži veido pagrieziena punktu konflikta konstruktīvajā risināšanā. Sākot ar šo punktu, var ieraudzīt otru cilvēku jaunā gaismā. Vajadzības lielākoties ir likumīgas un izskaidrojamas. Pie strīda noved veids, kā tās tiek īstenotas. Piemēram, vajadzība klausīties mūziku var tikt apmierināta, neradot troksni. Lai mediators profesionāli izpildītu U-modeļa punktus, ir nepieciešama bāzes kompetence un iemaņas, kas ir jāamācās. No tā izriet profesionālā mediators uzdevumu un lomu apraksts. Mediatoram no paša sākuma strīda pusēm ir jāizskaidro savu specifisko lomu. Kad puses būs izstāstījušas savu konflikta vēsturi (2. punkts 1.1. att.), mediators neteiks, „*tā ir pareizi*“. Viņš vairākkārt uzsvēris stāstījuma subjektīvo pusi ar vārdiem „*Jūs tā to izjutāt*“ vai „*tas ir Jūsu redzējums*“. Viņš nesteidzas ar spriedumiem un lūdz sniegt pierādāmos faktus. Ja tiek izteikts emocionāls spriedums, viņš jautā, uz kuru notikumu konkrēti tas attiecas. Bieži šādos stāstos par konfliktu tiek izmantoti attēlojumi (sevis, citu un situācijas attēlojums). Mediators mēģina uzzināt, uz kuru notikumu to var attiecināt. Pušu konflikta atveidojumā priekšplānā bieži atrodas otrs cilvēks, viņam tiek piedēvēta vaina, izmantojot principu - moto: uzbrukums ir labākā aizsardzība. Turpretī mediators mēģina virzīt skatu uz iekšpusi, uz stāstītāja apdraudētām, nepiepildītām vajadzībām. Uz otru cilvēku vērstās dusmas norāda uz personīgo vajadzību nepiepildījumu. Mediatoram ir jāievēro, lai puses netiktu apgrūtinātas. Ir arī palīdzība, kad viņš piedāvā izteikt jūtas asociatīvi un vēro ķermeņa valodu. Lai iedrošinātu puses, ka viņas tiek saprastas, palīdz sajūtu atspoguļojums no mediators puses. Tā veidojas uzticēšanās. Citādāk mediators rīkojas saistībā ar vajadzībām (4. punkts 1.1. att.). Viņš palīdz pusēm izteikt viņu vajadzības un neīstās vajadzības pārvērst īstajās. Īstās vajadzības ir, piemēram, cieņa, pašnoteikšanās, drošība. Neīstās vajadzības ir stratēģijas, kas tika attīstītas šo vajadzību apmierināšanai (piemēram, nauda, vara un citas lietas, ko es vēlos, lai izpildītu bāzes vajadzības). Turklāt mediators mēģina būt empātisks un parādīt izpratni par patiesajām vajadzībām. 3.punktā centrā atrodas perspektīvas maiņa. Nepietiek ar to, ka mediators parāda izpratni par pušu jūtām un vajadzībām. Konflikta puses arī pārmaiņus tiek uz to mudinātas.

Mainīt perspektīvu nozīmē panākt izmaiņas cilvēka morāles uzskatos, izmainot tā primāro nostāju, lai izmanītu strīda pamatu. Tas ir mēģinājums atbrīvot strīda puses no cikla vainošanas-pret-vainošanu, un koncentrēties uz daudz lietderīgāku konflikta risināšanu. Perspektīvas maiņa ievieš jaunu skatu jau esošajam negatīvajam strīdam, kas maina domāšanu priekš daudz konstruktīvāka risinājuma. Šis “rāmis” ir izziņas īsceļš, kuru cilvēki var izmantot, lai saprastu problēmas jēgu.⁷⁵

⁷⁵ Schütte B. *Remarkable Reframing*. Journal of Mediation & Applied Conflict Analysis, 2, 2015. p. 7170.

Rezultātā puses iekšēji kļūst brīvas, lai kopīgi lūktos nākotnē. Balstoties uz zināšanām par viņu vajadzībām un to respektēšana ar domu, ka ieguvējiem jābūt abām pusēm, var uzsākt problēmas risinājuma ceļu meklēšanu (5. punkts 1.1. att.). Tādā gadījumā mediatoram tiek lūgts atbalstīt kreativitāti risinājuma meklējumos ar atbilstošām metodēm. Vislabāk pazīstama ir t.s. prāta vētra. Palīdz arī jautājumu uzdošanas tehnikas. Mediators var procesu vadīt, rosinot izteikt priekšlikumus, formulēt tos nevis kā pavēles, bet gan kā lūgumus attiecībā uz otru pusi. Viņa uzdevums ir ievērot to, lai risinājumi ir reālistiski un izpildāmi (6. punkts 1.1. att.).⁷⁶

Lietas un personas nošķiršana (Hārvarda labas rīcības modelis)

Konflikta situācijā iesaistītās personas parasti mēģina ieņemt stingru pozīciju un argumentēti to aizstāvēt. Minētā rīcība, kas saistās ar pozīciju, rada lielu problēmu daudzumu⁷⁷:

- darbojošās personas identificē sevi ar pārstāvēto pozīciju;
- cīņa par pozīciju var traucēt pārrunām;
- tirgošanās par pozīciju nav efektīva;
- cīņa par pozīciju un stratēģiskā domāšana slēpj sevī apdraudējumu attiecībām nākotnē;
- pārrunas attiecībā uz pozīciju noris smagi, sevišķi, ja ir iesaistītas vairākas puses.

Līdzās U modelim, kas bāzējas uz jūtām un vajadzībām, ASV par mediācijas pamatu tika ņemts Hārvarda labās rīcības modelis (*Fisher, Ury*).

Globalizācija un informācijas tehnoloģiju ieviešana ir paplašinājusi konfliktu un to risināšanas veidu robežas, un ir veicinājusi Rietumu pasaules zināšanu metodes un Rietumu mediācijas modeļu attīstību. Jo īpaši Ziemeļamerikas konfliktu pieņēmumus un to risināšanas sistēmu ar racionālu, individuāli orientētu, un uz interesēm balstītu mediāciju modeļiem, kas nāk no ASV un dominē mediācijas praksēs daudzās Rietumu valstīs.

Fišera un Urija modeļa „Lietas un personas nošķiršana” sarunas balstās uz šādiem četriem principiem⁷⁸:

- atdalīt abas puses no problēmas, strādāt ar katru pusi atsevišķi;
- koncentrēties uz pušu interesēm, nevis pozīciju - skaidri identificēt vajadzības un intereses;
- ģenerēt dažādas iespējas, kā gūt abpusēju labumu, pirms pieņemt konkrētu risinājumu, izvēlēties dažādas alternatīvas, iepriekš saskaņojot abu pušu atšķirīgās intereses;

⁷⁶ **Trossen A.** *Mediation*. Milberg: Win-Management GmbH – Verlag, 2014. p.14.

⁷⁷ turpat. p.15.

⁷⁸ **Wolski B.** *The new limitations of Fisher and Ury's model of interest-based negotiation: not necessarily the ethical alternative*. James Cook University Law Review, 2012. p. 130.

- rezultātam jābūt balstītam uz objektīviem standartiem.

Lielākais risks vadot sarunas ir tāds, ka nav garantiju, ka rezultāts būs veiksmīgs un bieži iesaistīto pušu cerības ietekmēt viņu taktiku un sarunu iznākumu.⁷⁹

Apkopojot pētījumu atziņas par pārrunu formām saistībā ar Hārvarda pārrunu projektu (*Harvard Negotiation Project*), tika konstatēts, ka konstruktīvo pārrunu organizēšanā ir jāievēro šādi nosacījumi⁸⁰:

- pārrunās nošķirt cilvēkus no viņu interesēm (jautājumi par lietu);
- koncentrēties uz iesaistīto personu interesēm, nevis uz viņu pozīcijām;
- radīt izvēles iespējas;
- uzstāt uz objektīvajiem novērtējuma kritērijiem (piemēram, likuma regulējumu, ētiskām normām utt.), kuru mērķis ir panākt vienošanos, kas atbilst sekojošām prasībām - ir jā saglabā pušu labas savstarpējās attiecības, abas puses nosaka, kas viņām ir vajadzīgs, ja viņiem abiem ir vajadzīgs viens un tas pats – jā sadala godīgi un jā apspriež uzreiz bez kavēšanās, jo nenotiek strīds par pozīcijām.

Kaut arī vairāki faktori ieņem svarīgu lomu strīda risināšanā, efektīva pārrunu vadība vienmēr tiks atzīts par izšķirošu faktoru pārrunu rezultātā, un tas ir nozīmīgs elements, kas jāņem vērā mediācijas procesā.⁸¹

Svarīgi, lai izskatīšana notiek lietišķi. Tas tiek sasniegts, ja⁸²:

- negodīgu paņēmieni izmantošana tiek pārrunāta uzreiz, lai tie turpmāk netraucētu, un neradītu spiedienu;
- lai panāktu vienošanos, var pārtraukt pārrunas, līdz pretējā puse rod lietišķu rīcības modeli.

Dotā koncepcija ir izveidota pārrunās ieinteresētiem cilvēkiem. Sarežģītu tēmu un kāpinātu konfliktu gadījumā nepieciešams piesaistīt neatkarīgo trešo personu, respektīvi, mediatoru. Mediators palīdz strīdā iesaistītām personām iegūt distanci konfliktā. Tas notiek, galvenokārt, nošķirot personu no lietas. Persona saņem novērtējumu. Strīds norisinās par lietu. Ja iesaistītām personām neizdodas nodalīt personu no lietas, mediators palīdz pusēm⁸³:

- iejusties citu cilvēku stāvoklī;
- citu cilvēku nodomus neatvasināt no savām bailēm;

⁷⁹ **Zohar I.** "The art of negotiation" *Leadership skills required for negotiation in time of crisis*, *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 209, 2015. p. 540 – 548.

⁸⁰ **Trossen A.** *Mediation*. Milberg: Win-Management GmbH – Verlag, 2014. p.15.

⁸¹ **Kardos M.** *The Reflection of Good Governance in Sustainable Development Strategies*, *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 58, 2012. p. 1166 – 1173.

⁸² **Trossen A.** *Mediation*. Milberg: Win-Management GmbH – Verlag, 2014. p.15.

⁸³ Turpat. p.15.

- nepiedēvēt pretējai pusei vainu par savām problēmām;
- runāt par abu pušu priekšstatiem;
- pretējo pusi iesaistīt rezultāta sasniegšanā;
- nezaudēt cieņu.

Ja jautājumi par lietu tiek nošķirti no personas, konflikta puses saņem iespēju ieraudzīt konfliktu kā kopīgo uzdevumu un kopīgi meklēt risinājumu. Turklāt emociju ievērošana var būt noderīga.

Mediators rīkojas, piemēram, šādi⁸⁴:

- atpazīst un saprot abu pušu emocijas;
- dod iespēju mazināt spriedzi;
- neatbild uz uzbrukumiem un agresiju;
- izmanto simboliskus žestus.

Hārvarda koncepcijas pirmie trīs nosacījumi atbilst augstāk norādītajam U modelim, tajā nav tik labi izstrādāta darbošanās ar attiecībām, jūtam, vajadzībām. Pašreiz Eiropas mediācijas praksē ir saskatāma abu modeļu kombinācija.

Izprast personas emocijas un domas, kas atrodas strīda pretējā pusē, un nodot šīs sajūtas. Empātija uzsver precīzu priekšstatu par indivīda emocionālo stāvokli konkrētajā situācijā. Personas, kuras ir līdzjūtīgas, daudz veiksmīgāk izprot strīda iemeslus un citu cilvēku, kā arī savu uzvedību.⁸⁵

Par labu lielākai emociju respektēšanai konfliktu risināšanā runā arī jaunāko smadzeņu darbības pētījumu atziņas. Mediatoriem ir jāzina, ka⁸⁶:

- emocijas ir mediatora (mediējamās personas) novērtējuma un vajadzību indikatori,
- nevar skaidrot jautājumus par lietu, kamēr mediācijas personas emocionāli ir pārāk uzbudinātas, lai spētu domāt lietīšķi,
- mediatori kļūst radošāki un spējīgāki sadarboties, līdzko tiek novērsts emocionālais diskomforts,
- noturīga lēmuma pieņemšana skaidrojama ar emocionālo fonu.

Mediācija visur pasaulē nedarbojas vienādi. ASV pastāv divas atšķirīgas mediācijas sistēmas: problēmu risināšanas mediācija (“problēmu risināšanas modelis”) un transformatīvā jeb pārveidojošā mediācija (“transformatīvais modelis”). Citur pasaulē šie modeļi dažkārt tiek

⁸⁴ **Trossen A.** *Mediation*. Milberg: Win-Management GmbH – Verlag, 2014. p.15.

⁸⁵ **Sülenùahin F. S., Nergüz B. S., Serin, O.** *Effect of conflict resolution and peer mediation training on empathy skills*, *Procedia Social and Behavioral Sciences* 15, 2011, p. 2324–2328.

⁸⁶ **Trossen A.** *Mediation*. Milberg: Win-Management GmbH – Verlag, 2014. p.16.

modificēti vai apvienoti. Latvijā mediatori līdz šim ir apmācīti ar problēmu risināšanas metodēm un ar 1998. gadā Vācijā izveidoto integrēto mediāciju (“integrētais modelis”), kuras filozofiskā orientācijā var atrast problēmu risināšanas un transformatīvo modeļu elementus.

Problēmu risināšanas modelis. Vairums ASV mediatoru savā darbā lieto problēmu risināšanas modeli. Šis modelis tiek pretstatīts ar tā saukto transformatīvo modeli. Attiecībā uz vispārējo orientāciju, galveno atšķirību starp šiem modeļiem veido tas, kā konflikts tiek vērtēts sākumā - kā tas tiek definēts mediatora prātā. Ja mediators izmanto problēmu risināšanas modeli, viņš tūdaļ saredz konfliktu kā problēmu, kas jārisina un kuru var atrisināt. Mediators tūdaļ mēģina atrast veidu, kā pārveidot konfliktu, lai abu pušu intereses tiktu izpildītas. Tādējādi tiek meklēts savstarpēji pieņemams uzvara/uzvara risinājums. Problēmu risināšanas modelis ir dominējošā pieeja ASV, varbūt pat visā pasaulē. Problēmu risināšanas mediators mērķis ir palīdzēt pusēm nekavējoties radīt abpusēji pieņemamu risinājumu, un visa viņa darbība ir koncentrēta uz šī rezultāta iegūšanu. Piemēram, emocijas, kas varētu rasties dusmās un tādējādi novērst vienošanos, tiek kontrolētas. Mediatori mēdz mazināt diskusijas par pagātņi, jo tās bieži ir saistītas ar vainu. Puses tiek aicinātas galveno uzmanību pievērst viņu interesēm, tam, ko viņas vēlas, un izstrādāt veidus, kā to panākt.⁸⁷

Transformatīvais modelis pirmo reizi minēts 1994. gadā Buša un Folgera grāmatā “*The Promise of Mediation: Responding to Conflict Through Empowerment and Recognition*”. Problēmu risināšanas mediators mērķis ir atrisināt konkrētu strīdu starp pusēm un nākt klajā ar savstarpēji pieņemamu risinājumu tūlītējai, īslaicīgai problēmai. Problēmu risināšanas mediators parasti spēlē ļoti aktīvu lomu procesa vadīšanā. Tā vietā, Bušs un Folgers argumentēja, ka mediācija var ietekmēt daudz dziļākas izmaiņas starppersonu attiecībās, ne tikai novērst īstermiņa problēmu. Šie autori ierosināja mediāciju, kas mēģina risināt dziļāka līmeņa problēmas cilvēku dzīvē. Autori uzskata, ka mediācijas lielākā vērtība ir tās iespēja ne tikai rast īslaicīgus risinājumus, bet arī mainīt iesaistīto personu ikdienas dzīvi nākotnē. Mediācijā, pēc viņu domām, var puses pārveidot, un mediatoriem ir tikpat svarīgi panākt šāda veida ilgtermiņa pārmaiņas, cik svarīgi ir atrisināt konkrēto problēmu. Mediators ieņem pasīvāku lomu, ļauj pusēm izrunāties, mudina pusēm darboties kā partneriem.⁸⁸

Latvijas mediācijas tiesību institūta novitāte nozīmē ne tikai jaunievedumus, piemēram, civilprocesuālā tiesvedībā, bet arī vispārējās Latvijas konfliktu kultūras pārmaiņas. Līdz ar to, pieņemot, ka mūsdienās cilvēku savstarpējā satiecība var tikt pārliekta mazināta ar ikdienišķo domstarpību emocionālo slodzi, var apgalvot, ka nav izšķirošas nozīmes tam, vai domstarpības

⁸⁷ **Bolis J.** *Mediācija: pielietojums Amerikas Savienotajās valstīs un perspektīvas Latvijā.* Latvijas Zinātņu Akadēmija, Vēstis, 2010. 44. lpp.

⁸⁸ Turpat. 44. lpp.

ir ekonomiski vai sociāli būtiskas, bet gan tam, vai šo konfliktu pamatā esošās intereses tiek samērīgi ievērotas.⁸⁹

Autore secina, ka mediācijas procesā var izmantot dažādus modeļus, jo ikviens process ir individuāls, tādēļ mediācijas modelis kalpo kā orientieris mediatoram, nav svarīgi vai modelī ir iekļautas trīs vai piecas fāzes. Kad raksturoti mediācijas modeļi, autore apskatīs mediācijas posmus.

1.4. Mediācijas posmi

Mediācijas laikā tiek ievērotas vairākas fāzes jeb posmi, kas tajā pašā laikā jāizmanto elastīgi, nevis formāli. Process sākas ar iepazīšanos un mediācijas līguma slēgšanu. Tam seko situācijas noskaidrošana. Trešā fāze ir veltīta patieso interešu noskaidrošanai. Ceturtajā fāzē puses (nevis mediators) izsaka priekšlikumus konflikta risinājumam. Noslēguma fāzē tiek apstiprināts risinājums, nepieciešamības gadījumā noformējot to rakstiski.⁹⁰

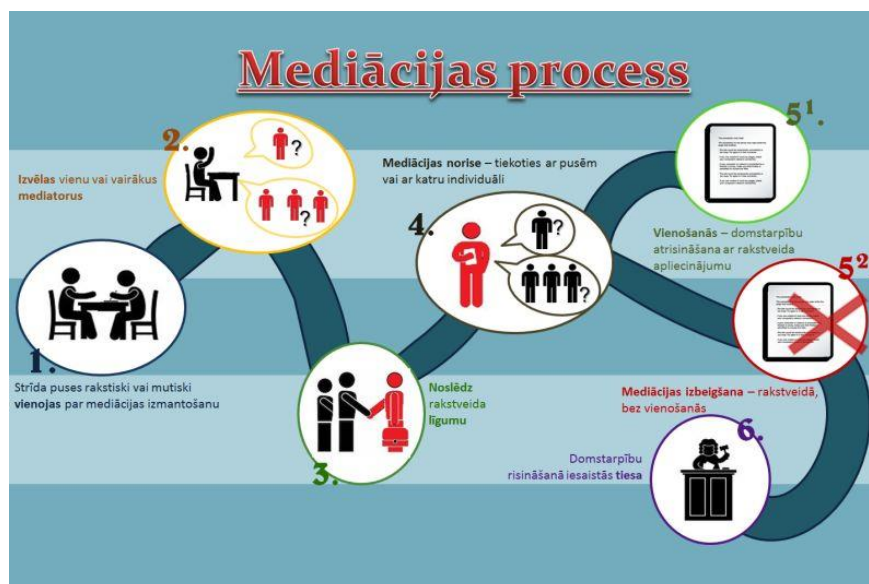
Mediācijas procesā, kas ir iedalīts piecās fāzēs, mediators piedāvā konflikta dalībniekiem nevis apmainīties pozīcijām konfliktā, bet gan izdibināt konflikta cēloņus, izpētīt jūtas un vajadzības, identificēt tās. Tādējādi vairs nav ieguvēja un zaudētāja, bet gan ir divi ieguvēji. Mediatori uztver izstrādāto risinājumu kā taisnīgu, jo abu pušu vajadzības tika ņemtas vērā. Viņi jūtas arī spēcīgāk piesaistīti risinājumam, kuru viņi paši ir izstrādājuši, tādā veidā tas viņiem ir saistošāks un noturīgāks, turklāt mediatori iegūst konflikta risināšanas kompetenci, kas nākotnē palīdz konstruktīvi un kreatīvi risināt dažādus problēmjautājumus un konfliktus.⁹¹ Mediācijas procesā var izmantot dažādus modeļus, kas sastāv no trīs līdz astoņām fāzēm. Iedalījums dažādās secīgās fāzēs mediatoram kalpo kā orientieris. Nav būtiski, vai mediācija sastāv no trijām, piecām vai astoņām fāzēm. Ikviens process ir individuāls, tādēļ ar procesa norisi ir jāapietas elastīgi. Piemēram, Gerija *Frīdmana* un Džeka *Himmelsteina* modelis mediācijas procesa norisi iedala piecās fāzēs.

1.2. attēlā uzskatāmi ilustrēts mediācijas process.

⁸⁹ **Bočs L.** *Nācija un mediācija*. Jurista Vārds, 20.05.2014., Nr. 20 (822), 22.-28.lpp.

⁹⁰ **Rone D.** *Darba tiesīko strīdu risināšana ar mediācijas metodēm*. IX International Scientific Conference: Social & Economic Challenges for Labour Market Proceedings, 2008. 210. lpp.

⁹¹ **Truskovska Ž., Orska R., Ušča S.** *Mediācija – mūsdienīgs un produktīvs problēmsituāciju un konfliktu skolā risināšanas ceļš*. Rēzeknes Augstskola, The collection of scientific papers. Society. Integration. Educations. Vol. III., 2014., 102. lpp.

Avots: Luksa M. *Mediācija civilprocesā: turpmāk arī ar tiesas ieteikumu*, 2012. gads

1.2. att. Mediācijas process⁹²

1. fāze – mediācijas līguma slēgšana (ierosināšana un sagatavošana, komunikācijas noteikumu izstrāde, mediācijas līguma slēgšana). Process sākas ar sagatavošanās fāzi, kurā mediatoru uzmeklē vai nu pašas puses, vai arī procesu ierosina likumdevējs. Pirmais kontakts ar vienu vai visām strīda pusēm neietver detalizētas sagatavošanās sarunas, bet gan tikai personīgu, īsu situācijas aprakstu, lai rastos pirmais iespaids un iezīmētos konflikta „priekšmets“. Pretējās puses (pušu) iesaistīšana notiek individuāli. Ja visas puses signalizē gatavību sarunām, iespējams vienoties par pirmo tikšanos, kurā vēlams piedalīties visām personām, kuras iesaistītas konfliktā un var veicināt risinājuma rašanu. Pēc sasveicināšanās un iepazīšanās notiek vienošanās par vispārīgiem sarunas noteikumiem. Izšķirošais ir tas, lai visi iesaistītie gūtu uzticību pret mediatoru un pārējām pusēm un būtu pārliecināti par mediatora neitrālo pozīciju. Tālāk tiek izstrādātas pušu vēlmes attiecībā uz mediatoru, kā arī sastādīti mediācijas pamatnoteikumi (principi un procesa norise). Ja konflikts mediācijas procesam ir piemērots, un visi iesaistītie par to izšķiras, notiek saistoša vienošanās par procesa īstenošanu. Piemērotības pieturas punkti ir gatavība uz kopīgu sarunu un pušu varas pozīciju līdzsvaru. Tālāk tiek apspriestas procesa izmaksas, izmaksu sadalījums starp pusēm (parasti izmaksas tiek dalītas uz pusēm), kā arī uzteikuma tiesības (nosaucot pamatotus iemeslus, ikvienai personai ir tiesības jebkurā laikā uzteikt procesu). Visu iesaistīto lēmums par procesa turpināšanu tiek fiksēts rakstiskas vienošanās par mediāciju formā, kuru kopā ar vienošanos par samaksu paraksta visas personas, arī mediators.⁹³

⁹² Luksa M. *Mediācija civilprocesā: turpmāk arī ar tiesas ieteikumu*. 03.12.2012. Latvijas Vēstneša portāls par Likumu un valsti. Pieejams: <http://www.lvportals.lv/print.php?id=252542> (skatīts 10.02.2016)

⁹³ Trosens A., Hofmans R., Rotfišere D.B. *Mediācija*. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2007. 106. lpp.

2. *fāze – situācijas noskaidrošana* (konflikta apraksts, tēmu apkopošana). Šajā fāzē tiek noskaidrota gatavība turpināt procesu un parakstīts mediācijas līgums, ja tas vēl nav izdarīts. Pēc tam seko informācijas un tēmu apkopošana, kurā tiek izstrādāti pretējo pušu uzskati, visa nepieciešamā informācija par konfliktu, kā arī visi atklātie un strīdīgie punkti un jautājumi. Pēc tam, kad katra puse, ievērojot sarunas noteikumus, ir izskaidrojusi savu konflikta redzējumu, mediators, lietišķi rezumējot, sadala, sakārto un atkārtoti viedokļus un uzskatus, tātad strīda būtību, un nosauc saskaņas un atšķirības. Tiek izveidots risināmo tēmu saraksts. Pēc tam puses nosaka tēmu secību.⁹⁴

Mediācija nav uzskatāma par procesu, kurā jānoskaidro patiesība un taisnīgums, lai varētu vienoties, proti, neskatoties uz to, kam tiesiski būtu pamatotāki argumenti, konflikta dalībniekiem mediācijā ir iespēja gūt savstarpēju izpratni par izdevīgu rezultātu domstarpību risināšanai, t.sk. tam, kura argumenti nav pamatojami ar normatīvajos aktos noteikto. Tas ir fundamentāli atšķirīgs priekšstats par konflikta risinājumu, kas sākotnēji var šķist nepieņemams mūsdienu konfliktu risināšanas kultūrā.⁹⁵

3. *fāze – interešu noskaidrošana* (noskaidrot, kādas intereses un vajadzības ir skartas). Šī ir procesa smagākā daļa – ir jāizdibina slēptās vajadzības un intereses, kas slēpjas aiz pušu pretējām pozīcijām un kas ir konflikta īstā tēma. Jāatklāj katras puses īstenās vēlmes un vajadzības, kā arī vērtību sistēma. Mediators vienā līmenī saved kopā strīda pušu atšķirīgās perspektīvas un attiecīgi otrai pusei pretējo viedokli padara pieejamu pārskatāmu objektu formā, kuras nākamajā fāzē soli pa solim var tikt apstrādātas. Tā kā mediators nav partejisks interešu pārstāvis, bet gan vidutājs starp pusēm, viņš tām vienādi izskaidros visas viņu tiesības un procesa veidošanas iespējas. Šis izskaidrojums iesaistītajiem sniedz iespēju pašiem pārstāvēt savas intereses. Mediatora uzdevums ir radīt telpu visu pušu pozīcijām, lai tās var patstāvīgi rīkoties un vienoties pārrunās.⁹⁶

Mediācijas pamatuzdevums nav konflikta dalībnieku vēlmju nostiprināšana kompromisā vai, kaut arī vēlams, pat visām interesēm vienlaicīgi izdevīgākā iznākumā, nekā sākotnēji cerēts.⁹⁷

4. *fāze – konflikta risinājums* (izstrādātas iespējamās konflikta risinājuma opcijas). Balstoties uz visu pušu akceptēto tēmu sarakstu un noteiktajām prioritātēm, sākas risinājuma meklēšana. Ar kreatīva un fantāzijas bagātas „prāta vētras” palīdzību tiek izstrādāti un apkopotī atsevišķo konflikta punktu risinājumu priekšlikumi (risinājuma opcijas). Šai sakarā tas, vai priekšlikumi ir vai nav realizējami, nav izšķirošais. Pēc tam puses šos priekšlikumus novērtē

⁹⁴ Trosens A., Hofmans R., Rotfišere D.B. *Mediācija*. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2007. 107. lpp.

⁹⁵ Bočs L. *Nācija un mediācija*. Jurista Vārds, 20.05.2014., Nr. 20 (822). 22.-28.lpp.

⁹⁶ Trosens A., Hofmans R., Rotfišere D.B. *Mediācija*. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2007. 107.-108.lpp.

⁹⁷ Greig J.M., Diehl P.F. *International Mediation*. [B.v.]: Polity, 2012. p. 185.

un no tēmu saraksta svītro risinājumus, kas šķiet nederīgi. Šīs metodes mērķis ir panākt, lai konfliktējošās puses atvērtos alternatīvām un spētu atvirzīties no risinājuma, ko līdz tam uzskatījušas par vienīgo iespējamo. Par iespējamajiem risinājuma priekšlikumiem tiek sastādīta vienošanās, tā sauktais memorands, kuru puses paņem līdzī pārbaušanai. Turklāt ir svarīgi atrast risinājumu, kas radītu *win-win* situāciju, kurā labumu gūst katra no pusēm.⁹⁸

Ievērojot minēto, norādāms, ka mediācijas primārais mērķis ir faktiskas vienošanās panākšana, neskatoties uz to, vai tas ir trešo personu izpratnē taisnīgs rezultāts.⁹⁹

5. *fāze – rezultāts* (panākta autonoma vienošanās). Ja abas puses vienprātīgi pieņēmušas lēmumu par kādu risinājuma opciju, tiek sastādīta „risinājuma pakete” vienošanās formā, kas, ievērojot tiesiskos pamatnosacījumus, tiek formulēta juridiskā formā un ko paraksta visas puses. Konflikta puses līgumā ietver pušu atrasto rezultātu. Līgumam pēc iespējas jāatbilst juridisko tekstu konvencijām. Eventuāli tajā ir iekļautas arī sankcijas par risinājuma neievērošanu.¹⁰⁰

Autore secina, ka neatkarīgi no tā, cik mediācijas modelī ir fāzes, to secība ir galvenais aspekts, lai fāzes būtu veidotas loģiskā secībā. Loģiski strukturētas fāzes noved pie *win-win* pozitīva rezultāta.

⁹⁸ **Trosens A., Hofmans R., Rotfišere D.B.** *Mediācija*. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2007. 110. lpp.

⁹⁹ **Bočs L.** *Nācija un mediācija*. Jurista Vārds, 20.05.2014., Nr. 20 (822), 22.-28.lpp

¹⁰⁰ **Trosens A., Hofmans R., Rotfišere D.B.** *Mediācija*. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2007. 111. lpp.

2. MEDIĀCIJA EIROPAS SAVIENĪBAS KONTEKSTĀ

Mediācija ir arī viena no politiski - diplomātiskiem konfliktu risināšanas metodēm, kas ir visbiežāk reglamentēta, izmantojot starptautiskajā konfliktu risināšanā starp valstīm. To regulē starptautiskās konvencijas vai nu noteiktā veidā, vai arī atsaucoties uz kategoriju par miermīlīgām metodes, pie kuras mediācija pieder. Mediācija tiek citēta starptautiskajās publiskajās tiesībās, kā arī konkrētās valsts tiesību aktos kā ārpusstiesas procedūra, bet raksturs šiem tiesību avotiem ir atšķirīgs.¹⁰¹ Eiropas valstīs mediācija ir ļoti izplatīta. Visvairāk to piemēro kolektīvo interešu strīdu gadījumā. Taču tikpat efektīvi to piemēro arī individuālajos darba tiesību strīdos.¹⁰² Autore izvērtēs, kādas ir judikatūras atšķirības Eiropas Savienībā un tās dalībvalstīs.

2.1. Mediāciju regulējošā normatīvā bāze Eiropas Savienībā

2002. gadā UNCITRAL (*The Secretariat of the United Nations Commission on International Trade Law*) izstrādāja Starptautiskā komerciālā izlīguma tipveida likumu (*Model Law on International Commercial Conciliation*) (UNCITRAL tipveida izlīguma likums (*UNCITRAL Model Law on Conciliation*) vai Tipveida likums (*Model Law*), ko pieņēma Apvienoto Nāciju Ģenerālā asambleja). Jāatzīmē, ka šajā dokumentā izlīgums ir jāsaprot plaši – kā brīvprātīgs process, ko kontrolē puses un veic neitrāla trešā puse, šādu procesu sauc par "izlīgumu", "mediāciju" vai kādā citā līdzīgā vārdā.¹⁰³ Tipveida likums tika sagatavots, piedaloties 90 valstīm, 12 starpvaldību organizācijām un 22 starptautiskām nevalstiskajām organizācijām, kas pārstāv dažādas juridiskās tradīcijas un dažādu līmeņu ekonomisko attīstību.¹⁰⁴ Apvienoto Nāciju Ģenerālā asambleja rezolūcijā Nr. 57/18 norādīja, ka "strīdu izšķiršanas metodes, kas apzīmētas ar vārdiem "izlīgums", "mediācija" un līdzīgiem nosaukumiem, arvien plašāk tiek izmantotas komerciālajā praksē gan starptautiski, gan valstu iekšienē kā alternatīva tiesvedībai" un ka "visas valstis apsver Tipveida likuma pieņemšanu,

¹⁰¹ **Gunā D.A.** *Observations Regarding the International Regulation of Mediation, as a Diplomatic Way to Resolve the Conflicts between States*, *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 149, 2014. p.376 – 381.

¹⁰² *Collective Dispute Resolution through Conciliation, Mediation and Arbitration: European and ILO Perspectives.* International Labour Office. Geneva. http://www.ilo.org/public/english/region/eurpro/geneva/download/events/cyprus2007/cyprus_dialogue.pdf p.16, (skatīts 17.05.2016.)

¹⁰³ UNCITRAL Model Law on International Commercial Conciliation. United Nations Publication, 2002.

¹⁰⁴ CLOUT Bulletin. Pieejams: http://cedep.files.wordpress.com/2009/02/clout-bulletin_feb09_final.pdf (skatīts 09.05.2016.)

ņemot vērā strīdu izšķiršanas procedūru vienādības vēlamību un specifiskās starptautiskā komerciālā izlīguma prakses vajadzības".¹⁰⁵

2002. gadā Eiropas Komisija, iespējams, pamatojoties uz UNCITRAL Tipveida likuma principiem, nāca klajā ar Zaļo grāmatu par alternatīvu strīdu risināšanu civilajos un komerclikumos, kurā izvērtēja esošo situāciju attiecībā uz alternatīvām strīdu izšķiršanas metodēm Eiropas Savienībā un ierosināja plašas apspriedes ar dalībvalstīm un ieinteresētajām pusēm par iespējamiem pasākumiem, lai sekmētu mediācijas izmantošanu.

Tā rezultātā, 2008. gada 21. maijā pieņemtās Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva 2008/52/EK Par konkrētiem mediācijas aspektiem civillietās un komerclietās. Mediācijas Direktīva nosaka, ka direktīvas mērķis ir „atvieglot piekļuvi alternatīvai strīda izšķiršanai un rosināt strīdu izšķiršanu ar izlīgumu, veicinot mediācijas izmantošanu un nodrošinot līdzsvarotas mediācijas un tiesvedības procesu attiecības. Mediācija var nodrošināt strīdu civillietās un komerclietās izšķiršanu ārpus tiesas, bez pārmērīgām izmaksām un ātri, izmantojot procesus, kas ir pielāgoti pušu vajadzībām. Izlīgumi, kas panākti, izmantojot mediāciju, tiek biežāk ievēroti labprātīgi, un tie sniedz lielākas iespējas saglabāt draudzīgas un ilgtspējīgas attiecības starp pusēm. Minētie ieguvumi ir vēl būtiskāki, ja darbojas pārrobežu faktori.” Tāpēc Eiropas Savienības dalībvalstīm tika ieteikts līdz 2011. gada 21. maijam pieņemt likumus, regulējumus un administratīvos noteikumus, kas vajadzīgi, lai izpildītu Mediācijas Direktīvu.¹⁰⁶

Tātad direktīvai būtu jāpanāk, lai dalībvalstīs nacionālais normatīvais regulējums sekmētu civiltiesisko un komercstrīdu alternatīvu izšķiršanu ārpus tiesas, sekmētu šo strīdu izšķiršanu ar izlīgumu, un šajā sakarā tiktu izmantota mediācija, tādejādi tiktu līdzsvarotas mediācijas un tiesvedības procesu attiecības.¹⁰⁷ Mediācijas direktīvas preambulas 17. punkts nosaka, ka „jātiecas saglabāt mediācijas procesa elastību un iesaistīto pušu autonomiju, kā arī jānodrošina, lai mediācija notiktu efektīvi, objektīvi un kompetenti”, savukārt 19.punktā rakstīts, ka „mediāciju nevajadzētu uzskatīt par sliktāku alternatīvu tiesvedībai tā iemesla dēļ, ka mediācijas procesā panākto izlīgumu ievērošana būtu atkarīga no iesaistīto pušu labas gribas”.¹⁰⁸ Direktīvā ietverts tiesiskais regulējums par pārrobežu strīdu izpratni (1. pants), jēdzienu „mediācija” un „mediators” skaidrojums (3. pants), regulējums par mediācijas

¹⁰⁵ Resolution adopted by the General Assembly [on the report of the Sixth Committee (A/57/562 and Corr. 1)] 57/18.

¹⁰⁶ Eiropas Parlamenta un Padomes 2008.gada 21.maija direktīva Nr.2008/52/EK, par konkrētiem mediācijas aspektiem civillietās un komerclietās. Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis Nr.L 136/3, 24.05.2008.

¹⁰⁷ **Girgensone B.** Par efektivitāti mediācijas procesā, izskatot civiltiesiskos strīdus. 21.05.2015. Pieejams: <http://bpta.lv/2015/04/21/par-efektivitati-mediācijas-procesa-izskatot-civiltiesiskos-strīdus/> (skatīts 16.03.2016)

¹⁰⁸ Eiropas Parlamenta un Padomes 2008.gada 21.maija direktīva Nr.2008/52/EK, par konkrētiem mediācijas aspektiem civillietās un komerclietās. Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis Nr.L 136/3, 24.05.2008.

kvalitātes nodrošināšanu (4. pants), mediācijas izmantošanu (5. pants), mediācijas rezultātā panākta izlīguma izpildi (6. pants), mediācijas konfidencialitāti (7. pants), mediācijas ietekmi uz noilgumu un noilguma termiņiem (8. pants), kā arī par nepieciešamību informēt sabiedrību (9. pants), tādejādi uzsverot, ka stabils un paredzams mediācijas tiesiskais regulējums, kas novērstu pastāvošās neskaidrības un nepilnības, padarītu šo domstarpību risināšanas veidu līdzvērtīgu tiesvedībai.¹⁰⁹

Eiropas Padomes trešajā samītā (2005. gada maijā Varšavā) valstu un valdību vadītāji apņēmas “pilnībā izmantot Eiropas Padomes potenciālu standartu veidošanā” un “sekmēt organizācijas tiesisko instrumentu un tiesiskās sadarbības mehānismu ieviešanu un turpmāku pilnveidošanu”. Tika arī nolemts „atbalstīt valstis tiesu spriest taisnīgi un ātri, kā arī attīstīt alternatīvas strīdu risināšanas metodes”. Saistībā ar šiem lēmumiem *CEPEJ (Eiropas Tiesu sistēmu efektivitātes komisija)*, kuras Statūtos kā viens no mērķiem ir ietverts mērķis – „veicināt Eiropas Padomes starptautisko tiesisko instrumentu sekmīgu ieviešanu tiesas spriešanas efektivitātes un taisnīguma nodrošināšanai”, par vienu no savām prioritātēm ir noteikusi jaunu darbības virzienu, proti, Eiropas Padomes tiesisko instrumentu un standartu efektīvas ieviešanas veicināšanu alternatīvajā strīdu risināšanā. Lai izvērtētu Ministru Komitejas rekomendāciju ietekmi un ieteiktu konkrētus pasākumus to efektīvai ieviešanai, tādejādi uzlabojot rekomendācijās ietvērto mediācijas principu ieviešanu valstīs, tika izveidota Mediācijas darba grupa (CEPEJ-GT-MED). Tā veica vairāku rekomendāciju ietekmes izvērtējumu¹¹⁰:

- rekomendācijas Nr. Rec(98)1 par mediāciju ģimenes lietās,
- rekomendācijas Nr. Rec(2002)10 par mediāciju civillietās,
- rekomendācijas Nr. Rec(99)19 par mediāciju krimināllietās.

Rekomendācijas par ģimenes mediāciju (R(98)1, 1998. gada 21. janvāris - šajā rekomendācijā dalībvalstis tiek aicinātas ieviest mediāciju attiecībā uz strīdiem, kas izriet no ģimenes tiesiskajām attiecībām savukārt, ja mediācija šajā jomā jau pastāv – dalībvalstis tiek aicinātas to stiprināt. Tāpat arī rekomendācijā ietverts ģimenes mediācijas skaidrojums, vērsta uzmanība uz tās organizēšanu un norises procesu, mediācijas rezultātā panāktās vienošanās

¹⁰⁹ **Ligers V.** *Mediācija Latvijā jauna pieeja domstarpību risināšanai (4.turpinājums.)*. Pieejams: http://www.naibaltics.com/lv_lv/publikācijas/?doc=505 (skatīts 17.03.2016)

¹¹⁰ Eiropas tiesu sistēmu efektivitātes komisija (CEPEJ), *Vadlīnijas rekomendāciju meditācijai ģimenes lietās un civillietās labākai ieviešanai*, Strasbūra, 07.12.2007. Pieejams: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?p=&id=2145219&Site=COE&direct=true> (skatīts 17.03.2016)

tiesisko statusu, saikni starp mediāciju un tiesvedību, mediācijas izmantošanas, kā arī pieejas tai veicināšanu.¹¹¹

Rekomendācija par mediāciju civillietās (Rec (2002)10, 2002. gada 18. septembris) - dalībvalstis tiek aicinātas veicināt mediācijas izmantošanu strīdos, kas izriet no civiltiesiskajām attiecībām (komercietiesiskajās attiecībās, patērētāju tiesību aizsardzības jautājumos, darba tiesiskajās attiecībās un citās jomās). Rekomendācijā norādīts uz mediācijas organizēšanu un tās norises procesu, mediatoru apmācību un atbildību, mediācijas rezultātā panāktās vienošanos tiesisko statusu, informācijas par mediāciju izplatīšanu un mediāciju lietās, kurām piemīt starptautisks raksturs.¹¹²

Rekomendācija Nr.R(99)19 „*Par mediāciju krimināllietās*”. Šī rekomendācija dalībvalstīm iesaka izmantot Taisnīguma atjaunošanas (*Restorative Justice*) modeli, kuru pasaulē aplūko kā pieeju nozieguma radītā ļaunuma labošanai un noziedzības profilaksei. Rekomendācija paredz, ka nacionālajiem normatīvajiem aktiem jāveicina izlīgums krimināllietās un jāparedz izlīguma organizēšanas kārtība, kā arī to, ka izlīgumam ar starpnieka palīdzību krimināllietās ir jābūt visiem pieejamai. Lai nodrošinātu vienlīdzību likuma priekšā un pieeju likumam, nav pieļaujams, ka atsevišķas iedzīvotāju kategorijas tiek izslēgtas no mediācijas pakalpojumu saņemšanas finansiālu apstākļu dēļ. Personām ar ierobežotiem finanšu līdzekļiem ir jānodrošina juridiskā palīdzība mediācijā tādā pašā veidā, kādā tas notiek juridiskās palīdzības saņemšanai tiesas procesā.¹¹³

Lai paplašinātu vienlīdzīgu pieeju mediācijas pakalpojumiem, jāveic pasākumi darboties spējīgas mediācijas sistēmas attīstīšanai visas valsts mērogā. Valstīm jāatzīst un jāattīsta jau esošās, kā arī jāveido jaunas darboties spējīgas mediācijas sistēmas, atbalstot tās gan finansiāli, gan arī citādā veidā. Valstīs, kur jau ir izveidotas sekmīgas mediācijas programmas, jānodrošina to pieejamības paplašināšana, sniedzot informāciju, kā arī veicot apmācību un uzraudzību. Mediācijas izmaksām jābūt saprātīgām un atbilstošām izskatāmā strīda aspektiem. Lai mediācija būtu pieejama sabiedrībai kopumā, valstīm jānodrošina mediācijas tiešs finansiāls

¹¹¹ Council of Europe. *Recommendation No. R (98)1, On family mediation*. 21.01.1998. Pieejams: <https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=1153972&SecMode=1&DocId=450792&Usage=2> (skatīts 18.03.2016)

¹¹² Council of Europe. *Recommendation Rec (2002)10, On mediation in civil matters*. 18.09.2002. Pieejams: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?p=&Ref=Rec%282002%2910&Language=lanEnglish&Ver=original&Site=COE&BackColorInternet=DBDCF2&BackColorIntranet=FDC864&BackColorLogged=FDC864&direct=true> (skatīts 18.03.2016)

¹¹³ Council of Europe. *Recommendation No. R (99) 19, Concerning mediation in penal matters*. 15.09.1999. Pieejams: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?p=&Ref=Rec%2899%2919&Language=lanEnglish&Ver=original&Site=COE&BackColorInternet=DBDCF2&BackColorIntranet=FDC864&BackColorLogged=FDC864&direct=true> (skatīts 18.03.2016)

atbalsts.¹¹⁴ To paredz Eiropas tiesu sistēmu efektivitātes komisijas „*Vadlīnijas rekomendāciju meditācijai ģimenes lietās un civillietās labākai ieviešanai*”.

Mediācija nekad nav tikusi aizliegta Latvijā, bet līdz Mediācijas likuma pieņemšanai, tai pietrūka skaidrs nosaukums un noteikumi. Pietrūka konkrēta struktūra un tā tika uzskatīta par pakalpojumu. Ne mediācijas tiesības vai saistības, ne mediatoru kvalifikācija kā pakalpojumu sniedzējam netika noteikta. Mediācijas likuma trūkums izvirzīja jautājumu tiesvedības laikā, kad puses lūdza atlikt tiesas sēdi mediācijas dēļ. Sakarā ar to, ka jēdziens “mediācija” netika regulēts, puses vajadzēja lietot papildus terminu “sarunas” vai “izlīguma vienošanās”. Ar mediācijas likuma pieņemšanu, ir iedibināta skaidrība saistībā ar laika noteikšanu, noteikumiem un nosacījumiem mediācijas procesā gan tiesā, gan ārpus tiesas procesā.¹¹⁵

2014. gada 22. maijā LR Saeima trešajā, galīgajā lasījumā pieņēma likumprojektu Mediācijas likums, kas noteiks mediācijas tiesisko regulējumu. Vienlaikus ar Mediācijas likumu pieņemti arī ar šī likuma ieviešanu saistītie grozījumi Civilprocesa likumā.

Latvijā „*Mediācijas likums*” ir spēkā kopš 2014. gada 18. jūnija, bet 2015. gada 1. janvārī spēkā stājās no Mediācijas likuma izrietošais regulējums attiecībā uz tiesas ieteiktu mediāciju, kad tiesnesim ir pienākums ieteikt pusēm izmantot mediāciju strīda izšķiršanai visās prasības kārtības civillietās.

Darbs pie mediācijas tiesiskā regulējuma Latvijā aizsākās jau 2008. gadā, kad Tieslietu ministrija uzsāka koncepcijas par mediācijas ieviešanu civiltiesisku strīdu risināšanā izstrādi. Nepieciešamība pēc mediācijas tiesiskā regulējuma izriet no 2008. gada 21. maija Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2008/EK/52 par konkrētiem mediācijas aspektiem civillietās un komercietās, kas dalībvalstīm nosaka pienākumu noteikt tiesisko regulējumu direktīvas prasību ievērošanai. Jaunpieņemtais Mediācijas likums attiecas uz domstarpību risināšanu civiltiesiskajās attiecībās, savukārt uz mediāciju citās tiesību nozarēs likumā ietvertais regulējums attiecināms tiktāl, ciktāl citos normatīvajos aktos nav noteikts citādi.¹¹⁶

Lai arī Mediācijas likums nav kļuvis par universālu normatīvo aktu, kas noregulēs visus ar mediāciju saistītos jautājumus, tomēr tas juridiski nostiprinās Mediācijas standartus un nepārprotami demonstrēs valsts atbalstu mediācijas piemērošanai. Atzīstot, ka mediācija var tikt piemērota dažādu strīdu risināšanai, tai skaitā kriminālprocesā un administratīvajā procesā,

¹¹⁴ Eiropas tiesu sistēmu efektivitātes komisija (CEPEJ), *Vadlīnijas rekomendāciju meditācijai ģimenes lietās un civillietās labākai ieviešanai*, Strasbūra, 07.12.2007. Pieejams: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?p=&id=2145219&Site=COE&direct=true> (skatīts 17.03.2016)

¹¹⁵ **Rone., D.** *Legal Regulation of Mediation and Involved Institutions: Latvia*, Mediation to Foster European Wide Settlement of Disputes, Turība, 2014, p. 2.

¹¹⁶ Tieslietu ministrija. *Noteikts mediācijas procesa tiesiskais regulējums*. 05.06.2014. Pieejams: <http://www.lvportals.lv/print.php?id=263429> (skatīts 18.03.2016)

Pieminams ir fakts, ka Tieslietu ministrijas juridiskā komisija praktisku apsvērumu dēļ tomēr nolēma nepaplašināt Mediācijas likuma darbības sfēru, jo nepieciešamība pārskatīt spēkā esošās normas, kas regulē izlīgumu kriminālprocesā, kā arī mediācijas ieviešana administratīvajā procesā, prasītu papildu izvērtējumu un tiesību normu analīzi, kas kavētu Mediācijas likuma pieņemšanu.¹¹⁷

Mediācijas likuma mērķis ir radīt tiesiskus priekšnoteikumus tam, lai veicinātu mediācijas kā alternatīva domstarpību risināšanas veida izmantošanu, sekmējot sociālo attiecību harmonizāciju. Mediāciju var izmantot domstarpību risināšanai ārpus tiesas procesā, kā arī tiesvedības procesā, ja speciālās tiesību normas nenosaka citādi.¹¹⁸

Pieņemtais tiesiskais regulējums ievieš tiesas un mediācijas sasaisti, nosakot tiesneša pienākumu, skatot civiltiesiskos strīdus, kas saskaņā ar Civilprocesa likumu skatāmi prasības tiesvedības kārtībā, piedāvāt pusēm izmantot mediāciju strīda risināšanai¹¹⁹:

- pēc lietas ierosināšanas - nosūtīt atbildētājam iesniegto prasības pieteikumu un paziņojot prasītājam par prasības pieteikuma nosūtīšanu atbildētājam, lūdzot paskaidrojuma sniegšanai noteiktajā termiņā paziņot tiesai, vai persona piekrīt izmantot mediāciju;
- sagatavojot lietu iztiesāšanai un sagatavošanas sēdē;
- lietas iztiesāšanas gaitā, līdz tiek pabeigta lietas izskatīšana pēc būtības.

Gadījumos kad puses piekrīt mediācijai lietas iztiesāšanas gaitā, likums paredz tiesas pienākumu atlikt lietas izskatīšanu. Ja saņemta prasītāja un atbildētāja piekrišana mediācijai, tiesnesis noteiks termiņu mediācijas izmantošanai, kas nav ilgāks par 6 mēnešiem, un pušu pienākumu iesniegt tiesā pierādījumus par mediācijas rezultātu ne vēlāk kā 7 dienas pēc mediācijas izbeigšanas. Vienlaikus Civilprocesa likumā paredzētie grozījumi paredz daļēju valsts nodevas atmaksu, ja tiesvedības izbeigšanas pamats būs prasītāja atteikšanās no prasības, jo ir panākta vienošanās mediācijā, kuru apliecina mediators izsniegts rakstveida apliecinājums par mediācijas rezultātu.

Pusēm ir tiesības strīda risināšanai izvēlēties jebkuru mediatoru, un ikviena mediācijas procesa rezultātā panākta vienošanās, ja vien puses iesniegs tiesā apliecinājumu par mediācijas

¹¹⁷ Gailīte D., Judins A., Litvins G., Ilgažal., Pūce D., Kalnmeiere B., Sausverds O., Sproģe I. *Kādas ir mediācijas izredzes Latvijā*, Jurista Vārds, Nr. 25 (776), 2013. 7.-11. lpp.

¹¹⁸ LR likums. *Mediācijas likums*. Latvijas Vēstnesis 108 (5168), 04.06.2014.

¹¹⁹ Tieslietu ministrija. *Noteikts mediācijas procesa tiesiskais regulējums*. 05.06.2014. Pieejams: <http://www.lvportals.lv/print.php?id=263429> (skatīts 18.03.2016)

rezultātu, būs pamats tiesvedības izbeigšanai. Savukārt tiesas ieteiktas mediācijas gadījumā tiesnesis vai tiesa aicinās puses izvēlēties mediatoru no sertificētu mediatoru saraksta.¹²⁰

Latvijas sabiedrība nav pietiekamas izpratnes par to, cik svarīgi ir mazināt domstarpības un risināt konfliktus bez ārējas spriedzes. Mediācija veido normālas sociālās attiecības. Atšķirībā no tiesas procesa pēc mediācijas procesa konfliktējošās puses spēj sarunāties, jo ir civilizēti vienojušās par sarežģītās situācijas abpusēji pieņemamu risinājumu. Cilvēki sasveicinās uz ielas, nevis naidojas, kā tas nereti notiek pēc tiesāšanās. Šis mediācijas nestais sociālā miera faktors ir ļoti būtisks. Tas, protams, nenozīmē, ka, ieviešot mediāciju, tiktu noniecināts advokātu vai tiesu darbs. Mediācijai ir veiksmīgi jāpapildina un būtiski jāatvieglo līdzšinējā kārtība, jo tā risina cilvēku strīdus konstruktīvā un mierīgā veidā.¹²¹

Mediācijas procesā panāktā vienošanās uzskatāma par labas gribas izpausmi, nevis tiesiski saistošu darījumu, proti, vienošanās norāda uz pušu principiālo apņemšanos mediācijas laikā panāktu vienošanos izpildīt.¹²²

Mediācijas likuma 18. pants nosaka, ka mediācijā panāktu vienošanos puses izpilda labprātīgi, un termiņā, ja puses par tādu ir vienojušās. Ārpus tiesas mediācijā panāktā vienošanās var tikt nodota izpildei gadījumos un kārtībā, kas noteikta Notariāta likumā un Civilprocesa likumā, savukārt Mediācijas likuma 18. pants nosaka, ka „Tiesas ieteiktas mediācijas rezultātā panākot vienošanos, puses var: 1) noslēgt izlīgumu, kas atbilst Civilprocesa likuma normām un lūgt tiesu to apstiprināt vai; 2) atteikties no prasības vai sūdzības; 3) atzīt prasību vai sūdzību pilnīgi vai daļēji.” Tas nozīmē, ka gadījumā, ja izlīgums (līgums) tiek noslēgts tiesas ieteiktas mediācijas ietvaros, tad tas pēc apstiprinājuma tiesā var tikt nodots piespiedu izpildei, turpretī, ja izlīgums (līgums) tiek noslēgts brīvprātīgas mediācijas ietvaros, tad tā izpilde ir labprātīga.¹²³

Baiba Girgensone, M.iur. Projekta Latvijas ekspertu pārstāve, Mediācijas likumā saskata nepilnības, kad „nav noteikts, ka gadījumā, ja vienošanās ir panākta, tā obligāti jānoformē rakstiski, tāpat nav noteikts, ka, ja vienošanos noformē rakstiski, tad to sastāda mediators. Mediācijas likums neparedz, ka mediatora pienākums pēc vienošanās panākšanas ir tās korekta rakstiska noformēšana¹²⁴, bet Mediācijas likuma 15. pants nosaka, ka „ja mediācija

¹²⁰ Tieslietu ministrija. *Noteikts mediācijas procesa tiesiskais regulējums*. 05.06.2014. Pieejams: <http://www.lvportals.lv/print.php?id=263429> (skatīts 18.03.2016)

¹²¹ **Gailīte D., Judins A., Litvins G., Ilgaža I., Pūce D., Kalnmeiere B., Sausverds O., Sprōģe I.** *Kādas ir mediācijas izredzes Latvijā*, Jurista Vārds, Nr. 25 (776), 2013. 7.-11. lpp.

¹²² **Liebmān M.** *Mediation in Context*. [B.v.]: Jessica Kingsley Publishers, 2011, p. 13.

¹²³ **Girgensone B.** *Par efektivitāti mediācijas procesā, izskatot civiltiesiskos strīdus*. 21.05.2015. Pieejams: <http://bpta.lv/2015/04/21/par-efektivitati-mediācijas-procesa-izskatot-civiltiesiskos-strīdus/> (skatīts 16.03.2016)

¹²⁴ turpat

izbeidzas bez vienošanās, mediators sastāda rakstveida apliecinājumu par mediācijas izbeigšanos bez vienošanās un izsniedz to pusēm.”¹²⁵

Lai nodrošinātu pieeju kvalitatīvam mediācijas procesam, Mediācijas likums paredz vienotu mediatoru sertificēšanas kārtību - par sertificētu mediatoru var kļūt persona, kas sasniegusi 25 gadu vecumu, kam ir augstākā izglītība, kura prot valsts valodu augstākajā līmenī, izgājusi mediatora apmācības kursu un ieguvusi mediatora sertifikātu, mediatorus sertificē Sertificētu mediatoru padome. Svarīgi ievērot, ka mediatora uzdevums nav juridiskās konsultācijas sniegšana un par kvalificētu mediatoru atzīstams nevis tas, kurš labi orientējas tiesību jautājumos, bet tas, kas var palīdzēt strīdā iesaistītajām pusēm efektīvi komunicēt savā starpā un risināt strīdu.¹²⁶ Mediācijas likumu var uzskatīt par visai pamatīgu dokumentu, kura mērķis ir ietvert pieeju ārpusstiesas strīdu risināšanas metodei, īstenojot Eiropas Savienības uzstādītās vērtības.¹²⁷

Mediācijas tiesību institūts būtu piemērojams ne tikai lietišķu, bet arī politisku konfliktu risināšanai, jo mediācijas pamatā nav argumentu un pozīciju, bet gan interešu un vēlmju saskaņošana starp ieinteresētajiem dalībniekiem, mazinot konflikta nelietderīgās izpausmes ne tikai konflikta dalībniekiem, bet arī netieši saistītām citu personu interesēm.¹²⁸

Kad raksturota mediāciju regulējošā normatīvā bāze Eiropas Savienībā un Latvijā, tiks apskatīta mediācijas attīstība un specifika Eiropas Savienības dalībvalstīs.

2.2. Mediācijas attīstība un specifika Eiropas Savienības dalībvalstīs

Mediācijas likuma izstrādē un tā pilnveidošanā nākotnē svarīgi ņemt vērā citu Eiropas valstu pieredzi. Mediācijas Direktīva ir noteikusi pamatprincipus un tiesisko ietvaru ar mērķi veicināt mediācijas attīstību dalībvalstīs. Tādēļ tā dod lielu brīvību, izvēloties normatīvo pieeju ar dažādām tiesiskā regulējuma pakāpēm. Analizējot mediāciju Eiropas Savienībā, regulējošā pieeja mediācijai dalībvalstīs ievērojami atšķiras.¹²⁹ Maģistra darba ietvaros autore apskatīs mediācijas attīstību un specifiku Eiropas Savienības dalībvalstīs – Nīderlandē, Vācijā, Anglijā, Grieķijā, Austrijā, Zviedrijā, Lietuvā, Igaunijā un Latvijā.

¹²⁵ LR likums. *Mediācijas likums*. Latvijas Vēstnesis 108 (5168), 04.06.2014.

¹²⁶ **Gailīte D., Judins A., Litvins G., Ilgažā I., Pūce D., Kalnmeiere B., Sausverds O., Sproģe I.** *Kādas ir mediācijas izredzes Latvijā*, Jurista Vārds, 2013, Nr. 25 (776), 2013. 7.-11. lpp.

¹²⁷ **Kameņeckā-Usova M.** *Kā pareizi saprast mediāciju?* *Jurista Vārds*, 2015, 21 (873) 16-19. lpp.

¹²⁸ **Bočs L.** *Nācija un mediācija*. *Jurista Vārds*, 20.05.2014., Nr. 20 (822), 22.-28.lpp.

¹²⁹ Turpat 17.lpp

Nīderlande

Nīderlandē mediācija attīstījās 1980. gados, pirmie aizsākumi radušies saistībā ar ģimenes lietām, bet ātri vien atsaucību guva arī citās tiesību jomās. Mediācijas popularizēšanas nolūkā 1993. gadā tika izveidots Nīderlandes Mediācijas institūts (NMI), to izveidoja profesionāli juristi ar mērķi nodibināt ciešāku kontaktu ar valdību, kas varētu mediāciju popularizēt. No valdības puses Nīderlandē ir ļoti manāms liels atbalsts.¹³⁰ NMI ir bezpeļņas organizācija, tās darbības pamats ir neatkarīga mediācijas kvalitātes organizācija, ko subsidē Nīderlandes valdība. NMI nodrošina pārredzamu, objektīvu, dinamisku, pārbaudāmu un neatkarīgu mediācijas un mediatoru kvalitātes atbilstību izvirzītajām prasībām.¹³¹

Nīderlandē dominējošie mediācijas modeļi ir privātā un tiesu atvasinātā mediācija.

Mediācija ir pieļaujama vienmēr, un visbiežāk to izmanto civiltiesībās un publiskajās tiesībās. Nīderlandē mediācijas izmantošana ir pilnībā brīvprātīga, pastāv mediatoru rīcības kodekss.

Mediācija civiltiesisku strīdu izšķiršanā netiek sniegta bez maksas. Izmaksas ir atkarīgas no lietas veida. Dažas procedūras ir sarežģītas un laikietilpīgas, tādēļ tās ir dārgākas. Citos gadījumos pusēm ir ieteicams mediācijā iesaistīt specializētu juristu. Ja pušu līdzekļu apjoms ir mazāks par piemērojamo sliekšni, valsts palīdz finansēt advokāta vai mediatora izmaksas. Tomēr valsts nekad nesedz izmaksas pilnībā. Katrai pusei jāsedz daļa izmaksu. Šī summa ir 51 EUR par 0–4 stundām un 102 EUR par vairāk nekā piecām stundām (summa attiecas uz mediāciju, nevis uz pusi).¹³² Nīderlandē, lai kļūtu par mediatoru, to sertificēšana nav normatīvi regulēta, tam nav jāsertificējas, jo likumdošanas aktos nav noteiktas to prasības mediatoru izglītībai. Mediatoru apmācības Nīderlandē piedāvā dažādas privātas organizācijas un vairākas universitātes, to mācību saturs mēdz būt atšķirīgs – lai piedalītos mediatoru apmācībās, tiek prasīts gan bakalaura grāds, gan profesionālās zināšanas, tāpat dažas iestādes kursantus uzņem pēc iestājeksāmena pārbaudīšanas. Mācību kursa ilgums svārstās no 5–21 dienai.¹³³ Lai kļūtu par mediatoru, ir jāveic teorētisko zināšanu pārbaude ar testa jautājumiem (50 jautājumi jāizpilda 2 stundās, no tiem 36 ir jābūt pareizām atbildēm). Eksamināciju veic NMI, sākot ar 2012. gadu.¹³⁴

¹³⁰ **Schmiedel L.** *Mediation in the Netherlands: between promotion and private regulation.* Oxford: Oxford University Press, 2013. p. 699.

¹³¹ **Pel M., Combrink L.** *Referral to mediation by the Netherlands judiciary, in: Customized Conflict Resolution.* The Hague: Sdu Uitgeverij, Judicially Quarterly. 2011, p. 31.-32.

¹³² European justice. *Netherlands.* Pieejams: https://e-justice.europa.eu/content_mediation_in_member_states-64-nl-en.do?init=true&member=1 (skatīts 19.03.2016)

¹³³ **Schmiedel L.** *Mediation in the Netherlands: between promotion and private regulation.* Oxford: Oxford University Press, 2013. p. 747.

¹³⁴ Meditors federative Netherlands. *Informatie theorie-examen.* Pieejams: <http://mediationtoets.nl/index.php/joomla/theorieexamen/thexinfo> (skatīts 19.03.2016)

NMI uztur arī mediatoru reģistru, kurā ir iekļauti tikai kvalificēti mediatori. Šie mediatori ir izgājuši NMI atzītus apmācības kursus un nokārtojuši teorētisku eksāmenu, kā arī prasmju pārbaudījumus. Mediatoriem, kas reģistrēti NMI, ir regulāri jāatjaunina savas zināšanas un prasmes, un to pārbauda NMI.¹³⁵

Vācija

Vācijā speciālisti par mediāciju sāka interesēties tikai 20. gadsimta pēdējā ceturksnī, apmēram 70. gadu beigās. Par paraugu kalpoja ASV gūtā pieredze. Vācijas Civilprocesa likumā ietverta norāde uz vienošanās veicināšanu starp pusēm, savukārt 278. pants paredz obligātu, mutisku vienošanās apsvēršanas sesiju, kas uzskatāma par neatņemamu sagatavošanās sastāvdaļu sēdei. Tāpat arī tiesnesim ir tiesības apturēt lietas izskatīšanu uz 6 mēnešiem, kuru laikā puses var izlīgt, piemēram, dodoties pie mediatora. Ja šo sešu mēnešu laikā puses nav atkārtoti vērsušās tiesā, apturētā lieta tiek izbeigta. Šādu lietas apturēšanu tiesnesis var noteikt tikai ar pušu atļauju. Vācijā pašlaik pastāv visi mediācijas modeļi, taču to ieviešanas efektivitāte ir atšķirīga - tiesai tuvinātā mediācija, tiesas internā mediācija un integrētā mediācija.¹³⁶

Pastāv vairākas organizācijas, kas piedāvā mediācijas pakalpojumus, šīs organizācijas sniedz palīdzību pusēm, kas vēlas iesaistīt mediatoru, lielākās no tām ir:

- Federālā Ģimenes mediācijas apvienība;
- Federālā Mediācijas apvienība;
- Federālā Mediācijas apvienība ekonomiskos un darba jautājumos
- Mediācijas centrs;
- Vācijas Advokātu biedrība.

Vācijā visbiežāk mediācija tiek izmantota ģimenes un mantojuma lietās, kā arī komerciesību jomā.

Vācijā 2012. gada 26. jūlijā stājās spēkā Mediācijas likums (1. pants 2012. gada 21. jūlija Mediācijas un citu ārpus tiesas strīdu izšķiršanas procesu veicināšanas likumā, *BGBI. I S. 1577 (Gesetz zur Förderung der Mediation und anderer Verfahren der außergerichtlichen Konfliktbeilegung)*). Ar to Vācijā pirmo reizi mediācija tiek regulēta likuma līmenī. Vācijas Mediācijas likumā ir noteikti tikai būtiskākie principi. Mediatoriem un pusēm tiek sniegta plaša rīcības brīvība mediācijas īstenošanā.

¹³⁵ European justice. *Netherlands*. Pieejams: https://e-justice.europa.eu/content_mediation_in_member_states-64-nl-en.do?init=true&member=1 (skatīts 19.03.2016)

¹³⁶ **Ligers V.** *Mediācija Latvijā jauna pieeja domstarpību risināšanai (3.turpinājums.)*. Pieejams: http://www.naibaltics.com/lv_lv/publikacijas/?doc=481 (skatīts 19.03.2016)

Īpašs mediatora profesionālais profils nav paredzēts. Nav paredzēti arī ierobežojumi mediatora profesijas veikšanai. Mediatoram ir patstāvīgi, izmantojot atbilstīgu apmācību un tālākizglītību, jānodrošina, ka viņam ir pienācīgas prasmes un pieredze, lai varētu pusēm profesionāli sniegt mediācijas pakalpojumus. Likumā ir noteikts, kādas prasmes, kompetences un metodes būtu jāsniedz piemērotai apmācībai. Katra persona, kura atbilst šiem kritērijiem, drīkst strādāt par mediatoru. Nav noteiktas prasības attiecībā uz minimālo vecumu vai nepieciešamā pamatizglītība, ko apliecinātu augstskolas diploms. Par mediācijas pakalpojumiem ir jāmaksā, par maksājamo summu vienojas puses un privātais mediators. Nav noteikumu attiecībā uz samaksu par mediāciju, pārsvarā maksa par stundu ir robežās no EUR 80 līdz EUR 250.¹³⁷

Lielbritānija

Tajā nepastāv normatīvie likumdošanas akti, kas regulē mediāciju, izņēmums ir atsevišķas normas civilprocesa, kā arī ģimenes lietu izskatīšanas procesa noteikumos. Pamatā mediatoru prasības un profesionālo kvalifikāciju veic privātas organizācijas.¹³⁸

Lielbritānijā 2003. gadā izveidotā Civillietu mediācijas padome (*The Civil Mediation Council*), tā ir neatkarīga institūcija, kuras mērķis ir veicināt mediācijas pielietošanu Anglijā. Tā izdod dažādas vadlīnijas mediatoriem, uztur to reģistru un nodrošina sūdzību izskatīšanu.¹³⁹

2007. gadā izveidota Ģimenes mediācijas padome (*Family Mediation Council*), tā nodrošina ģimenes mediatoru reģistrētu sarakstu izveidi, kā arī mediatoru prakses darbību, saskaņā ar profesionālajiem un mācību standartiem, tā nodrošina arī sadarbību ar Tieslietu ministriju.¹⁴⁰ Lielbritānijā tiek īstenots tiesai atvasinātās mediācijas modelis - tiesvedības apturēšanas laikā puses vēršas pie ģimenes mediatora, lai panāktu vienošanos par jautājumiem, par kuriem pušu starpā pastāv domstarpības.

Galvenās jomas ir starpniecība civillietās/komerclietās, ģimenes lietās, konfliktos starp darba devējiem un darba ņēmējiem, un sociālā starpniecība.

Starpniecību civillietās nereglamentē likums, un tā nav arī tiesvedības priekšnosacījums. Nepastāv īpašs Lielbritānijai raksturīgs valsts starpnieku rīcības kodekss. Tomēr, lai saņemtu Civillietu starpniecības padomes akreditāciju, civillietu starpniekam ir stingri jāievēro rīcības kodekss, kam par paraugu izmanto Eiropas Savienības Rīcības kodeksu. Šī profesija ir pašreglamentējoša, un valdība nekādā veidā neietekmē jebkāda brīvprātīga kodeksa

¹³⁷ European justice. *Germany*. Pieejams: https://e-justice.europa.eu/content_mediation_in_member_states-64-de-lv.do?member=1 (skatīts 19.03.2016)

¹³⁸ **Scherpe J.M., Marten B.** *Mediation in England and Wales*. Oxford University Press, 2013, p. 369.

¹³⁹ Civil mediation council. Pieejams: <http://www.civilmediation.org/> (skatīts 19.03.2016)

¹⁴⁰ Family mediation council. Pieejams: <http://www.familymediationcouncil.org.uk/> (skatīts 19.03.2016)

ievērošanas sekmēšanu. Starpniecības izmaksas ir atšķirīgas atkarībā no starpniecības sniedzēja, un valsts tās neregulē. Civillietās izmaksas ir saistītas arī ar strīda priekšmeta vērtību.¹⁴¹

Lielbritānijā mediācija tiek iedalīta:

- ģimenes mediācijā;
- civiltiesiskajā un komerciesiskajā mediācijā;
- kaimiņu mediācijā (kad tiek risināti tādi jautājumi, kā trokšņošana, bērnu uzvedība u.tml.).

Lielbritānijā kopš 1999. gada aprīļa pastāv jauns Civilprocesa likums, kas nosaka aktīvāku tiesneša rīcību lietas izskatīšanas laikā un dod iespēju lietu virzīt uz mediācijas procesu. Atbilstošos gadījumos tiesa abām pusēm var ieteikt atlikt tiesas procesu, lai vispirms tās realizētu mediāciju vai kādu citu alternatīvo strīdu risināšanas procesu. Tiesa var to nolemt arī bez pušu piekrišanas. Tajā pašā laikā arī pusēm ir iespēja pieprasīt tiesas procesa atlikšanu, lai īstenotu mēģinājumu vienoties, izmantojot alternatīvā strīdu risināšanas procesa palīdzību. Jaunais Civilprocesa likums tiesai ļauj noteikt arī tiesas izmaksu sadalījumu starp pusēm, tādējādi sekmējot pušu gatavību alternatīvo procesu mēģinājumam un līdz ar to arī mediācijai. Tādējādi tiesa ne tikai nosaka tiesas izmaksu sadalījumu starp pusēm, bet arī seko līdzi, piemēram, tam, vai un kā puses bez pamatota iemesla aizkavē mediācijas vai citu līdzīgu procesu realizāciju. Tādā veidā puses tiek piespiestas izmantot alternatīvo strīdu risināšanas procesu.¹⁴²

Grieķija

Grieķijā mediācija tiek sniegta:

- civillietās un komercietās;
- darba tiesību jomā un patērētāju strīdu izšķiršanā, kā aprakstīts iepriekš;
- personām, kas cietušas no vardarbības ģimenē (Likums Nr. 3500/2006);
- attiecībā uz konkrētiem noziedzīgiem nodarījumiem, kā paredzēts Likumā Nr. 3094/2010.

Vienīgais mediācijas jeb alternatīvas strīdu risināšanas mehānisms, kas Grieķijā faktiski darbojas, ir arbitrāža.

Tomēr Grieķija Direktīvu 2008/52/EK ir transponējusi ar likumu Nr. 3898/2010 (Valdības Vēstnesis, I sērija, Nr. 211, 16.12.2010.). Saskaņā ar minēto likumu privātus

¹⁴¹ European justice. *England*. Pieejams: https://e-justice.europa.eu/content_mediation_in_member_states-64-ew-lv.do?member=1 (skatīts 19.03.2016)

¹⁴² **Ligers V.** *Mediācija Latvijā jauna pieeja domstarpību risināšanai (3.turpinājums)*. Pieejams: http://www.naibaltics.com/lv_lv/publikacijas/?doc=481 (skatīts 19.03.2016)

juridiskus strīdus var izšķirt, piesaistot mediatoru pēc strīdā iesaistīto pušu vienošanās, ja tām ir pilnvaras brīvi rīkoties saistībā ar strīda priekšmetu. Vienošanos nodot strīdu mediācijai var pierādīt ar dokumentu vai ar tās tiesas reģistra ierakstiem, kurā strīds tiek izskatīts, un to reglamentē materiālās līgumtiesības.

Mediācijas procesā katrai pusei vai tās juridiskajam pārstāvim ir savs advokāts. Mediācijas procesu nosaka mediators, vienojoties ar pusēm, kuras var izbeigt procesu jebkurā laikā. Mediācijas process ir konfidenciāls, un apspriedes netiek protokolētas. Mediācijas procesā mediators var sazināties un tikties ar jebkuru no pusēm. Informāciju, kas iegūta, tiekoties ar vienu no pusēm, mediators nedrīkst nodot otrai pusei bez pirmās puses piekrišanas. Mediatoru sertifikācijas padome atbild par mediatoru sertificēšanu, nodrošinot, ka mediatoru mācību organizācijas izpilda prasības un ka sertificētie mediatori ievēro Profesionālās ētikas kodeksu, un ierosinot tieslietu, pārredzamības un cilvēktiesību ministram, likumā noteiktas sankcijas.

Mediatori saņem stundas maksu par ne vairāk kā 24 stundām, ieskaitot sagatavošanās laiku. Mediators var vienoties ar strīdā iesaistītajām pusēm par citiem atalgojuma veidiem. Mediatora maksu vienlīdzīgi sadala starp pusēm, ja vien nav panākta citāda vienošanās. Katra puse sedz savus ar advokāta pakalpojumiem saistītos izdevumus. Maksimālās stundas maksas pamatsummu un koriģēto summu nosaka ar tieslietu, pārredzamības un cilvēktiesību ministra lēmumu.¹⁴³

Austrija

Austrijā mediācija tika praktizēta kopš 1980. gadiem, pirms sākumi tiek meklējami krimināllietās, kas atspoguļojās, kā mediācija starp cietušo un vainīgo. 1999. gadā tika pieņemts tiesiskais regulējums ģimenes lietās. Jāatzīmē, ka Eiropā pirmo mediācijas likumu pieņēma Austrija (2003. gadā). Tas sekmēja citu valstu, īpaši Vācijas, likumdošanas attīstību. Austrijā pastāv privātās un tiesu atvasinātās mediācijas modeļi.¹⁴⁴ Austrijā nav iestādes, kura būtu atbildīga par mediācijas pakalpojumiem. Pastāv komerciālas un nekomerciālas apvienības, kas piedāvā mediācijas pakalpojumus, kā arī dažas nevalstiskās organizācijas, kuras atbalsta mediatorus. Mediācija civillietās kalpo tādu strīdu izšķiršanai, kuri ir piekritīgi vispārējām tiesām. Dalība mediācijā ir brīvprātīga, lai sniegtu iespēju strīda pusēm pašām rast risinājumu. Noteiktos strīdos starp kaimiņiem pirms prasības pieteikuma iesniegšanas ir jāveic mediācija,

¹⁴³ European justice. *Greece* https://e-justice.europa.eu/content_mediation_in_member_states-64-el-lv.do?member=1 Pieejams: (skatīts 19.03.2016)

¹⁴⁴ **Filler E.A.** *Commercial Mediation in Europe: An Empirical Study of the User Experience*. Kluwer Law International, 2012, p. 249.

iesaistot strīdu izšķiršanas struktūru, izmantojot tiesas īstenotu samierināšanas procedūru pirms prasības iesniegšanas (tā saukto *prātorischer Vergleichsversuch*) vai izmantojot mediāciju.¹⁴⁵

Austrijā nepastāv mediatoru sertificēšanas procedūra, bet Tieslietu ministrija ir ieviesusi mediatora saraksta uzturēšanu. Austrijā nav jābūt obligāti reģistrētam mediatoru sarakstā, mediācijas pakalpojumus var piedāvāt pašnodarbināta persona – mediators.

Pamatojoties uz Eiropas Mediatoru rīcības kodeksu, Austrijas mediatoru apvienība (*Österreichische Netzwerk Mediation*) izstrādāja Austrijas mediatoru kodeksu, kas ir vispārīgi piemērojams, bet nav obligāts.

Atšķirībā no citām valstīm, Austrijā oficiāli pieprasītais mācību apjoms, lai kļūtu par mediatoru, ir 365 stundas (bez pieredzes un priekšzināšanām) vai 220 stundas (ar pieredzi un priekšzināšanām). Mediatoriem ir jāuztur arī zināšanu aktualizācija – ne mazāk kā 50 mācību stundas piecos gados¹⁴⁶

Zviedrija

Zviedrijā nav tādas centrālas iestādes, kura būtu atbildīga par mediatora profesijas regulēšanu. Tomēr, lai iegūtu informāciju par mediāciju, var sazināties ar Valsts tiesu administrāciju (*Domstolverket*). Valsts tiesu administrācija ir sagatavojusi sarakstu ar personām, kuras ir izteikušas gatavību veikt mediāciju tiesās.

Mediācija ir pieļaujama vairākās jomās, tomēr to visbiežāk izmanto civiltiesību jautājumos. Mediāciju ir iespējams izmantot arī tiesvedības gaitā. Kā arī krimināllietās kopš 2008. gada 1. janvāra visām Zviedrijas vietējām iestādēm ir pienākums piedāvāt mediāciju, ja nodarījumu izdarījusi persona, kura jaunāka par 21 gadu. Vietējā iestāde vai policija var uzņemt iniciatīvu un uzdot pārkāpējam jautājumu, vai tas ir ieinteresēts izmantot mediāciju. Mediāciju var izmantot attiecībā uz jebkāda vecuma pārkāpējiem un jebkurā procesa posmā. Mediācijas likumā nav noteikts maksimālais vecums, taču kopš 2008. gada 1. janvāra visām Zviedrijas vietējām iestādēm ir pienākums piedāvāt mediāciju, ja nodarījumu izdarījusi persona, kura jaunāka par 21 gadu.

Likumā noteikts, ka personām, kas ieceltas par mediatoriem, ir jābūt kompetentām un godīgām. Tām jābūt arī objektīvām. Krimināllietās mediācija ir bez maksas gan cietušajai personai, gan pārkāpējam, bet civilīetās par mediāciju samaksu veic saskaņā ar vienošanos, ko

¹⁴⁵ European justice. *Austria*. Pieejams: https://e-justice.europa.eu/content_mediation_in_member_states-64-at-lv.do?member=1 (skatīts 19.03.2016)

¹⁴⁶ **Roth M., Gherdane D.** *Mediation in Austria: the European Pioneer in mediation law and practice*. Oxford: Oxford University Press, 2013. p. 305.

strīda puses noslēgušas ar mediatoru.¹⁴⁷ Lietuva un Igaunija Eiropas Savienībā iestājās līdz ar Latviju, tas notika 2004. gada 1. maijā.

Lietuva

Tajā nav ne centralizētas, ne valdības iestādes, kas atbildētu par mediāciju. Lietuvā nav attīstīta un netiek pielietota mediācija, bet gan pastāv samierināšanas starpniecība.

Starpniecību regulē Likums par samierināšanas starpniecību civilstrīdos (*Civilinių ginčų taikinamojo tarpininkavimo įstatymas*). Starpniecības izmantošana ir pilnībā brīvprātīgs. Nepastāv nekādi īpaši noteikumi, piemēram, starpnieku uzvedības kodeksi.

Valstī vēl līdz šim nav izveidota mācību programma. Tomēr apmācību piedāvā Tieslietu ministrijas mācību centrs un privātas organizācijas. Privātu organizāciju darbība netiek regulēta. Saskaņā ar Likumu par samierināšanas starpniecību civilstrīdos starpniecību var nodrošināt gan par maksu, gan bez maksas. Ja starpniecība tiek nodrošināta par maksu, procedūru var uzsākt vienīgi pēc tam, kad starpnieks ir rakstiski vienojies ar abām strīdā iesaistītajām pusēm par atlīdzības summu un apmaksas veidu.¹⁴⁸

Igaunija

Tajā tiek nošķirta mediācija un samierināšana. Mediācija ir plašs jēdziens, kas ietver visus pasākumus, ar kuriem neatkarīga trešā persona bez šķērējtiesas pilnvarām iesaistās jebkurā jautājumā pastāvošu domstarpību risināšanā starp citām personām.

Saskaņā ar Igaunijas tiesību aktiem samierināšana attiecas uz samierinātāja vai samierināšanas struktūras darbību civillietās. Tiesiskais regulējums par samierināšanu ir noteikts Samierināšanas likumā, un par mediāciju – īpašā likumā par mediāciju. Samierināšanas likums tika izstrādāts, lai Igaunijas tiesību aktos transponētu Direktīvu 2008/52/EK par konkrētiem mediācijas aspektiem civillietās un komercietās. Saskaņā ar Samierināšanas likumu samierinātājs var būt jebkura fiziska persona, kuru puses ir aicinājušas būt par samierinātāju. Kā samierinātāji var darboties arī zvērināti advokāti un notāri. Saskaņā ar šo likumu veikt samierinātāja funkcijas var uzdot arī valsts vai pašvaldības iestādei.

Samierināšanas procesu, kas noteikts Samierināšanas likumā, kopumā var izmantot, lai risinātu jebkādu civiltiesisku strīdu. Pastāv samierināšanas procedūra civillietās, ja strīds attiecas uz civiltiesiskām attiecībām un to izskata apriņķa tiesa. Lai gan nav apkopoti salīdzinoši statistikas dati, visticamāk, mediāciju biežāk izmanto ģimenes tiesību jomā.

Igaunijas Mediatoru biedrība ir izstrādājusi standartizētu profesijas kvalifikāciju, kas tiks prasīta samierinātājiem, kuri vēlas Igaunijā nodarboties ar mediāciju ģimenes lietās.

¹⁴⁷ European justice. *Sweden*. Pieejams: https://e-justice.europa.eu/content_mediation_in_member_states-64-se-sv.do?init=true&member=1 (skatīts 21.03.2016)

¹⁴⁸ European justice. *Lithuania*. Pieejams: https://e-justice.europa.eu/content_mediation_in_member_states-64-lt-lv.do?init=true&member=1 (skatīts 21.03.2016)

Samierināšanas izmaksas nosaka pēc vienošanās starp mediatoru un iesaistītajām personām. Saskaņā ar Mediatoru biedrības tīmekļa vietnes informāciju 2013. gadā samierināšanā ģimenes lietās bija jāmaksā EUR 60 par konsultāciju. Mediācijas izmaksas tiek vienlīdzīgi sadalītas starp pusēm.¹⁴⁹

Latvija

Mediāciju Latvijā reglamentē Mediācijas likums. Atbilstoši Mediatoru sertifikācijas un atestācijas kārtībai šobrīd notiek mediatoru sertifikācijas process, lai nodrošinātu pusēm iespēju izvēlēties mediatoru no sertificētu mediatoru vidus, kura kvalitāti garantē tā kvalifikācija un sertifikācija. Biedrība „Mediācijas padome” dibināta 2011. gada 25. jūlijā un tā apvieno Latvijā reģistrētas biedrības, kuras darbojas mediācijas jomā - Mediācija un AD, Integrētā mediācija Latvijā, Integrācija sabiedrībai (*Cietušo atbalsta centrs*), Komercediatoru asociācija.

Biedrības mērķi ir izstrādāt vienotus mediatoru apmācību standartus un veikt mediatoru apmācību programmu sertificāciju, izstrādāt un pieņemt sertificētu mediatoru ētikas kodeksu, kā arī pārstāvēt sertificētus mediatorus un izteikt viedokli attiecībās ar valsts un pašvaldību institūcijām, citām iestādēm un amatpersonām un sniegt atzinumus likumdošanas un prakses jautājumos mediācijas jomā. Izmaksu apmērs galvenokārt ir atkarīgs no mediatora un klientu spējas vienoties par atbilstošu atlīdzību par sniegto pakalpojumu. Puses un mediators var vienoties par mediācijas izmantošanu pat bez atbilstoša atlīdzinājuma.¹⁵⁰

Neraugoties uz mediācijas atšķirīgajām attīstības stadijām ES, pieminētās valstīs vieno kopīgi jautājumi par mediācijas standartiem un akreditāciju, par konfliktam piemērotu mediācijas modeļa noteikšanu, un kā popularizēt mediāciju atrodies tiesas ēnā.¹⁵¹

Attiecībā uz pašu mediācijas procesu, debates turpinās par mediāciju pret tiesvedības procesu, kas ir vairāk redzams tiesas ieteiktā mediācijā, kur liela nozīme ir tiesnešiem un advokātiem. Svarīgs jautājums ir, vai valstīs ir sasniegts vai nākotnē var tikt sasniegts mērķis, ar tiesu sistēmas uzlabošanu, ieviešot mediāciju, padarīt tiesu pieejamu, samazinot tiesas noslodzi un palielinot patērētāju apmierinātību. Diemžēl šobrīd sabiedrības nezināšanas dēļ mediācija Latvijā tiek reti izmantota un mediatoriem ir grūti atrast sev klientus. Tomēr arī atsevišķas tiesas, kuras, redzēdamas, ka situācija ir tik sarežģīta, ka puses var tiesāties faktiski bezgalīgi, iesaka konflikta risināšanai izmēģināt mediāciju. Nepārtraukti tiek runāts, ka tiesas Latvijā ir pārslogotas, tiek paaugstinātas tiesu nodevas un veikti citi pasākumi, bet lietu skaits

¹⁴⁹ European justice. *Estonia*. Pieejams: https://e-justice.europa.eu/content_mediation_in_member_states-64-lt-lv.do?init=true&member=1 (skatīts 21.03.2016)

¹⁵⁰ Biedrība “Mediācijas padome”. *Mērķi*. Pieejams:

http://www.mediacija.lv/?Medi%C4%81cijas_padome:M%C4%93r%C4%B7i

¹⁵¹ **Nadja A.** *What's Law Got To Do With It? Mapping Modern Mediation Movements in Civil and Common Law Jurisdictions*, *Bond Law Review*. 2001. p. 2-29

nemazinās, tas turpina pieaugt. Turpretī mediācija piedāvā citu pieeju – dot iespēju risināt konfliktu, nevis par katru sīkumu ejot uz tiesu, bet pusēm vienojoties.¹⁵²

Kad apskatīta mediācijas attīstība un specifika Eiropas Savienības dalībvalstīs, tiks raksturots mediatoru rīcības kodekss Eiropas Savienībā.

2.3. Mediatoru rīcības kodekss Eiropas Savienībā

Būtisks dokuments, kas nosaka mediācijas procesa norises noteikumus, mediatoru ētikas un mediatoru profesionālās prakses morālās normas, ir Eiropas Savienības Mediatoru ētikas kodekss.

Eiropas Savienības Mediatoru ētikas kodeksā izklāstīta virkne principu, kurus individuāli mediatori var brīvprātīgi apņemt ievērot, pašiem uzņemoties atbildību par to ievērošanu. Tas domāts piemērošanai visa veida mediācijās civillietās un komercietās. Tāpat arī organizācijas, kas sniedz mediācijas pakalpojumus, var apņemties tam sekot, lūdzot mediatorus, kas darbojas to paspārnē, ievērot šo kodeksu. Organizācijām dota iespēja sniegt informāciju par tiem pasākumiem, kurus tās realizē, lai veicinātu to, ka atsevišķi mediatori ievēro šo kodeksu, piemēram, nodrošinot apmācības, novērtējumu un monitoringu. Šajā kodeksā mediācija tiek definēta kā jebkurš process, kurā divas vai vairāk puses apņemas iecelt trešo pusi – mediatoru, lai tā palīdzētu pusēm atrisināt domstarpības, panākot vienošanos bez tiesvedības, neatkarīgi no tā, kā šādu procesu sauc vai ir ierasts apzīmēt katrā dalībvalstī. Minētā kodeksa ievērošana neskar nacionālo likumdošanu vai atsevišķas profesijas regulējošos noteikumus. Kodeksa noteikumi atspoguļo to, kas ir mediators un kāds tas vēlas būt. Eiropas Savienības Mediatoru ētikas kodekss definē praktizējoša mediatora vērtības un uzskatu kopumu, kas ir kompetence, neatkarība, neitralitāte un objektivitāte. Turpat aprakstīta mediācijas procedūra un norise, procesa taisnīgums, kā arī, atklāta samaksas principu noteikšana pirms procesa uzsākšanas. Mediatoram ir jāievēro visas informācijas, kas iegūta mediācijas laikā vai saistībā ar to, konfidencialitāte, tai skaitā – fakts, ka mediācija ir paredzēta vai ir notikusi, ja vien tas nav jādara, pamatojoties uz likumdošanas vai sabiedriskās politikas prasībām. Informāciju, ko viena no pusēm konfidenciali atklājusi mediatoram, nedrīkst atklāt citām pusēm bez procesā iesaistīto pušu atļaujas vai ja to neprasa likums.¹⁵³

¹⁵² **Gailīte D., Judins A., Litvins G., Ilgaža I., Pūce D., Kalnmeiere B., Sausverds O., Sproģe I.** *Kādas ir mediācijas izredzes Latvijā*, Jurista Vārds, Nr. 25 (776), 2013. 7.-11. lpp.

¹⁵³ **Ligers V.** *Mediācija Latvijā jauna pieeja domstarpību risināšanai (4.turpinājums.)*. Pieejams: http://www.naibaltics.com/lv_lv/publikacijas/?doc=505 (skatīts 17.03.2016)

Pirmajā daļā tiek noteikta mediatoru kompetence un ieteikšana. Mediatoriem ir jābūt kompetentiem un izglītotiem mediācijas procesā. Kā būtiski faktori minama atbilstoša apmācība un nepārtraukta savas izglītības turpināšana un praktisko mediācijas prasmju attīstīšana, ievērojot atbilstošos standartus vai akreditācijas sistēmas. Mediatoram ir jāvienojas ar pusēm par piemērotiem datumiem mediācijas veikšanai. Mediatoram, pirms viņš piekrīt veikt mediāciju, ir jāpārliecinās, ka viņam ir pietiekama pieredze un kompetence mediācijas veikšanai, tāpat arī, ja tiek lūgts to darīt, jāsniedz pusēm informācija par savu izglītību un pieredzi. Mediatori var profesionāli, godīgi un cienīgā veidā reklamēt savu praksi. Mediatora darbības reklāmas saturs nedrīkst būt uzmācīgs un paust pārākumu pār citiem kolēģiem. Mediators ir tiesīgs informēt sabiedrību par savu darbību nodrošinot sniegtās informācijas patiesumu, precizitāti un atbilstību savām iespējām un profesionālo zināšanu līmenim, lai viņa sniegtā informācija neradītu kaitējumu valsts, sabiedrības un mediatoru interesēm un pamatprincipiem. Mediatori atturas no solījumiem un garantijām par rezultātiem.¹⁵⁴

Mediatoru uzvedības kodeksā noteikts, ka “mediatoriem jābūt kompetentiem un jāpārzina mediācijas procesi. Būtiski faktori ir atbilstoša apmācība un nepārtraukta izglītības un prasmju atjaunošana mediācijā, ievērojot visus aktuālos standartus vai akreditēšanas prasības.” Kodeksā netiek detalizēti definēts, kādā veidā mediators nodrošina kompetenci. Netiek noteikti arī konkrēti izglītības standarti, lai gan tiek tieši norādīts, ka mediatoram ir jāiegūst speciāla izglītība.

Starp visvairāk apspriestajām tēmām attiecībā uz mediatoru kvalifikāciju ir jautājums, vai būtu vēlams, lai mediatori vienlaicīgi būtu arī juristi. Pamatojums tam, ka tiek prasīta augstākā izglītība juridiskajā sfērā un darba pieredze juridiskajā sfērā, balstās uz diviem pieņēmumiem. Pirmais pieņēmums ir, ka mediācija ir juridiskās apmācības dabīgs turpinājums (paplašinājums) un ka tā ir iemaņa, ko bez piepūles apgūst advokāti. Otrais ir, ka lielākajā daļā strīdu ir iesaistīti sarežģīti juridiskie jautājumi, juridiskā pieredze ir nepieciešama, lai šos jautājumus varētu apmierinoši atrisināt un nodrošināt taisnīgumu.¹⁵⁵ Var piekrist Krisam Kurijam (*Cris Currie*), ka mediācija nav uzskatāma par juridiskās prakses dabīgu turpinājumu, jo mediācija pieļauj konflikta plašāku definīciju, kā arī pilnīgāku pieeju tā risinājumam.¹⁵⁶

Ņemot vērā, apkopotos viedokļus, tika izstrādāts „Eiropas Parlamenta un Padomes priekšlikums par konkrētiem mediācijas aspektiem civillietās un komercietās”. Priekšlikumā pausts mērķis panākt vienotu svarīgāko tiesību regulējumu dalībvalstīs mediācijas procesu

¹⁵⁴ *Mediatoru ētikas kodekss*. apstiprināts biedrības „Mediācijas padome” Ētikas komisijas 18.09.2013. valdes sēdē (protokols Nr.3).

¹⁵⁵ **Kameņeckā-Usova M.** *Kā pareizi saprast mediāciju*. Jurista Vārds, 26.05.2015., Nr. 21 (873) 16.-19. Lpp.

¹⁵⁶ **Currie C.** *Should A Mediator Also Be An Attorney?* Pieejams: <http://www.mediate.com/articles/currie.cfm> (skatīts 18.05.2016.)

jomā. Priekšlikumā netiek izvēsta tēma par tiesisko pieeju šim jautājumam, turklāt no aprakstītā izriet, ka dalībvalstis ir tiesīgas pašas noteikt to, kādā formā un ar kādiem līdzekļiem tās šo mērķi realizēs. Lai arī Direktīva nesniedz norādes par mediācijas procesu norišu izveidi vai mediatoru kvalifikāciju pēc būtības tomēr tādējādi Eiropas Savienības noteikumos ir iekļauta vēlme sekmēt iniciatīvu dalībvalstīm pašām veidot savus patstāvīgus noteikumus.

Direktīvā norādīts, ka tā primāri attiecināma uz mediāciju civillietās un komercietās, kurām piemīt pārrobežu elements, taču vienlaikus dalībvalstis ir aicinātas direktīvas noteikumus piemērot arī attiecībā uz t.s. iekšējām lietām, proti, uz lietām, kurās pārrobežu elements nav konstatējams. Direktīvas izstrādes gaitā secināts, ka domstarpību gadījumā puses lielākoties izvēlas tiesvedības uzsākšanu, neskatoties uz to, ka mediācija būtu piemērotāks domstarpību risināšanas veids. Direktīvā uzsvērts, ka mediācija kā domstarpību risināšanas veids ir patstāvīga vērtība, proti, tā netiek uztverta kā alternatīva tiesas procesam, kura atslogotu tiesu sistēmu, samazinot lietu izskatīšanas ilgumu un ietaupot resursus. Mediācija modernā sabiedrībā tiek uzskatīta par vienu no domstarpību risināšanas veidiem un attiecībā uz atsevišķiem strīdiem tā uzskatāma par piemērotāko strīda risināšanas metodi.¹⁵⁷

Otrā nodaļā ietver neitralitāti un objektivitāti.

Mediators nedrīkst darboties vai, ja ir sācis darboties, turpināt darboties, iekams nav atklājis pusēm jebkurus apstākļus, kas varētu vai par kuriem varētu šķist, ka tie varētu ietekmēt viņa neatkarību vai radīt interešu konfliktu. Mediatoram vienmēr jārīkojas un jācenšas panākt, lai viņa rīcība tiktu uztverta kā objektīva pret pusēm, un ar apņemšanos darboties vienlīdzīgi pret visām pusēm attiecībā uz mediācijas procesu.¹⁵⁸

Trešajā sadaļā minēts mediācijas līgums, process, izlīgums un samaksa.

Mediatoram ir jāpārlicinās, ka mediācijas puses saprot mediācijas procesa īpašības, kā arī mediatora un pušu lomu tajā. Mediatoram ir it īpaši jānodrošina tas, lai pirms mediācijas uzsākšanas puses būtu sapratušas un skaidri paudušas savu piekrišanu mediācijas līguma noteikumiem un nosacījumiem, it īpaši – jebkuriem piemērojamiem mediatoram un pusēm saistošajiem konfidencialitātes nosacījumiem. Mediatoram ir jānodrošina, ka visām pusēm tiek dotas atbilstošas iespējas iesaistīties procesā. Mediators veic visus nepieciešamos pasākumus, lai nodrošinātu, ka vienošanās tiek panākta, visām pusēm, pamatojoties uz zināšanām un informāciju, tai piekrišot, kā arī, ka visas puses saprot vienošanās nosacījumus. Ja tas jau nav

¹⁵⁷ **Ligers V.** *Mediācija Latvijā jauna pieeja domstarpību risināšanai (4.turpinājums).* Pieejams: http://www.naibaltics.com/lv_lv/publikācijas/?doc=505 (skatīts 17.03.2016)

¹⁵⁸ *Mediatoru ētikas kodekss.* apstiprināts biedrības „Mediācijas padome” Ētikas komisijas 18.09.2013. valdes sēdē (protokols Nr.3).

noteikts, tad mediatoram vienmēr ir jāsniedz pusēm pilnīga informācija par to samaksas veidu, ko viņš plāno piemērot.¹⁵⁹

Ceturtnā nodaļa paredz konfidencialitāti.

Mediatoram ir jāievēro visa informācija, kas iegūta mediācijas laikā vai saistībā ar to, konfidencialitāte, tai skaitā – fakts, ka mediācija ir paredzēta vai ir notikusi, ja vien tas nav jādara, pamatojoties uz normatīvo aktu vai sabiedriskās politikas prasībām. Informāciju, ko viena no pusēm konfidenciali atklājusi mediatoram, nedrīkst atklāt citām pusēm vai trešajām personām bez atļaujas vai ja to neprasa likums.¹⁶⁰ Kad raksturota mediācijas attīstība un atšķirības Eiropas Savienības dalībvalstīs, tiks apskatīta mediācijas aizsākšanās un attīstības īpatnības Latvijā.

¹⁵⁹ *Mediatoru ētikas kodekss*. apstiprināts biedrības „Mediācijas padome” Ētikas komisijas 18.09.2013. valdes sēdē (protokols Nr.3).

¹⁶⁰ *Mediatoru ētikas kodekss*. apstiprināts biedrības „Mediācijas padome” Ētikas komisijas 18.09.2013. valdes sēdē (protokols Nr.3).

3. MEDIĀCIJAS ATTĪSTĪBAS ĪPATNĪBAS LATVIJĀ

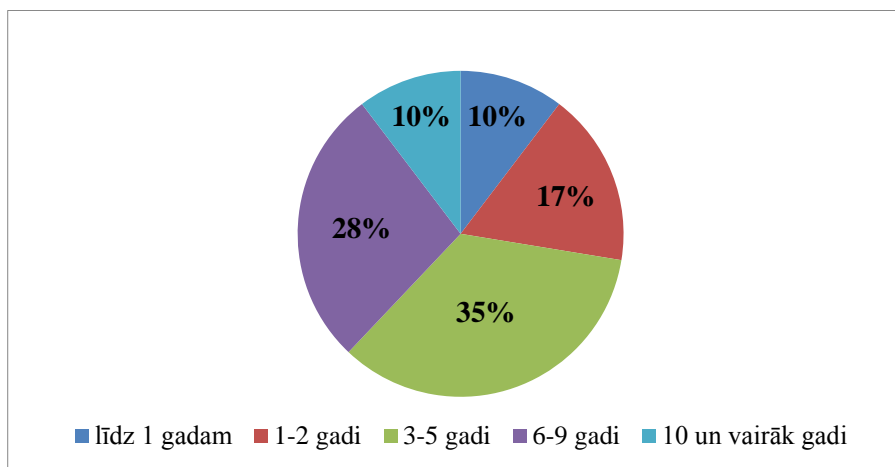
Nodaļas ietvaros tika apskatīti praktizējošo mediatoru veikto mediāciju statistikas dati Latvijā, tika veikta intervija ar mediatoriem par to nozīmi civiltiesisko strīdu alternatīvā risinājuma kontekstā, tika veikta aptauja par mediatoru nozīmi civiltiesisko strīdu alternatīvā risinājuma kontekstā, kā arī sniegti ieteikumi mediācijas praktizēšanai Latvijā.

3.1. Praktizējošo mediatoru veikto mediāciju statistikas dati Latvijā

Pēdējos gados mediācijas un īpaši ģimenes mediācijas izmantotāju skaits ir pieaudzis visā Latvijā, tomēr jau kopš 2007. gada tieši Rīgas bāriņtiesa ir vadošais ģimenes mediācijas pakalpojuma piedāvātājs. Mediācijas pakalpojums ir pieejams neatkarīgi no tiesvedības procesa esamības vai neesamības, kā arī jebkurā konflikta stadijā. Mediācijas pakalpojuma izmantotāju skaits arvien palielinās, četru gadu laikā bāriņtiesā novadīto mediācijas lietu skaits ir pieaudzis vairāk, kā 3 reizes - no 52 gadījumiem jeb 152 sesijām 2009. gadā līdz 170 gadījumiem jeb apmēram 380 sesijām 2012. gadā.¹⁶¹

Laika posmā no 2015. gada marta līdz maijam tika veikts pētījums par mediācijas statistiku, kurā tika nosūtītas paš aizpildāmas anketas visiem biedrības “Mediācija un ADR” biedriem (vairāk, kā 100 biedriem). Balstoties pēc šī pētījuma datiem, autore apskatīs praktizējošo mediatoru veikto mediāciju statistikas datus Latvijā.

3.1. attēlā redzams mediatoru darba stāžs.

Avots: Kāpiņa L. Biedrības Mediācija un ADR mediācijas statistika 2014. gads

3.1. att. Mediatoru darba stāžs, 2013.-2014. gads %¹⁶²

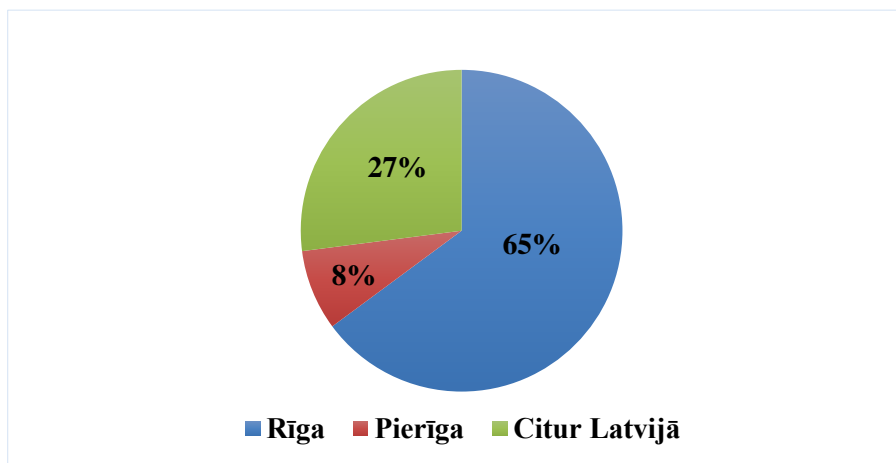
¹⁶¹ Mediācijas Padome. *Projekts par ģimenes mediāciju bāriņtiesā*. Pieejams:

<http://www.mediacija.lv/?Aktualit%C4%81tes&id=94> (skatīts 26.03.2016)

¹⁶² Kāpiņa L. *Biedrības Mediācija un ADR mediācijas statistika 2014. gadā*, 6. lpp. Pieejams: www.mediacija.lv/?download=150529_MADR_Statistika.pdf (skatīts 24.03.2016)

Pēc attēla datiem redzams, ka 35% mediatoru darba stāžs ir 3-5 gadi, 28% mediatoru darba stāžs ir 6-9 gadi, 17% mediatoru darba stāžs ir 1-2 gadi, 10% mediatoru darba stāžs ir līdz 1 gadam, savukārt tāpat 10% mediatoru darba stāžs ir 10 un vairāk, gadi.

3.2. attēlā ir redzamas mediatoru prakses vietas.

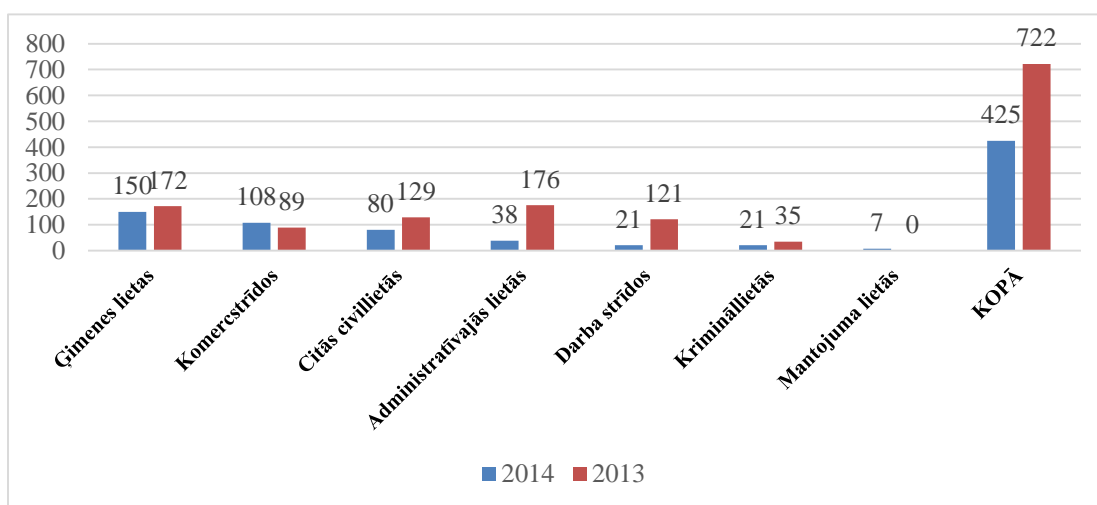
Avots: Kāpiņa L. Biedrības Mediācija un ADR mediācijas statistika 2014. gads

3.2. att. Mediatoru prakses vietas, 2013.-2014. gads %¹⁶³

Pēc attēla datiem autore secina, ka lielākā daļa mediatoru praktizē Rīgā – 65%. 27% mediatoru prakses vietas ir citur Latvijā: Jūrmalā, Ikšķilē, Lielvārdē, Siguldā, Madonā, Bauskā, Saldū un Tukumā. 8% mediatoru prakses vietas ir Pierīgā.

Blakus klasiskai mediācijas procesa vadīšanai lielākā daļa mediatoru regulāri izmanto atsevišķus mediācijas elementus ikdienas darbā vai integrē mediāciju savā pamata profesijā (piem., jurists, advokāts, psihologs, pedagogs). 3.3. attēlā redzams, ikdienas profesijā izmantoto atsevišķu mediācijas elementu izmantošana, salīdzinot 2013. un 2014. gadu.

3.3. att. Mediācijas elementu izmantošana, 2013.-2014. gads¹⁶⁴

Avots: Kāpiņa L. Biedrības Mediācija un ADR mediācijas statistika 2014. gads

¹⁶³ Kāpiņa L. Biedrības Mediācija un ADR mediācijas statistika 2014. gadā, 8. lpp. Pieejams: www.mediacija.lv/?download=150529_MADR_Statistika.pdf (skatīts 24.03.2016) turpat

¹⁶⁴ turpat

Pēc attēla datiem redzams, ka 2013. gadā vairāk nekā 2014. gadā mediācijas elementi tika izmantoti ģimenes lietās, citās civillietās, administratīvajās lietās, darba strīdos un krimināllietās. Savukārt 2014. gadā, salīdzinot ar 2013. gadu, vairāk mediācijas elementu tika izmantoti komercstrīdos un mantojuma lietās. Kopumā 2014. gadā tika izmantoti 425 mediācijas elementi, savukārt 2013. gadā tika izmantoti 722 mediācijas elementi.

3.1. tabulā

Mediācijas statistika 2012-2014. gads¹⁶⁵

Mediācijas gadījumi KOPĀ	Vietējie			Pārrobežu		
	2012.	2013.	2014.	2012.	2013.	2014.
novadīti (skaits)	333	529	442	13	4	5
vienošanās (skaits)	184	396	356	11	4	5
efektivitāte (%)	55%	75%	73%	85%	100%	100%

Avots: Kāpiņa L. Biedrības Mediācija un ADR mediācijas statistika 2014. gads

2012. gadā tika novadīti 333 vietēji un 13 pārrobežu mediācijas gadījumi, no kuriem vietējiem tika panāktas 184 vienošanās, savukārt pārrobežu tika panāktas 11 vienošanās. Kopējā efektivitāte vietējiem mediācijas gadījumiem bija 55%, savukārt pārrobežas mediācijas gadījumiem efektivitāte bija 85%. 2013. gadā tika novadīti 529 vietēji un 4 pārrobežu mediācijas gadījumi, no kuriem vienošanās tika panākta 396 vietējiem un visiem 4 pārrobežu mediācijas gadījumiem, kas norāda uz 100% efektivitāti. Vietējiem mediācijas gadījumiem efektivitāte bija 75%. 2014. gadā tika novadīti 442 vietējie un 5 pārrobežu mediācijas gadījumi, no kuriem vienošanās tika panākta 356 vietējiem un arī visiem pārrobežu mediācijas gadījumiem. Vietējiem mediācijas gadījumiem efektivitāte bija 73%, savukārt pārrobežu mediācijas gadījumiem efektivitāte bija 100%.

3.2. Intervija ar mediatoriem par to nozīmi strīdu alternatīvā risinājuma kontekstā

Autore veica intervijas ar mediatoriem, lai noskaidrotu viņu nozīmi cilvēktiesisko strīdu alternatīvā risinājuma kontekstā. Intervijās piedalījās septiņi sertificēti mediatori – Normunds Čizevskis (3. pielikums), Iveta Krūmiņa (4. pielikums), Lolita Strode (5. pielikums), Indra Nārķe (6. pielikums), Leldi Kāpiņu (7. pielikums), Līvu Jonikāni (8. pielikums) un Baibu Kalnmeieri (9. pielikums), Mariku Uškāni (10. pielikums), Radu Matjušinu (11. pielikums), danu Roni (12. pielikums).

¹⁶⁵ **Kāpiņa L.** *Biedrības Mediācija un ADR mediācijas statistika 2014. gadā*, 8. lpp. Pieejams: www.mediacija.lv/?download=150529_MADR_Statistika.pdf (skatīts 24.03.2016)

Interviju laikā autore noskaidroja, ka Latvijā cilvēki nav pietiekami informēti par mediāciju un to procesiem, Latvijā mediācija nav attīstīta un cilvēkiem Latvijas reģionos ir ļoti vājas un biežāk – vispār nav informācijas par mediāciju. Cilvēki zina, kas ir mediācija, bet reāli neizprot tās jēgu. Mediācija Latvijā ir tikai savā attīstības sākuma posmā, un cilvēki pilnīgi noteikti nav pietiekami informēti par mediācijas iespējām un pieejamību.

Mediatoru pieredze no intervijām rāda, ka konfliktējošās puses nonāk pie risinājuma izmantot mediatora pakalpojumus pamatā pēc sociālā dienesta, bāriņtiesas un/vai paziņu ieteikuma, kā arī advokāti. Daļa iedzīvotāju nonāk pie šāda risinājuma, ja saprot, ka patiesi vēlas atrisināt situāciju un turpmāk vairs nevēlas dzīvot kā līdz šim.

Visizplatītākie konflikti, pēc mediatoru pieredzes, ko konfliktējošās puses risina, ar mediatora palīdzību ir ģimenes strīdi, šķiršanās procesi, bērnu dzīvesvieta, saskarsme ar bērnu, īpašuma sadale pēc šķiršanās, finanšu/saimnieciskie strīdi, dažādi citi ģimenes konflikti, uzturlīdzekļiem, mantojuma sadale, parādu piedziņa.

Mediācijas pakalpojumus biežāk izmanto fiziskas personas, pamatā ģimenes konfliktu risināšanā.

Mediācijas process vidēji aizņem no divām stundām līdz pat divām nedēļām. Situācijas ir ārkārtīgi dažādas, un ilgums atkarīgs no konflikta eskalācijas pakāpes un pušu vēlmes sadarboties, kā arī virknes citu apstākļu un faktoru.

Mediācija vienmēr ir brīvprātīgs process, t.i., abām pusēm ir jāpiekrīt tās izmantošanai. Viena puse parasti ir iniciators, bet arī otrai pusei ir brīvprātīgi jāpiekrīt mediācijai, lai mediācija varētu notikt, to nosaka arī likumdošana, jo, ja otra puse mediāciju nevēlas izmantot, mediācija nav iespējama.

Mediatora tiesības un pienākumus nosaka Mediācijas likums un mediatora profesionālās ētikas normas.

Galvenie mediācijas procesa soļi ir iepazīšanās ar pusēm, iepazīstināšana ar mediācijas procesu un pamatprincipiem, informācijas uzklauššana un apkopošana, pušu vēlmju un interešu noskaidrošana, risinājumu meklēšana, vienošanās noslēgšana. Patieso interešu un vajadzību noskaidrošana ir visgarākais process. Risinājumu meklēšana un vienošanās izdodas ātri, ja vajadzības, pirms tam ir atklāti un virspusēji paustas. Mediācijas process notiek pēc piecām fāzēm, kur galvenais ir pušu vēlmju un interešu noskaidrošana, kā arī risinājumu meklēšana.

Mediators nedrīkst pieņemt lēmumu pušu vietā. Mediators palīdz pusēm nonākt līdz risinājumam. Mediatora uzdevums ir vadīt sarunu un dot iespēju pusēm pašām saprast sevi, otru un, balsoties gūtajā izpratnē un savstarpēji sadarbojoties, pusēm pašām atrast abpusēji pieņemamus risinājumus un pašām pieņemt lēmumus par vienošanos. Mediatoram jāspēj

pieņemt arī situācija, kad puses nepanāk vienošanos un dodas uz tiesu, lai tur kāda trešā puse izšķirtu strīdu.

Mediācijas likums nosaka, lai kļūtu par sertificētu mediatoru, ir jāiegūst augstākā izglītība jebkurā jomā un jāiziet mediācijas kursi 100 stundu apmērā. Ja nav vēlmes iegūt sertifikātu, var apgūt un praktizēt mediāciju arī bez augstākās izglītības. Svarīgas ir mediatora zināšanas ļoti daudzās jomās (psiholoģija, socioloģija, tiesību zinātnes, utt.) un ir ļoti svarīgi, lai mediators prastu sadzirdēt, būtu empātisks.

Autore secina, ka lielākā daļa mediatoru uzskata, ka Latvijā šobrīd nav pietiekams skaits mediatoru, īpaši ārpus Rīgas, lauku reģionos.

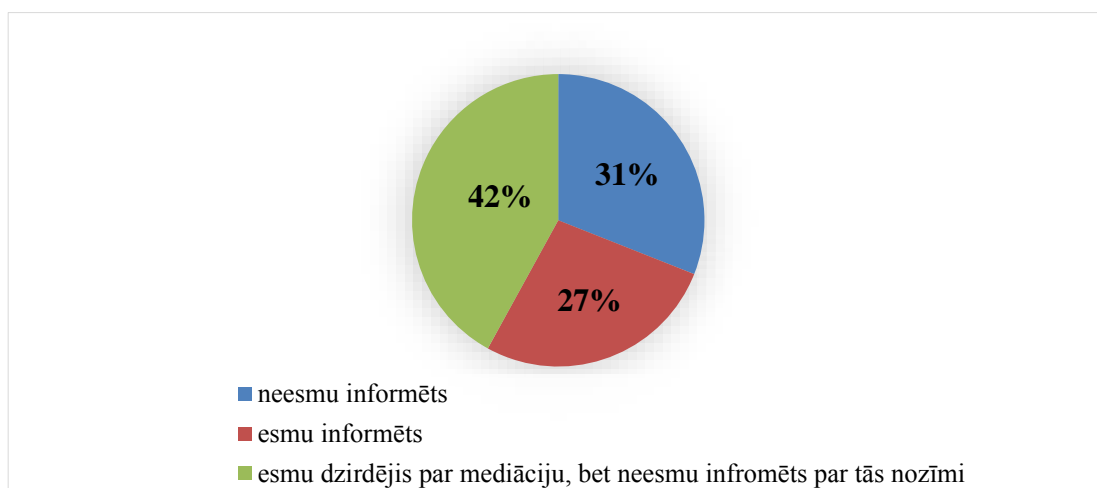
Lai popularizētu mediāciju, nepieciešamas dažādas marketinga aktivitātes, kvalitatīvas un viegli uztveramas informācijas izplatīšana tiesās, sociālajos dienestos, bāriņtiesās, pašvaldības/valsts policijā, labās pieredzes stāstu izplatīšana medijos. Mediatori atzīst, ka ir jāiziet no savas komforta zonas, jo reģionos arī dzīvo cilvēki. Nepieciešama arī žurnālistu interese, raksti populāros žurnālos, radio, TV, pozitīva un ieinteresēta attieksme no tiesnešu puses, informēšana par mediāciju skolās un augstskolās.

Aptaujāto respondentu ikdienas profesijas ir dažādas, kas norāda, ka par mediatoru var strādāt dažādu profesiju pārstāvji, bet tomēr, respondentu ikdienas profesijas saistītas ar darbu ar cilvēkiem, piemēram, psihologs vai jurists.

3.3. Mediatoru nozīme strīdu alternatīvā risinājuma kontekstā Latvijā

Autore veica aptauju par mediatoru nozīmi civiltiesisko strīdu alternatīvā risinājuma kontekstā. Anketa sastāv no 11 jautājumiem un aptaujā piedalījās 204 respondenti.

Pirmajā jautājumā autore noskaidroja, kā respondenti vērtē savas zināšanas un informētību par mediāciju un tās iespējām Latvijā. Respondentu atbildes apkopotas 3.4. attēlā.

Avots: Autores aprēķini pamatojoties uz autores veikto aptauju 2016. gada pirmajā pusē, n=204

3.4.att. Respondentu zināšanas par mediāciju un tās iespējām Latvijā

Pēc apkopotajiem attēla datiem, autore secina, ka 42% respondentu par mediāciju ir dzirdējuši, bet nav informēti par tā nozīmi, 31% respondentu par mediāciju nav informēti, savukārt 27% respondentu par mediāciju ir informēti. Autore uzskata, ka Latvijā cilvēki nav pietiekami informēti par mediāciju un to procesiem, tā nav pietiekami populāra.

Nākamajos jautājumus autore lūdza respondentus novērtēt skalā 1-10, kur vērtējumi 1 – nesvarīgi un 10 – ļoti svarīgi.

3.2. tabulā autore apkopojusi kopējo un vidējo respondentu atbilžu skaitu jautājumam “Kādas, Jūsaprāt, ir mediācijas pušu intereses?”

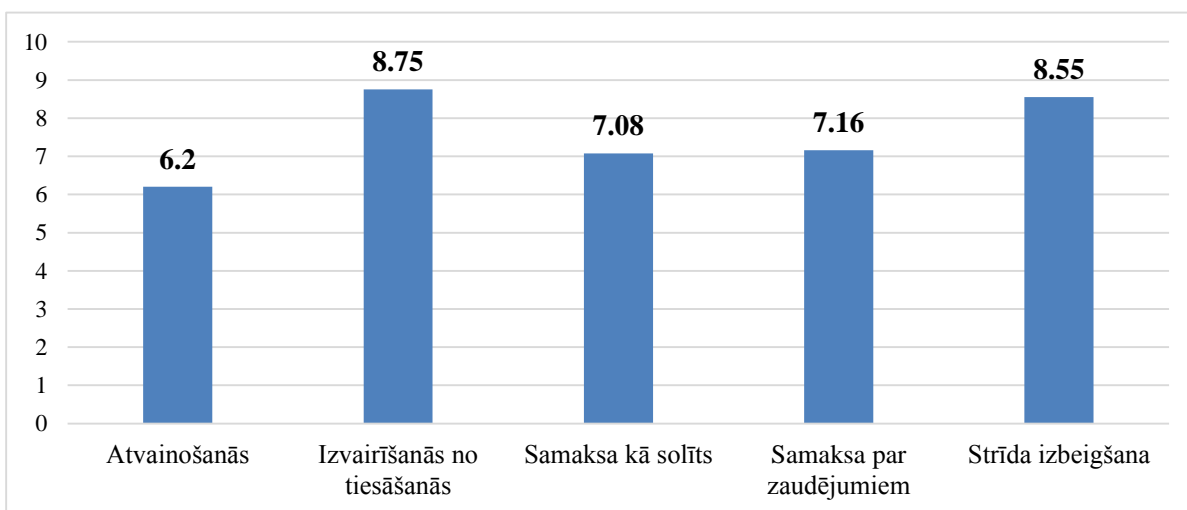
3.2. tabula

Respondentu novērtējumu vidējie par mediācijas pušu interesēm mediācijā

	Vidējais	Mediāna	Moda
Atvainošanās	6.20	7	8
Izvairīšanās no tiesāšanas	8.75	10	10
Samaksa kā solīts	7.08	7	7
Samaksa par zaudējumiem	7.16	8	8
Strīda izbeigšana	8.55	9	10

Avots: Autores aprēķini pamatojoties uz autores veikto aptauju 2016. gada pirmajā pusē, n=204, Vērtēšanas skala 1 - 10, kur 1 – nesvarīgi, 10 – ļoti svarīgi

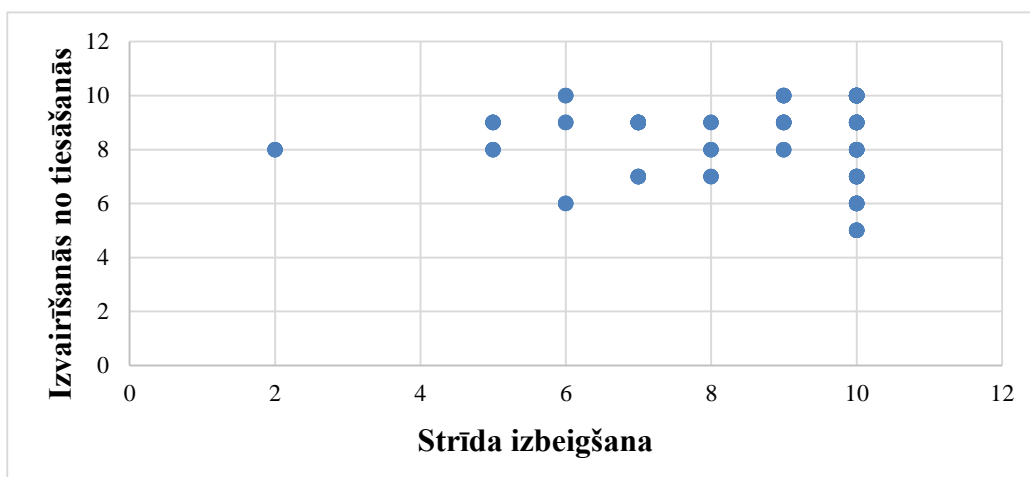
Respondenti uzskata, ka galvenās mediantu intereses ir “Izvairīšanās no tiesāšanās”, un “Strīda izbeigšana. Tas nozīmē, ka, risinot strīdu, iespējams ietaupīt gan laiku, gan izmaksas, jo tiesāšanās aizņem ilgu laiku. Balstoties pēc 3.2. tabulas datiem, autore izveidoja 3.5. attēlu, kurā ietverti respondentu atbilžu aritmētiskie vidējie vērtējumi uz jautājumu “Kādas, Jūsaprāt, ir mediācijas pušu intereses?”.

Avots: Autores aprēķini pamatojoties uz autores veikto aptauju 2016. gada pirmajā pusē, n=204, Vērtēšanas skala 1 - 10, kur 1 – nesvarīgi, 10 – ļoti svarīgi

3.5. att. Svarīgākās mediācijas pušu intereses mediācijā vērtējumu aritmētiskie vidējie

Pēc 3.5. attēla datiem autore secina, ka, attiecībā uz respondentu viedokli par mediācijas pušu interesēm, visaugstāk novērtētie ir “Izvairīšanās no tiesāšanās”, kur respondentu vidējais aritmētiskais vērtējums ir 8,75 punkti ar modu (visbiežākais vērtējums) 10 un mediānu (puse no visiem respondentu deva šo vērtējumu un puse respondentu deva vērtējumu zemāku) 10 un “Strīda izbeigšana”, kur respondentu vidējais vērtējums 8,55 punkti ar modu 10 un mediānu 9. “Samaksa par zaudējumiem” respondentu vidējais vērtējums ir 7,16 punkti, ar modu 8 un mediānu 8. “Samaksa kā solīts” respondentu vidējais vērtējums ir 7,08 punkti ar modu 7 un mediānu 7. “Atvainošanās” respondentu vidējais vērtējums ir 6,2 punkti ar modu 8 un mediānu 7. Pamatojoties uz respondentu visaugstāk novērtētajām īpašībām “Izvairīšanās no tiesāšanās” un “Strīda izbeigšana”, tika aprēķināta abu īpašību korelācija, lai noskaidrotu, vai starp minētajām īpašībām pastāv vai nepastāv sakarība. Ņemot vērā $0 \leq |r| \leq 1$, pēc autores aprēķiniem $r = 0.0639$, kas nozīmē, ka starp abām īpašībām savstarpējā sakarība ir nenozīmīga.

Avots: Autores aprēķini pamatojoties uz autores veikto aptauju 2016. gada pirmajā pusē, $n=204$, Vērtēšanas skala 1 - 10, kur 1 – nesvarīgi, 10 – ļoti svarīgi

3.6. att. Svarīgāko mediācijas pušu intereses mediācijā respondentu visaugstāk novērtēto īpašību korelācija

3.3. tabulā autore apkopojusi vidējo atbilžu skaitu respondentu novērtējumam par svarīgākajām mediācijas priekšrocībām.

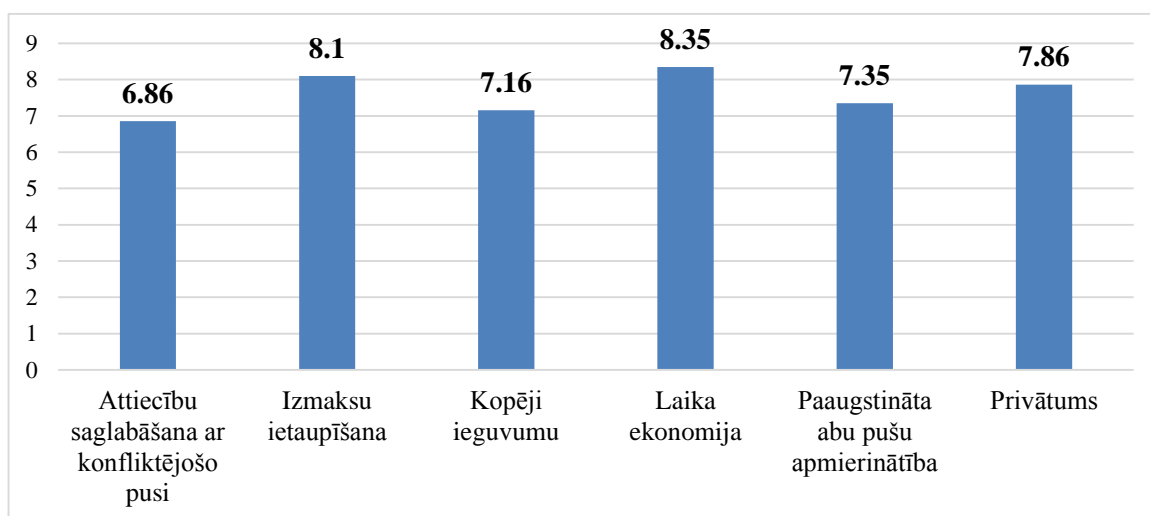
3.3. tabula

Respondentu novērtējumu vidējie par svarīgākajām mediācijas priekšrocībām

	Vidējais	Mediāna	Moda
Attiecību saglabāšana ar konfliktējošo pusi	6.86	7	9
Izmaksu ietaupīšana	8.10	9	9
Kopēji ieguvumi	7.16	7	7
Laika ekonomija	8.35	9	9
Paaugstināta abu pušu apmierinātība	7.35	8	9
Privātums	7.86	9	10

Avots: Autores aprēķini pamatojoties uz autores veikto aptauju 2016. gada pirmajā pusē, $n=204$, vērtēšanas skala 1 - 10, kur 1 – nesvarīgi, 10 – ļoti svarīgi

Balstoties pēc 3.3. tabulas datiem, autore izveidoja 3.7. attēlu, kurā ietverti respondentu atbilžu aritmētiskie vidējie novērtējumi par svarīgākajām mediācijas priekšrocībām.

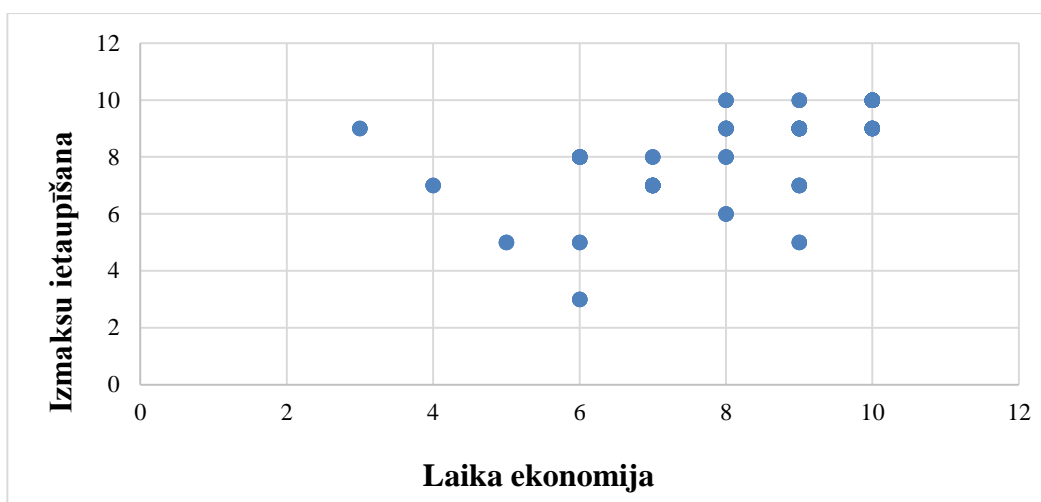

Avots: Autores aprēķini pamatojoties uz autores veikto aptauju 2016. gada pirmajā pusē, $n=204$, vērtēšanas skala 1 - 10, kur 1 – nesvarīgi, 10 – ļoti svarīgi

3.7. att. Respondentu novērtējumu aritmētiski vidējie par svarīgākajām mediācijas priekšrocībām

Autore secina, ka par svarīgāko mediācijas priekšrocību respondenti uzskata “Laika ekonomija”, kas ir visaugstāk novērtēta – 8,35 punkti respondentu vidējā aritmētiskajā vērtējuma, ar modu (visbiežākie vērtējumi) 9 un mediānu (puse no visiem respondentu deva šo vērtējumu un puse respondentu deva vērtējumu zemāku) - 9. “Izmaksu ietaupīšana” respondenti novērtējuši ar 8,10 punktu vidējo aritmētisko vērtējumu, ar modu un mediānu – 9. “Privātumu” ar 7,86 punktu vidējo vērtējumu, ar modu 10 un mediānu – 9, “Paaugstinātu abu pušu apmierinātība” ar 7,35 punktu vidējo vērtējumu, ar modu – 9, mediānu 8. “Kopējie ieguvumi” ar 7,16 punktu vidējo vērtējumu ar modu un mediānu – 7. Viszemākais vidējais aritmētiskais vērtējums ir “Attiecību saglabāšanai ar konfliktējošo pusi” – 6,86 punkti ar modu 9 un mediānu 7.

Pamatojoties uz respondentu visaugstāk novērtētajām īpašībām “Laika ekonomija” un “Izmaksu ietaupīšana”, tika aprēķināta abu īpašību korelācija, lai noskaidrotu, vai starp minētajām īpašībām pastāv vai nepastāv sakarība. Ņemot vērā, ka $0 \leq |r| \leq 1$, pēc autores aprēķiniem šo abu īpašību korelācija $r=0.583098$, kas nozīmē, ka starp abām īpašību savstarpējā sakarība pastāv, un tā ir vidēji stipra.

Avots: Autores aprēķini pamatojoties uz autores veikto aptauju 2016. gada pirmajā pusē, n=204, Vērtēšanas skala 1 - 10, kur 1 – nesvarīgi, 10 – ļoti svarīgi

3.8. att. Respondentu vērtējumu korelācija par svarīgākajām mediācijas priekšrocībām

3.4. tabulā autore apkopojusi kopējos un vidējo respondentu atbilžu novērtējumus.

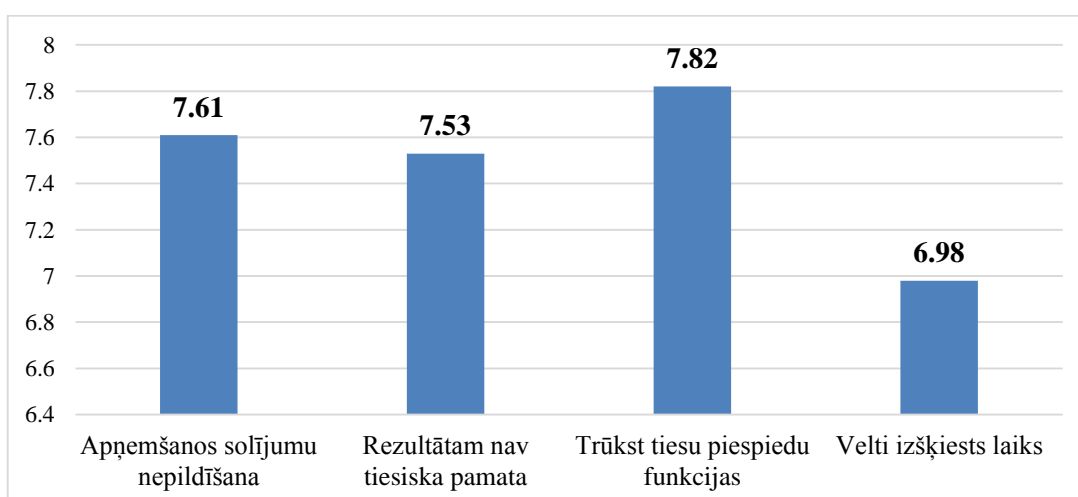
3.4. tabula

Respondentu novērtējumu vidējie par mediācijas trūkumiem

	Vidējais	Mediāna	Moda
Apņemšanos, solījumu nepildīšana	7.61	8	10
Rezultātam nav tiesiska pamata	7.53	8	10
Trūkst tiesu piespiedu funkcijas	7.82	8	8
Velti izšķiests laiks	6.98	8	10

Avots: Autores aprēķini pamatojoties uz autores veikto aptauju 2016. gada pirmajā pusē, n=204, vērtēšanas skala 1 - 10, kur 1 – nesvarīgi, 10 – ļoti svarīgi

Balstoties pēc 3.4. tabulas datiem, autore izveidoja 3.9. attēlu, kurā ietverts respondentu vidējie aritmētiskie novērtējumi par mediācijas trūkumiem.

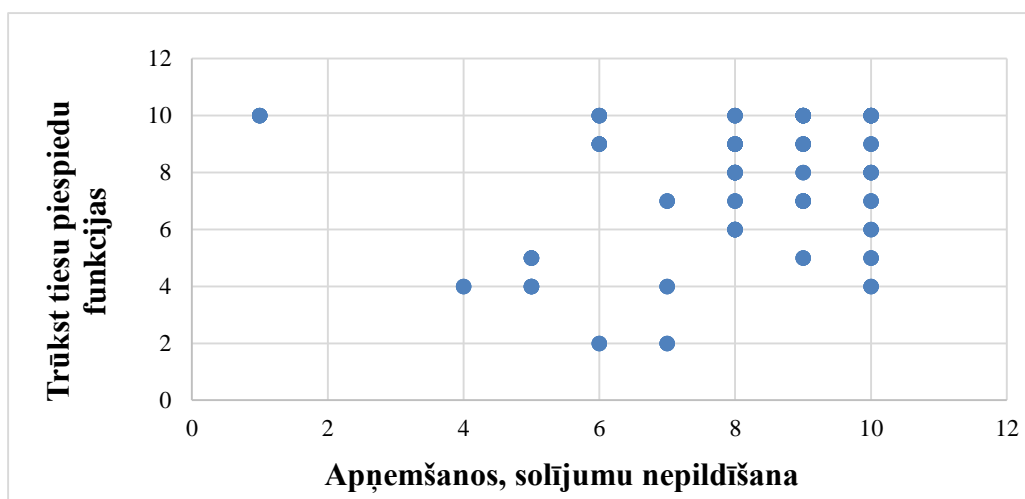

Avots: Autores aprēķini pamatojoties uz autores veikto aptauju 2016. gada pirmajā pusē, n=204, vērtēšanas skala 1 - 10, kur 1 – nesvarīgi, 10 – ļoti svarīgi

3.9. att. Respondentu novērtējumu aritmētiskie vidējie par mediācijas trūkumiem

Pēc attēla datiem secināms, ka visaugstākais aritmētiskais novērtētais trūkums ir “Trūkst tiesu piespiedu funkcijas” – 7,82 ar modu (visbiežākie vērtējumi) 8 un mediānu (puse no visiem respondentu deva šo vērtējumu un puse respondentu deva vērtējumu zemāku) - 8. “Apņemšanos, solījumu nepildīšana” – 7,61 punkti vidējā aritmētiskā vērtējuma, ar modu 10 un mediānu 7. “Rezultātam nav tiesiska pamata” respondentu vidējais aritmētiskais vērtējums ir 7,53 ar modu 10 un mediānu 8, savukārt “Velti izšķiests laiks” respondentu vidējais aritmētiskais vērtējums ir 6,98 ar modu 10 un mediānu 8.

Pamatojoties uz respondentu visaugstāk novērtētajām īpašībām “Trūkst tiesu piespiedu funkcijas” un “Apņemšanos, solījumu nepildīšana” tika aprēķināta abu īpašību korelācija, lai noskaidrotu, vai starp minētajām īpašībām pastāv vai nepastāv sakarība. Ņemot vērā, ka $0 \leq |r| \leq 1$, pēc autores aprēķiniem šo abu īpašību korelācija $r = 0.167311$, kas nozīmē, ka starp abām īpašību savstarpējā sakarība ir vāja.

Avots: Autores aprēķini pamatojoties uz autores veikto aptauju 2016. gada pirmajā pusē, $n=204$, Vērtēšanas skala 1 - 10, kur 1 – nesvarīgi, 10 – ļoti svarīgi

3.10. att. Respondentu vērtējumu korelācija par mediācijas trūkumiem

3.5. tabulā autore apkopojusi kopējo un vidējo atbilžu skaitu respondentu novērtējumam par mediatoram nepieciešamajām īpašībām.

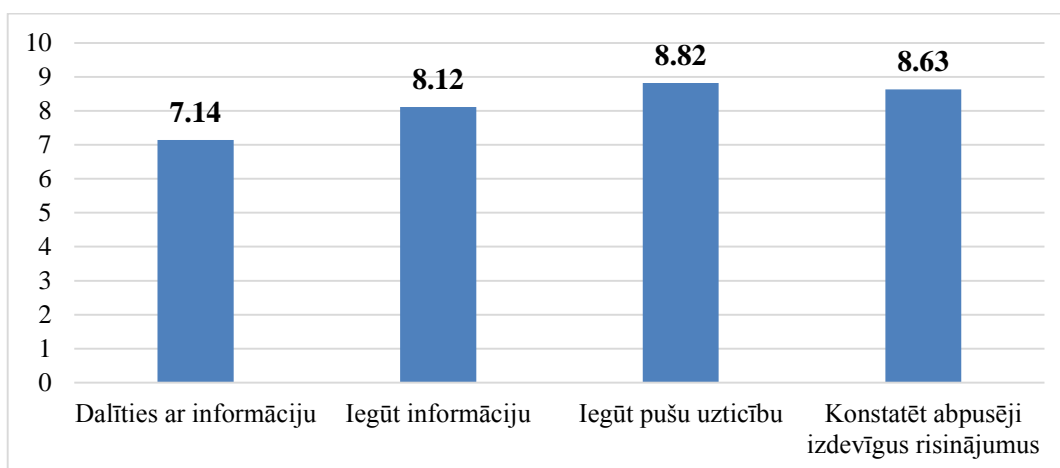
3.5. tabula

Respondentu novērtējumu vidējie par mediatoram nepieciešamajām īpašībām

	Vidējais	Mediāna	Moda
Dalīties ar informāciju	7.14	7	8
Iegūt informāciju	8.12	8	8
Iegūt pušu uzticību	8.82	9	10
Konstatēt abpusēji izdevīgus risinājumus	8.63	9	9

Avots: Autores aprēķini pamatojoties uz autores veikto aptauju 2016. gada pirmajā pusē, $n=204$, vērtēšanas skala 1 - 10, kur 1 – nesvarīgi, 10 – ļoti svarīgi

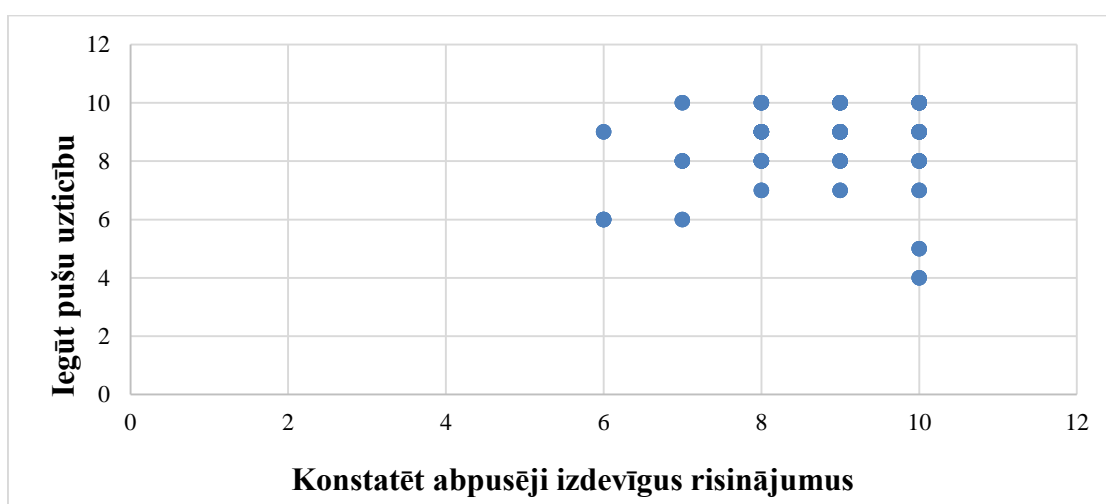
Balstoties pēc 3.5. tabulas datiem, autore izveidoja 3.11. attēlu, kurā ietverti respondentu vidējie aritmētiskie novērtējumi par mediatoriem nepieciešamajām īpašībām.

Avots: Autores aprēķini pamatojoties uz autores veikto aptauju 2016. gada pirmajā pusē, n=204, vērtēšanas skala 1 - 10, kur 1 – nesvarīgi, 10 – ļoti svarīgi

3.11. att. Respondentu novērtējumu aritmētiskie vidējie par mediatoriem nepieciešamajām īpašībām

Pēc attēla datiem redzams, ka attiecībā uz mediatoriem nepieciešamajām īpašībām “Iegūt pušu uzticību” vidējais respondentu vērtējums ir 8,82 punkti, ar modu 9 (visbiežākais vērtējums) un mediānu (puse no visiem respondentu deva šo vērtējumu un puse respondentu deva vērtējumu zemāku) 10. “Konstatēt abpusēji izdevīgus risinājumus” vidējais respondentu vērtējums ir 8,63 punkti ar modu un mediānu 9, “Iegūt informāciju” respondentu vidējais vērtējums ir 8,12 punkti ar modu un mediānu 8, savukārt “Dalīties ar informāciju” respondentu vidējais vērtējums ir 7,14 ar modu 8 un mediānu 7.

Avots: Autores aprēķini pamatojoties uz autores veikto aptauju 2016. gada pirmajā pusē, n=204, Vērtēšanas skala 1 - 10, kur 1 – nesvarīgi, 10 – ļoti svarīgi

3.12. att. Respondentu vērtējumu korelācija par mediatoriem nepieciešamajām īpašībām

Pamatojoties uz respondentu visaugstāk novērtētajām īpašībām “Iegūt pušu uzticību” un “Konstatēt abpusēji izdevīgus risinājumus” tika aprēķināta abu īpašību korelācija, lai noskaidrotu, vai starp minētajām īpašībām pastāv vai nepastāv sakarība. Ņemot vērā, ka $0 \leq |r| \leq 1$, pēc autores aprēķiniem šo abu īpašību korelācija $r=0.234949$, kas nozīmē, ka starp abām īpašību sakarība pastāv, bet tā ir minimāla.

3.6. tabulā autore ietverti kopējo un vidējo respondentu atbilžu skaitu jautājumam “Kā mediatoram ir jāiegūst pušu uzticība?”

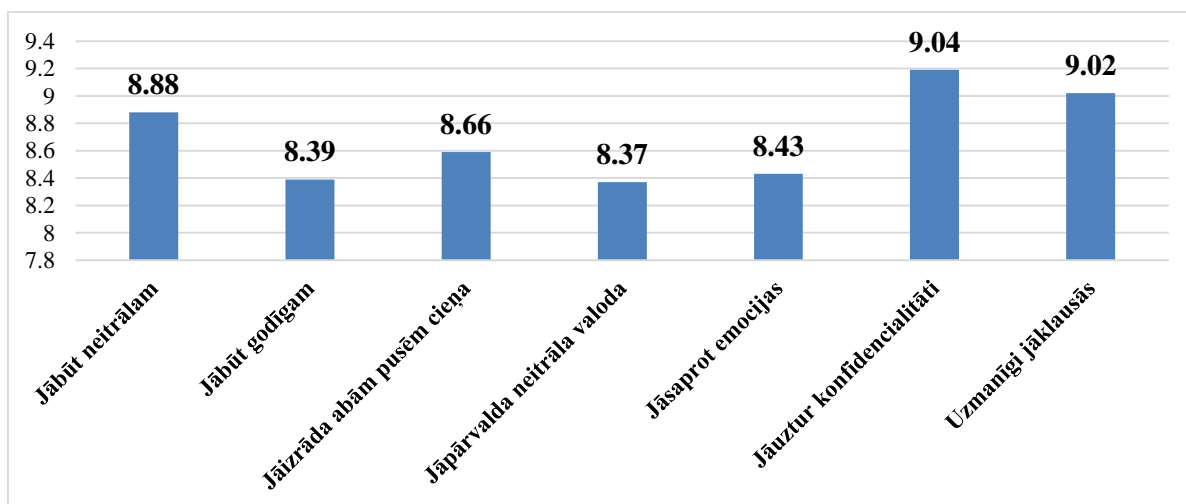
3.6. tabula

Respondentu novērtējumu vidējie par to, kā mediatoram ir jāiegūst pušu uzticība

	Vidējais	Mediāna	Moda
Jābūt neitrālam	8.88	9	10
Jābūt godīgam, optimistiskam	8.39	8	10
Jāizrāda abām pusēm cieņa	8.66	9	10
Jāpārvalda neitrāla valoda	8.37	9	9
Jāsaprot emocijas	8.43	9	8
Jāuztur konfidencialitāti	9.04	9	10
Uzmanīgi jāklausa	9.02	9	10

Avots: Autores aprēķini pamatojoties uz autores veikto aptauju 2016. gada pirmajā pusē, n=204, vērtēšanas skala 1 - 10, kur 1 – nesvarīgi, 10 – ļoti svarīgi

Balstoties pēc 3.6. tabulas datiem, autore izveidoja 3.13. attēlu, kurā ietverts respondentu atbilžu vidējo aritmētisko novērtējumu skaits uz jautājumu “Kā mediatoram ir jāiegūst pušu uzticība”.

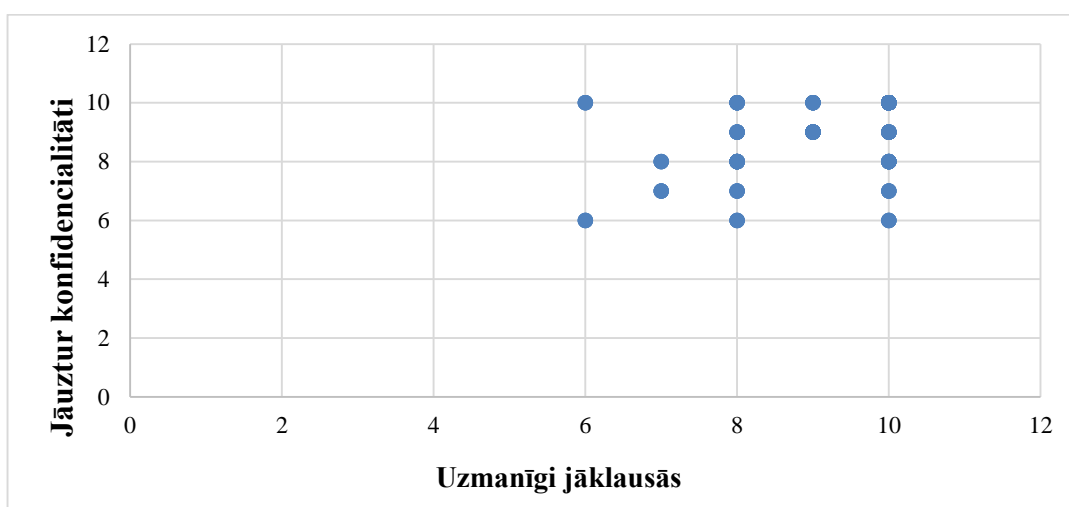
Avots: Autores aprēķini pamatojoties uz autores veikto aptauju 2016. gada pirmajā pusē, n=204, vērtēšanas skala 1 - 10, kur 1 – nesvarīgi, 10 – ļoti svarīgi

3.13. att. Respondentu novērtējumu vidējie aritmētiskie par to, kā mediatoram ir jāiegūst pušu uzticība

Pēc attēla datiem redzams, ka attiecībā uz mediatora pušu uzticības iegūšanu visaugstākais vidējais aritmētiskais novērtējums ir “Jāuztur konfidencialitāti” – 9,04 ar modu 10 (visbiežākais vērtējums) un mediānu (puse no visiem respondentu deva šo vērtējumu un

puse respondentu deva vērtējumu zemāku) 9. “Uzmanīgi jāklusās” – 9,02 ar modu 10 un mediānu 9. “Jābūt neitrālam” respondentu vidējais aritmētiskais vērtējums ir 8,88 ar modu 10 un mediānu 9, “Jāizrāda abām pusēm cieņa” – 8,66 ar modu 10 un mediānu 9, “Jāsaprot emocijas” – 8,43 ar modu 8 un mediānu 9, “Jābūt godīgam, optimistiskam” – 8,39 ar modu 10 un mediānu 8, savukārt “Jāpārvalda neitrāla valoda” respondentu vidējais aritmētiskais novērtējums ir 8,37 ar modu un mediānu 9.

Pamatojoties uz respondentu visaugstāk novērtētajām īpašībām “Jāuztur konfidencialitāti” un “Uzmanīgi jāklusās” tika aprēķināta abu īpašību korelācija, lai noskaidrotu, vai starp minētajām īpašībām pastāv vai nepastāv sakarība. Ņemot vērā, ka $0 \leq |r| \leq 1$, pēc autores aprēķiniem šo abu īpašību korelācija $r = 0.447183$. kas nozīmē, ka starp abām īpašību savstarpējā sakarība pastāv daļēji.

Avots: Autores aprēķini pamatojoties uz autores veikto aptauju 2016. gada pirmajā pusē, $n=204$,
Vērtēšanas skala 1 - 10, kur 1 – nesvarīgi, 10 – ļoti svarīgi

3.14. att. Respondentu novērtējuma korelācija par to, kā mediatoram ir jāiegūst pušu uzticība

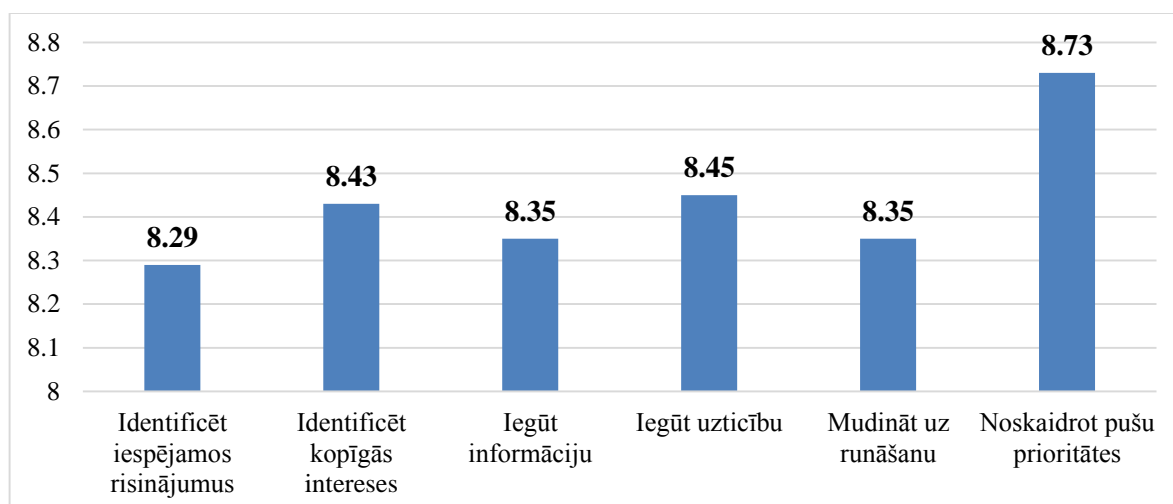
3.7. tabulā autore apkopojusi kopējo un vidējo respondentu atbilžu skaitu jautājumam “Kādiem, Jūsaprāt, jābūt mediatora jautājuma mērķiem?”

Respondentu atbilžu vērtējumu vidējie par kādiem jābūt mediatora jautājuma mērķiem

	Vidējais	Mediāna	Moda
Identificēt iespējamus risinājumus	8.29	9	10
Identificēt kopējās intereses	8.43	9	9
Iegūt informāciju	8.35	9	9
Iegūt uzticību	8.45	9	9
Mudināt uz runāšanu	8.35	9	9
Noskaidrot pušu prioritātes	8.73	9	10

Avots: Autores aprēķini pamatojoties uz autores veikto aptauju 2016. gada pirmajā pusē, n=204, vērtēšanas skala 1 - 10, kur 1 – nesvarīgi, 10 – ļoti svarīgi

Balstoties pēc 3.7. tabulas datiem, autore izveidoja 3.15. attēlu, kurā ietverti vidējais aritmētiskais respondentu atbilžu skaits uz jautājumu “Kādiem, Jūsaprāt, jābūt mediatora jautājuma mērķiem”.

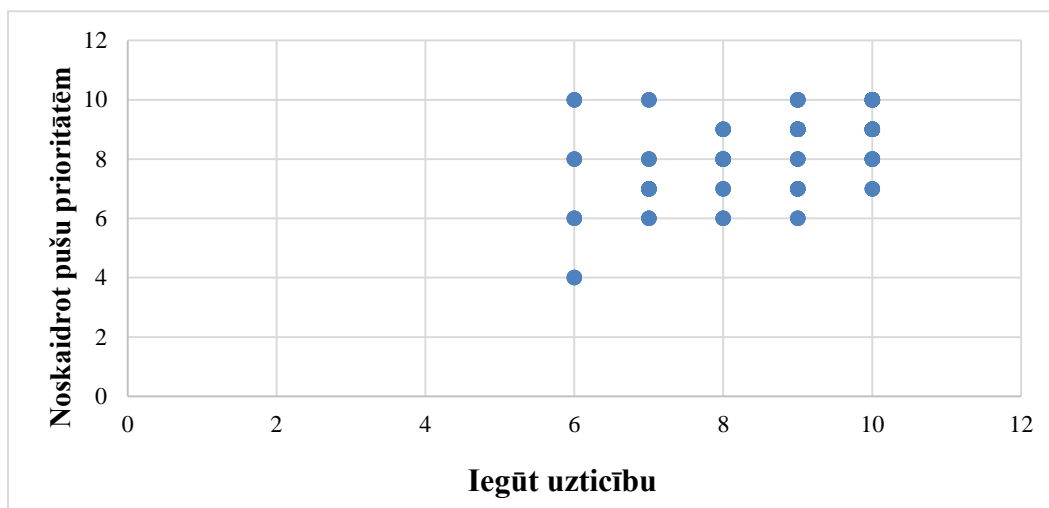

Avots: Autores aprēķini pamatojoties uz autores veikto aptauju 2016. gada pirmajā pusē, n=204, vērtēšanas skala 1 - 10, kur 1 – nesvarīgi, 10 – ļoti svarīgi

3.15. att. Respondentu atbilžu vidējie aritmētiskie vērtējumi par to, kādiem jābūt mediatora jautājuma mērķiem

Pēc attēla datiem autore secina, ka galvenajiem mediatora jautājuma mērķiem jābūt “Noskaidrot pušu prioritātēm”, ko respondenti devuši 8,73 vidējo aritmētisko vērtējumu ar modu (visbiežākais vērtējums) un mediānu (puse no visiem respondentu deva šo vērtējumu un puse respondentu deva vērtējumu zemāku) 9. “Iegūt uzticību” respondenti novērtējuši ar 8,45 ar modu un mediānu 9, “Identificēt kopējās intereses” vidējais aritmētiskais vērtējums ir 8,43 ar modu un mediānu 9, “Iegūt informāciju” un “Mudināt uz runāšanu” respondentu vidējais aritmētiskais novērtējums ir 8,35 punkti ar modu un mediānu 9, savukārt “Identificēt iespējamus risinājumus” respondentu vidējais aritmētiskais novērtējums ir 8,29 punkti ar modu 10 un mediānu 9.

Pamatojoties uz respondentu visaugstāk novērtētajām īpašībām Noskaidrot pušu prioritātēm un “Iegūt uzticību” tika aprēķināta abu īpašību korelācija, lai noskaidrotu, vai starp minētajām īpašībām pastāv vai nepastāv sakarība. Ņemot vērā, ka $0 \leq |r| \leq 1$, pēc autores aprēķiniem šo abu īpašību korelācija $r = 0.531025$, kas nozīmē, ka starp abām īpašību sakarība pastāv daļēji.

Avots: Autores aprēķini pamatojoties uz autores veikto aptauju 2016. gada pirmajā pusē, $n=204$, Vērtēšanas skala 1 - 10, kur 1 – nesvarīgi, 10 – ļoti svarīgi

3.16. att. Respondentu novērtējuma korelācija par to, kādiem jābūt mediatora jautājuma mērķiem

Balstoties pēc 3.8. tabulas datiem, autore izveidoja 3.17. attēlu, kur ietverti autores veiktās aptaujas respondentu novērtējumu korelācijas apkopojums par mediācijas īpašībām, kur $0 \leq |r| \leq 1$.

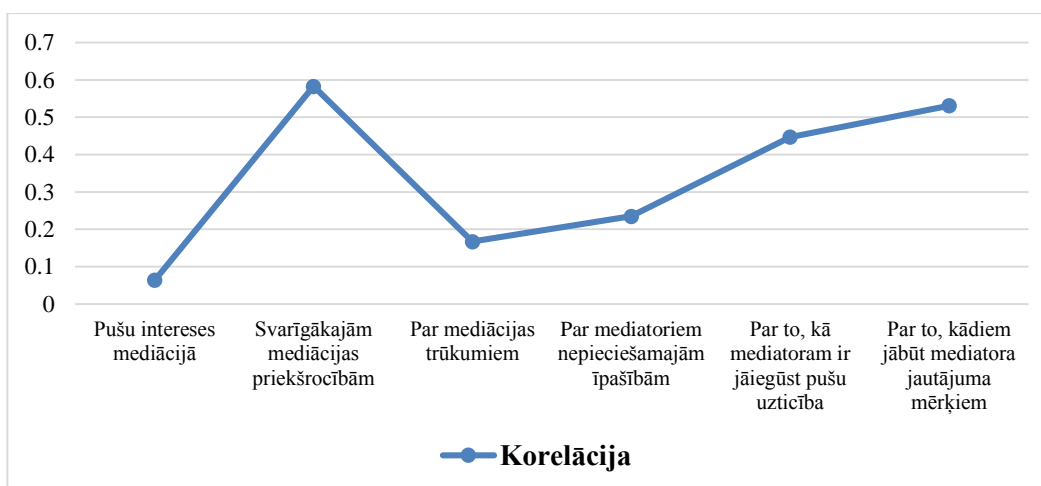
3.8. tabula

Respondentu novērtējumu korelācija par mediācijas īpašībām

Galvenā īpašība	Korelācija
Pušu intereses mediācijā	0.063982
Svarīgākajām mediācijas priekšrocībām	0.583098
Par mediācijas trūkumiem	0.167311
Par mediatoriem nepieciešamajām īpašībām	0.234949
Par to, kā mediatoram ir jāiegūst pušu uzticība	0.447183
Par to, kādiem jābūt mediatora jautājuma mērķiem	0.531025

Avots: Autores aprēķini pamatojoties uz autores veikto aptauju 2016. gada pirmajā pusē, $n=204$

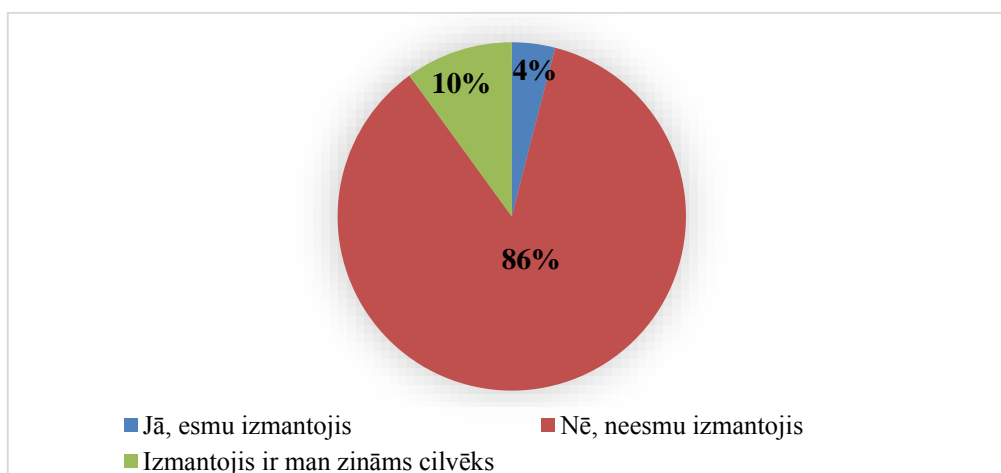
Pēc attēla datiem autore secina, ka galvenajām respondentu novērtētajām un svarīgākajām mediācijas jautājumu īpašībām vislielākā savstarpējā korelācija ir jautājumā par svarīgākajām mediācijas priekšrocībām, kā arī par to, kā mediatoram ir jāiegūst pušu uzticība, kas liecina par respondentu izpratni par mediācijas būtību un svarīgākajiem tās jautājumiem.

Avots: Autores aprēķini pamatojoties uz autores veikto aptauju 2016. gada pirmajā pusē, n=204

3.17. att. Respondentu novērtējumu korelācija par mediācijas īpašībām

3.18. attēlā ir ietvertas respondentu atbildes uz jautājumu “Vai Jūs esat izmantojis/usi mediāciju konflikta risināšanā?”

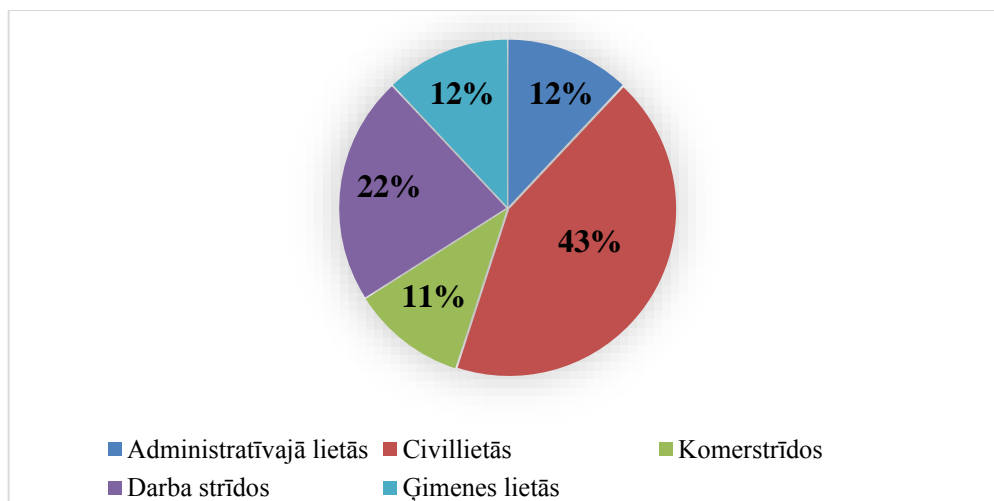

Avots: Autores aprēķini pamatojoties uz autores veikto aptauju 2016. gada pirmajā pusē, n=204

3.18. att. Respondents ir izmantojis/usi mediāciju konflikta risināšanā

Pēc attēla datiem autore secina, ka 86% respondenti mediāciju konflikta risināšanā nav izmantojuši, savukārt 10% respondentu mediāciju ir izmantojuši viņiem zināmi cilvēki. 4% respondentu atzinuši, ka mediāciju konflikta situāciju risināšanā ir izmantojuši.

3.19. attēlā autore apkopojusi respondentu atbildes jautājumam, kādā konflikta situācijā tika izmantota mediācija. Uz šo jautājumu autore lūdza atbildēt, ja pats/pati vai respondentam zināms cilvēks ir izmantojis mediāciju konflikta risināšanā.

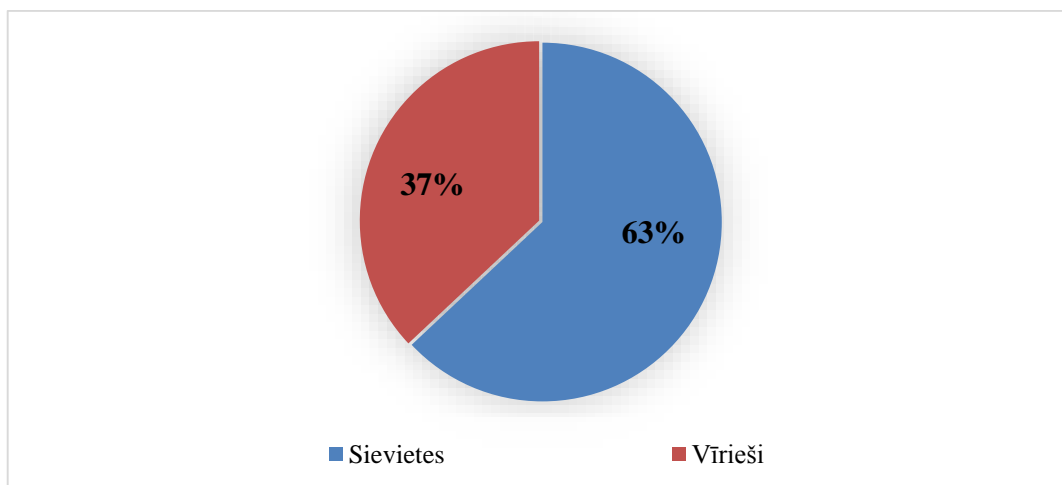
Avots: Autores aprēķini pamatojoties uz autores veikto aptauju 2016. gada pirmajā pusē, n=204

3.19. Konflikta situācija, kurā mediācija tika izmantota

Autore norāda, ka uz šo jautājumu atbildes sniedza 16% respondentu no kopējā respondentu skaita. 50% respondentu norādījuši, ka mediācija tika izmantota civillietā, 25% respondentu norādījuši, ka mediācija tika izmantota darba strīdos, 13% respondentu norādījuši, ka mediācija tika izmantota komercstrīdos, savukārt atlikušie 12% respondentu norādījuši, ka mediācija tika izmantota ģimenes lietās.

Nākamajos divos jautājumos autore noskaidroja respondentu demogrāfiskos datus.

3.20. attēlā ir redzams respondentu dzimums.

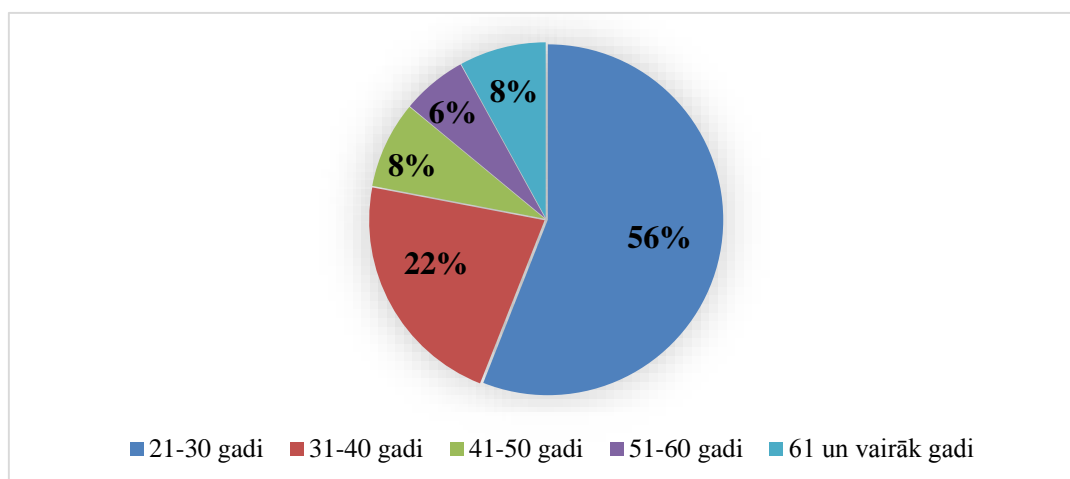

Avots: Autores aprēķini pamatojoties uz autores veikto aptauju 2016. gada pirmajā pusē, n=204

3.20. att. Respondentu dzimums

Pēc apkopotajiem datiem autore secina, ka aptaujā piedalījās 63% respondentu sievietes un 37% respondentu vīriešu. Autore uzskata, ka nepieciešams apskatīt abu dzimumu viedokļus, jo nereti tie mēdz būt ļoti atšķirīgi.

3.21. attēlā ir redzams respondentu sadalījums pa vecuma grupām.

Avots: Autores aprēķini pamatojoties uz autores veikto aptauju 2016. gada pirmajā pusē, n=204

3.21. att. Respondentu vecums

Pēc apkopotajiem datiem redzams, ka aptaujā piedalījās 56% respondentu vecumā no 21 līdz 30 gadiem, 22% respondentu vecumā no 31 līdz 40 gadiem, 8% respondentu vecumā no 41 līdz 50 gadiem, tāpat 8% respondentu vecumā 61 gads un vairāk un 6% respondentu vecumā no 51 līdz 60 gadiem.

Pētījuma kvantitatīvajā daļā tika analizēta savstarpējā korelācijas starp raksturīgajiem lielumu, lai noskaidrotu, vai starp respondentu dažādajām izvēlēm savstarpēja sakarība pastāv vai nepastāv. Tika salīdzināts, kā respondenti vērtē savas zināšanas un informētību par mediāciju Latvijā. Katrā aptaujas izdalītājā vecuma grupā.

3.9. tabulā ietverti autores veidotās aptaujas respondentu sadalījums vecuma grupā 21-30 gadi.

3.9 tabula

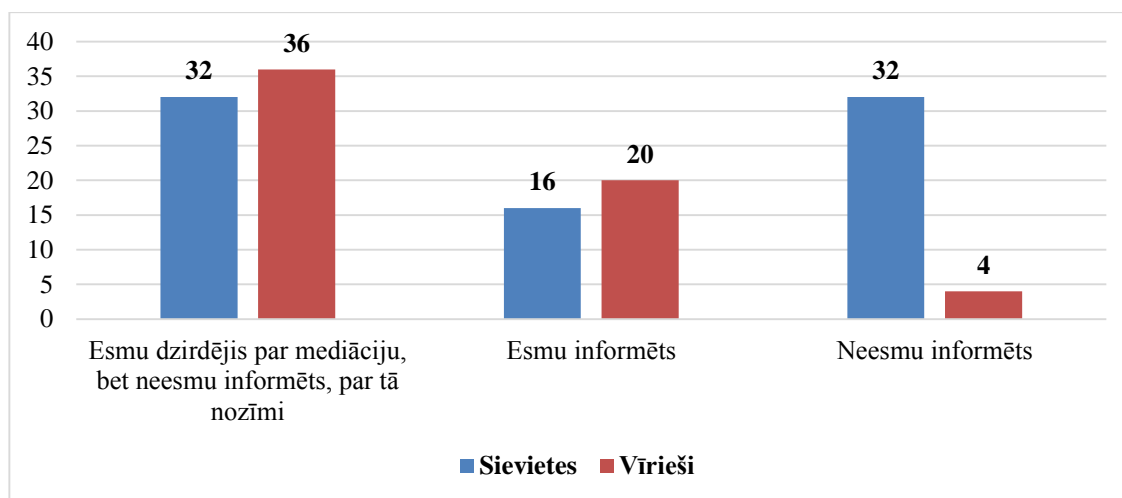
Respondentu informētība vecuma grupā 21-30 gadi

	Respondentu skaits	Respondenti %
21-30 gadi	116	57%
Sieviete	80	39%
Esmu dzirdējusi par mediāciju, bet neesmu informēts, par tās nozīmi	32	16%
Esmu informēta	16	8%
Neesmu informēta	32	16%
Vīrietis	36	18%
Esmu dzirdējis par mediāciju, bet neesmu informēts, par tās nozīmi	20	10%
Esmu informēts	12	6%
Neesmu informēts	4	2%

Avots: Autores aprēķini pamatojoties uz autores veikto aptauju 2016. gada pirmajā pusē, n=204

Kā redzams 3.9. tabulā vecuma grupa 21-30 gadi ir vislielākais skaits 116 respondentu no kopējā aptaujas skaita. No kuriem 80 (39%) ir sievietes, kas iedalās divās kategorijās “Esmu dzirdējusi par mediāciju, bet neesmu informēta, par tās nozīmi” un “Neesmu

informēta”, kas liecina par mediācijas nepastāvīgumu šajā kopā. 36 (18%) vīrieši šajā vecuma grupā visvairāk ir kategorijā “*Esmu dzirdējis par mediāciju, bet neesmu informēta, par tās nozīmi*”.

Avots: Autores aprēķini pamatojoties uz autores veikto aptauju 2016. gada pirmajā pusē, n=204

3.22. att. Respondentu informētība vecuma grupā 21-30 gadi

Pēc 3.22. attēla datiem autore secina, kopsummā vecuma grupa 21-30 gadi, lai gan dzirdējuši par mediāciju ir lielākā daļa respondentu, otra lielākā daļā vispār nav informēti par mediāciju, tādēļ izlīdzinot skaitu visa grupa ir daļēji informēti par mediāciju, jo pārklāj visas trīs iespējamās atbilžu grupas.

3.10. tabulā ietverti autores veidotās aptaujas respondentu sadalījums vecuma grupā 31-40 gadi.

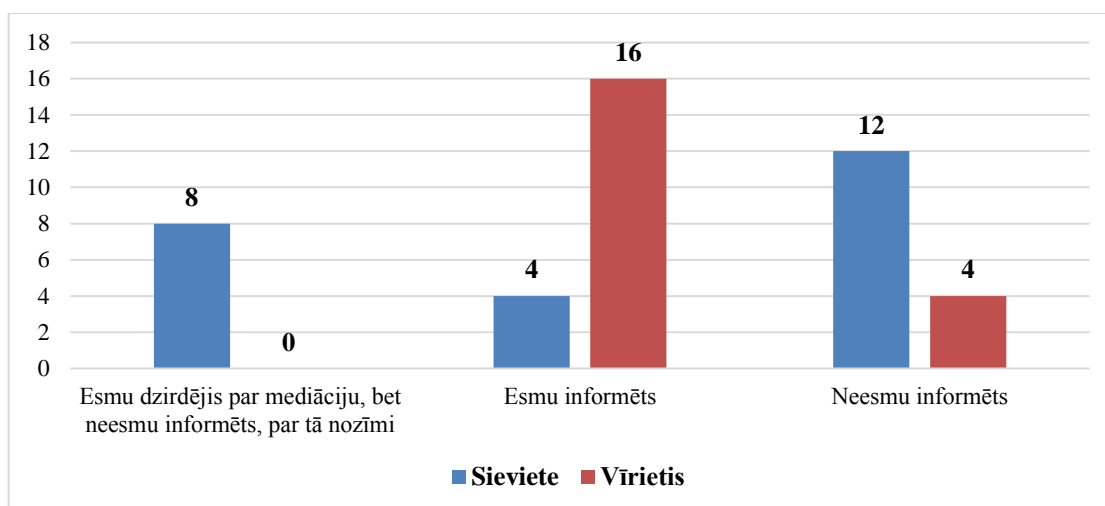
3.10. tabula

Respondentu informētība vecuma grupā 31-40 gadi

	Respondentu skaits	Respondenti %
31-40 gadi	44	22%
Sieviete	24	12%
Esmu dzirdējusi par mediāciju, bet neesmu informēts, par tās nozīmi	8	4%
Esmu informēta	4	2%
Neesmu informēta	12	6%
Vīrietis	20	10%
Esmu informēts	16	8%
Neesmu informēts	4	2%

Avots: Autores aprēķini pamatojoties uz autores veikto aptauju 2016. gada pirmajā pusē, n=204

Kā redzams 3.10. tabulā vecuma grupa 31-40 gadi ir 22% (24 – sievietes, 20 – vīrieši) no kopējā respondentu skaita. Šajā grupā ir vērojams, ka respondenti ir iedalījušies divās krasi pretējās grupās “*Esmu informēts*” (16) ir vairākums visā vecuma grupā kopsummā, savukārt sievietes (12) ir vairākums “*Neesmu informēta*” kategorijā.

Avots: Autores aprēķini pamatojoties uz autores veikto aptauju 2016. gada pirmajā pusē, n=204

3.23. att. Respondentu informētība vecuma grupā 31-40 gadi

Balstoties pēc 3.10. tabulas datiem, autore izveidoja 3.23. attēlu, pēc kura secina, ka vecuma grupas 31-40 gadi vīrieši ir salīdzinoši visinformētākie, bet sievietes uzrāda lielāku nezināšanu par mediāciju.

3.11. tabulā ietverti autores veidotās aptaujas respondentu sadalījums vecuma grupā 41-50 gadi

3.11. tabula

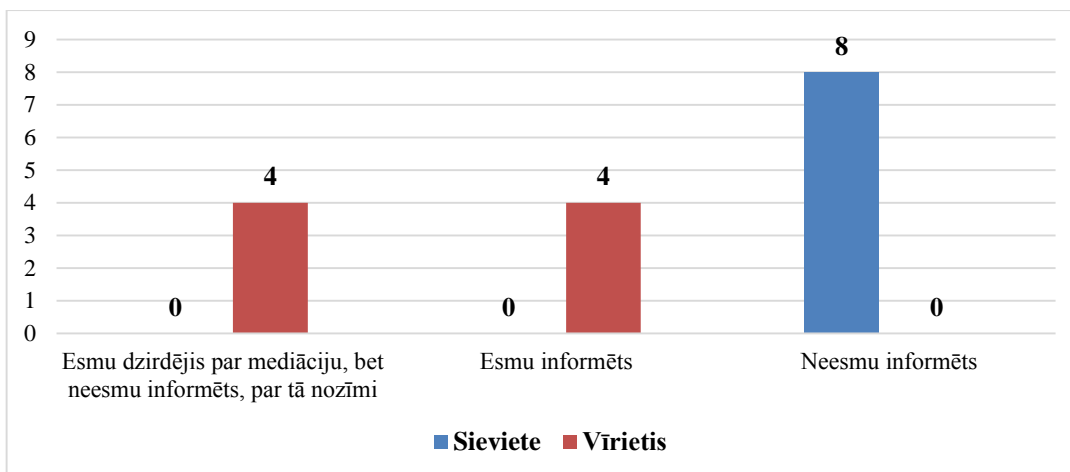
Respondentu informētība vecuma grupā 41-50 gadi

	Respondentu skaits	Respondenti %
41-50 gadi	16	8%
Sieviete	8	4%
Neesmu informēta	8	4%
Vīrietis	8	4%
Esmu dzirdējis par mediāciju, bet neesmu informēts, par tā nozīmi	4	2%
Esmu informēts	4	2%

Avots: Autores aprēķini pamatojoties uz autores veikto aptauju 2016. gada pirmajā pusē, n=204

Kā redzams 3.11. tabulā vecuma grupa 41-40 gadi ir 8% (8 – sievietes, 8 – vīrieši) no kopējā respondentu skaita. Puse no visas vecuma grupas t.sk. sievietes ir kategorijā “Neesmu informēta”, bet vīrieši ir salīdzinoši informētāki.

Pēc 3.24. attēla datiem autore secina, kopsummā vecuma grupa 41-50 gadi nav informēti par mediāciju.

Avots: Autores aprēķini pamatojoties uz autores veikto aptauju 2016. gada pirmajā pusē, n=204

3.24 att. Respondentu informētība vecuma grupā 41-50 gadi

3.12 tabulā ietverti autores veidotās aptaujas respondentu sadalījums vecuma grupā 51-60 gadi

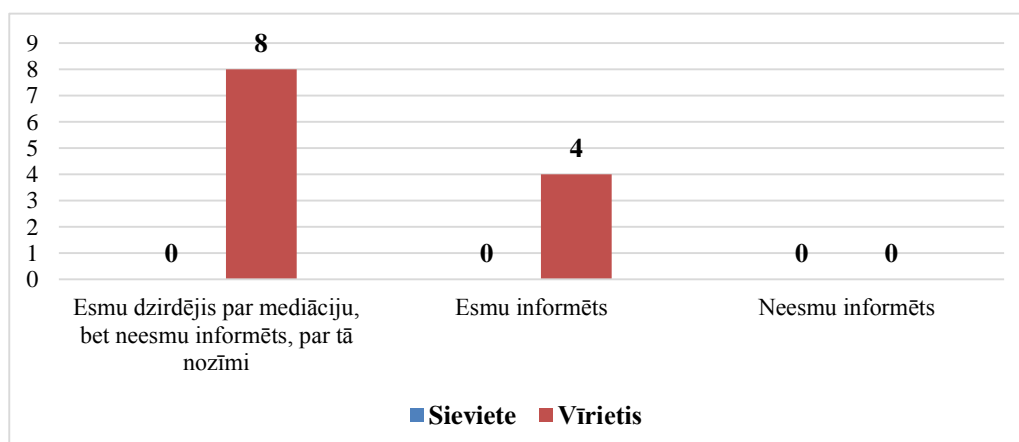
3.12. tabula

Respondentu informētība vecuma grupā 51-60 gadi

	Respondentu skaits	Respondenti %
51-60 gadi	12	6%
Vīrietis	12	6%
Esmu dzirdējis par mediāciju, bet neesmu informēts, par tā nozīmi	8	4%
Esmu informēts	4	2%

Avots: Autores aprēķini pamatojoties uz autores veikto aptauju 2016. gada pirmajā pusē, n=204

Kā redzams 3.12. tabulā vecuma grupa 51-60 gadi ir 6% (12 vīrieši) no kopējā respondentu skaita. Lielākā daļa ir kategorijā “Esmu dzirdējis par mediāciju, bet neesmu informēts, par tās nozīmi”(8), bet otra “Esmu informēts”(4). Šī vecuma grupa pārstāv tikai vīriešus, tādēļ nav vērtējams dzimumu sadalījums.

Avots: Autores aprēķini pamatojoties uz autores veikto aptauju 2016. gada pirmajā pusē, n=204

3.25. att. Respondentu informētība vecuma grupā 51-60 gadi

Pēc 3.25. attēla datiem autore secina, kopsummā vecuma grupa 51-60 gadi, lai gan tikai vīrieši, bet kopsummā šī ir grupa ir informēta par mediāciju.

3.12 tabulā ietverti autores veidotās aptaujas respondentu sadalījums vecuma grupā 60 un vairāk gadi.

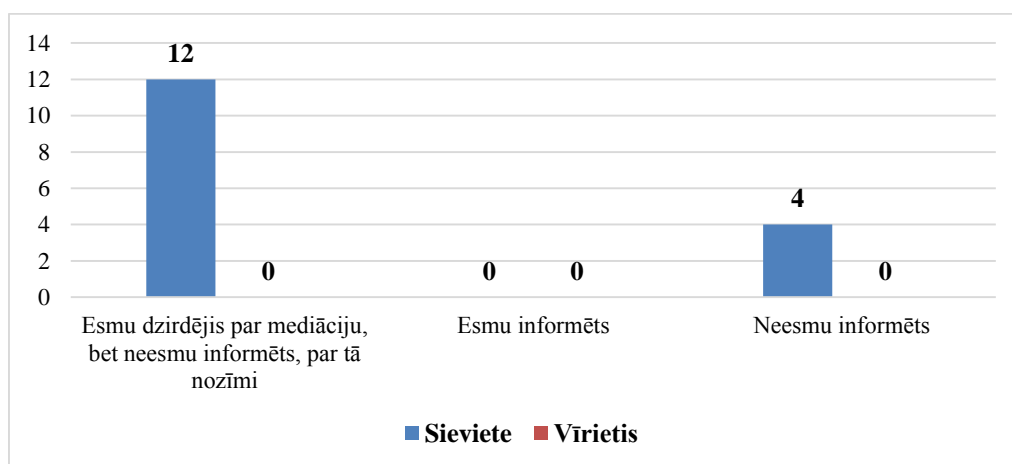
3.13. tabula

Respondentu informētība vecuma grupā 61 un vairāk gadi

	Respondentu skaits	Respondenti %
61 un vairāk gadi	16	8%
Sieviete	16	8%
Esmu dzirdējusi par mediāciju, bet neesmu informēta, par tās nozīmi	12	6%
Neesmu informēta	4	2%

Avots: Autores aprēķini pamatojoties uz autores veikto aptauju 2016. gada pirmajā pusē, n=204

Kā redzams 3.13. tabulā vecuma grupa 60 un vairāk gadi ir 8% (16 sievietes) no kopējā respondentu skaita. Lielākā daļa ir kategorijā “Esmu dzirdējusi par mediāciju, bet neesmu informēta, par tās nozīmi”(12), bet otra “Neesmu informēta”(4). Šī vecuma grupa pārstāv tikai sievietes, tādēļ nav vērtējams dzimumu sadalījums.

Avots: Autores aprēķini pamatojoties uz autores veikto aptauju 2016. gada pirmajā pusē, n=204

3.26. att. Respondentu informētība vecuma grupā 61 un vairāk gadi

Pēc 3.26. attēla datiem autore secina, kopsummā vecuma grupa 60 un vairāk gadi, lai gan tikai sievietes, bet kopsummā šī ir grupa ir informēta par mediāciju. Autore secina, ka aptaujā piedalījās dažāda vecuma respondenti, kas norāda uz viedokļu dažādību. Ņemot vērā to, ka kopsummā respondenti ir līdzīgi izdalījušies pa minētajām kategorijām, tas izceļ to, ka cilvēki par mediāciju ir vairāk dzirdējuši, bet nav informēti par tās nozīmi.

3.4. Ieteikumi mediācijas praktizēšanai Latvijā

Lai piesaistītu jaunus mediatorus, biedrībām ir jāpopularizē mediācijas ideja, īpaši valsts pārvaldēm. Lai popularizētu mediāciju, nepieciešams arī Latvijas augstskolām piedāvāt ieviest kuru „Mediācijas principi”, īpaši šis kurss ir jāpopularizē ieviest jurisprudences studijās. Tas nodrošinātu to, ka jurisprudences studenti būtu informēti par mediācijas principiem, un, strādājot valsts pārvaldes jurisprudences nozarēs, tie savukārt varētu popularizēt šo pakalpojumu saviem klientiem, piemēram, dažādās tiesu praksēs. Informējot jaunus studentus par mediācijas principiem, tiktu piesaistīti arī jauni mediatori, kas praktizētu mediāciju ne tikai Latvijas lielākajās pilsētās, kā tas ir novērojams pašreiz, bet arī dažādos citos Latvijas novados.

Mediācijas biedrībām svarīgi arī izmantot dažādus plašsaziņas līdzekļus, lai cilvēkiem stāstītu par mediācijas pamatprincipiem un to lietderību. Svarīgi ir izmantot dažādus e-vides resursus, piemēram, izveidot sociālos kontus, katru nedēļu aktualizēt tajos informāciju par mediācijas procesiem, to lietderīgu un pozitīvajām pusēm. Tāpat mediāciju iespējams popularizēt ar TV un radio starpniecību, mediācijas biedrības biedriem piedaloties dažādos diskusijas raidījumos.

Popularizējot mediācijas pamatprincipus un, piesaistot jaunus mediatorus, pastāv risks, ka, pieaugot mediatoru skaitam, augs pieprasījums, kā rezultātā zudīs mediatoru pakalpojumu kvalitāte. Līdz ar to ir jānosaka, ka mediatoriem, kā obligāts pasākums, ir jāievēro vienoti mediācijas procesi un pamatprincipi. Par galvenajiem principiem, kas ir jānosaka ievērot mediatoram, ir brīvprātība, konfidencialitāte, pušu vienlīdzība un līdztiesība, kā arī mediatora neitralitāte.

Svarīgi sadarboties ar dažādām iestādēm, piemēram, dažādām arodbiedrībām. Līdz ar to tiktu popularizēts darba strīdus risināt ar mediatora starpniecību. Līdz ar to darba devēju organizācijām ir iespēja iesaistīties alternatīvā strīdu risināšanā starp darbiniekiem un darba devējiem, izmantojot mediācijas principus.

Lai popularizētu izmantot mediācijas pakalpojumus ģimenes strīdu lietās, administratīvajās, darba u.c. tiesvedībās Latvijā, Tieslietu ministrijai jādod rīkojums tiesnešus strīdu puses informēt par mediācijas pieejamību un to pamatprincipiem. Lai nodrošinātu informāciju par mediatoriem, Tieslietu ministrijai mājaslapā ir jāizvieto sertificētu mediatoru saraksts, jāveic šī saraksta ikmēneša aktualizācija.

SECINĀJUMI

1. Lielākajā daļā strīdu pamatā ir pušu komunikācijas problēmas – puses nespēj komunicēt savā starpā, puses nespēj noformulēt savas intereses un vajadzības, puses nespēj fokusēties uz kopējiem mērķiem, konflikts pāriet emocionālā un personīgā līmenī, pusēm ir subjektīvi principiāli viedokļi
2. Mediators ir neitrāla persona, kas nav iesaistīta strīdā un palīdz pusēm pašām rast strīda risinājumu. Neitralitāte rada ticamības un pārredzamības atmosfēru, radot efektīvāku pieeju visām ieinteresētajām pusēm.
3. Lai gan pēdējos gados mediācijas izmantotāju skaits ir pieaudzis un vairāk mediācijas elementu tika izmantoti komercstrīdos un mantojuma lietās, mediācija kā strīdu risināšanas pieeja vēl joprojām ir mazattīstīta, kas skaidrojams ar sabiedrības informētības trūkumu un strīdu risināšanas tradīcijām, kas pārsvarā aprobežojas ar strīdu risināšanu tiesā.
4. Mediāciju tiek apskatīta no vairākiem aspektiem, proti, mediācija ir gan process, gan metode, gan stratēģija, gan dzīves gudrība, gan arī zinātne. Mediācijai ir spēt pārorientēt puses vienu pret otru, neuzliekot striktus noteikumus, bet palīdzot sasniegt jaunu un kopīgu izpratni par to saistībām.
5. Sabiedrības izglītošana un mediācijas atpazīstamība, veicinās indivīda attieksmi un vēlmi izprast mediācijas priekšrocības domstarpību risināšanā.
6. Neraugoties uz mediācijas atšķirīgajām attīstības stadijām ES, pieminētās valstīs vieno kopīgi jautājumi par mediācijas standartiem un akreditāciju, par konfliktam piemērotu mediācijas modeļa noteikšanu, un kā popularizēt mediāciju atrodoties tiesas ēnā.
7. Lai arī Mediācijas likums Latvijā nav kļuvis par universālu normatīvo aktu, kas noregulēs visus ar mediāciju saistītos jautājumus, tomēr tas juridiski nostiprinās Mediācijas standartus un nepārprotami demonstrēs valsts atbalstu mediācijas piemērošanai.
8. Lielākā daļa mediatoru uzskata, ka Latvijā šobrīd nav pietiekams skaits mediatoru, īpaši ārpus Rīgas, lauku reģionos.
9. Latvijā cilvēki nav pietiekami informēti par mediāciju un to procesiem, Latvijā mediācija nav attīstīta un cilvēkiem Latvijas reģionos ir ļoti vājas un biežāk – vispār nav informācijas par mediāciju.
10. Mediatoru pieredze rāda, ka konfliktējošās puses nonāk pie risinājuma izmantot mediatora pakalpojumus pamatā pēc sociālā dienesta, bāriņtiesas un/vai paziņu ieteikuma, kā arī advokāti.
11. Visizplatītākie konflikti, pēc mediatoru pieredzes, ko konfliktējošās puses risina, ar mediatora palīdzību ir ģimenes strīdi, šķiršanās procesi, bērnu dzīvesvieta, saskarsme ar

bērnu, īpašuma sadale pēc šķiršanās, finanšu/saimnieciskie strīdi, dažādi citi ģimenes konflikti, uzturlīdzekļiem, mantojuma sadale, parādu piedziņa.

12. Kvantitatīvais pētījums rāda, ka galvenās mediantu intereses ir izvairīšanās no tiesāšanas un strīda izbeigšana. Svarīgākās mediācijas pušu intereses ir "Izvairīšanās no tiesāšanās" un "Strīda izbeigšana", kā arī no mediatora puses svarīgākā īpašība ir "Jāuztur konfidencialitāti" un "Iegūt uzticību". Svarīgākās mediācijas priekšrocības pēc respondentu domām, ir uzskata "Laika ekonomija" un "Izmaksu ietaupīšana", bet trūkumi ir "Trūkst tiesu piespiedu funkcijas" un "Apņemšanos, solījumu nepildīšana". Pētījumā iesaistītie respondenti norāda - 50% mediāciju izmantoja civillietā, 25% darba strīdos, 13% komercstrīdos, savukārt atlikušie 12% ģimenes lietās.
13. Pētījumā, apvienojot un izdalot respondentu vecuma grupas un jautājumu par informētību un zināšanām par mediāciju, galvenā tendence ir tāda, ka salīdzinoši visinformētākās ir sievietes vecumā līdz 40 gadiem, bet vīrieši no 41 gadu vecuma nevienlīdzību starp dzimumiem. Ņemot vērā to, ka kopsummā respondenti ir līdzīgi izdalījušies pa minētajām kategorijām, tas izceļ to, ka cilvēki par mediāciju ir vairāk dzirdējuši, bet nav informēti par tās nozīmi.

PRIEKŠLIKUMI

1. Mediācijas biedrībām ir jāpopularizē mediācijas ideja, lai piesaistītu jaunu mediatorus, īpaši valsts pārvaldei un augstskolām. Nepieciešams augstskolām piedāvāt ieviest kursu „Mediācijas principi”, jo tas nodrošinātu to, ka studenti būtu informēti par mediācijas principiem, un, strādājot kompānijās, valsts pārvaldes, ārzemēs vai pat ģimenēs, tie varētu popularizēt un pielietot mediāciju ikdienā.
2. Mediācijas biedrībām, informējot jaunus studentus par mediācijas principiem, tiktu piesaistīti arī jauni mediatori, kas praktizētu mediāciju ne tikai Latvijas lielākajās pilsētās, kā tas ir novērojams pašreiz, bet arī dažādos citos Latvijas novados.
3. Mediācijas biedrībām svarīgi ir izmantot dažādus e-vides resursus, piemēram, izveidot sociālos kontus, katru nedēļu aktualizēt tajos informāciju par mediācijas procesiem, to lietderīgu un pozitīvajām pusēm.
4. Mediācijas biedrībām mediācija ir jāpopularizē ar TV un radio starpniecību, mediācijas biedrības biedriem piedaloties dažādos diskusijas raidījumos.
5. Mediācijas biedrībām jāsadarbojas ar arodbiedrībām, jo tā tiktu popularizēts darba strīdus risināt ar mediatora starpniecību, līdz ar to darba devēju organizācijām ir iespēja iesaistīties alternatīvā strīdu risināšanā starp darbiniekiem un darba devējiem, izmantojot mediācijas principus.
6. Tieslietu ministrijai ir jānosaka, ka mediatoriem, kā obligāts noteikums, ir jāievēro vienoti mediācijas procesi un pamatprincipi - brīvprātība, konfidencialitāte, pušu vienlīdzība un līdztiesība, kā arī mediatora neitralitāte.
7. Lai popularizētu izmantot mediācijas pakalpojumus ģimenes strīdu lietās, administratīvajās, darba u.c. tiesvedībās Latvijā, Tieslietu ministrijai jāsadarbojas ar mediācijas biedrībām, lai informētu sabiedrību par mediācijas pieejamību un to pamatprincipiem. Lai nodrošinātu informāciju par mediatoriem, arī Tieslietu ministrijai mājaslapā ir jāizvieto sertificētu mediatoru saraksts, jāveic šī saraksta ikmēneša aktualizācija.

IZMANTOTĀ LITERATŪRA UN AVOTI

1. LR likums. *Civillikums*. Valdības Vēstnesis, 41, 20.02.1937.
2. LR likums. *Mediācijas likums*. Latvijas Vēstnesis 108 (5168), 04.06.2014.
3. *Mediatoru ētikas kodekss*. apstiprināts biedrības „Mediācijas padome” Ētikas komisijas 18.09.2013. valdes sēdē (protokols Nr.3).
4. Council of Europe. *Recommendation No. R (2002)10, On mediation in civil matters*. 18.09.2002. Pieejams: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?p=&Ref=Rec%282002%2910&Language=lanEnglish&Ver=original&Site=COE&BackColorInternet=DBDCF2&BackColorIntranet=FDC864&BackColorLogged=FDC864&direct=true> (skatīts 18.03.2016)
5. Council of Europe. *Recommendation No. R (98)1, On family mediation*. 21.01.1998. Pieejams: <https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=1153972&SecMode=1&DocId=450792&Usage=2> (skatīts 18.03.2016)
6. Council of Europe. *Recommendation No. R (99) 19, Concerning mediation in penal matters*. 15.09.1999. Pieejams: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?p=&Ref=Rec%2899%2919&Language=lanEnglish&Ver=original&Site=COE&BackColorInternet=DBDCF2&BackColorIntranet=FDC864&BackColorLogged=FDC864&direct=true> (skatīts 18.03.2016)
7. Eiropas Parlamenta un Padomes 21.05.2008 direktīva Nr.2008/52/EK, par konkrētiem mediācijas aspektiem civillietās un komerclietās. Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis Nr.L 136/3, 24.05.2008.
8. Eiropas tiesu sistēmu efektivitātes komisija (CEPEJ), *Vadlīnijas rekomendāciju meditācijai ģimenes lietās un civillietās labākai ieviešanai*, Strasbūra, 07.12.2007. Pieejams: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?p=&id=2145219&Site=COE&direct=true> (skatīts 17.03.2016)
9. EU Directive 2008/52/EC on certain aspects of mediation in civil and commercial matters. Official Journal of the European Union, 24.05.2008, p. 136.
10. Resolution adopted by the General Assembly [on the report of the Sixth Committee (A/57/562 and Corr. 1)] 57/18.
11. **Kāpiņa L.** *Biedrības Mediācija un ADR mediācijas statistika 2014. gadā*, 15. lpp. Pieejams: www.mediacija.lv/?download=150529_MADR_Statistika.pdf (skatīts 24.03.2016)

12. **Aguiar M., Silva A.M.** *New skills in adult education and training: the field of mediation in Portugal and France. International Conference on Education and Educational Psychology*, Procedia - Social and Behavioral Sciences 69, 2012. p. 890.-898.
13. **Baruch Bush B.A., Folger J.P.** *the Promise of Mediation: The Transformative Approach to Conflict*. San Francisko: John Wiley&Sons, 2004, p. 23.
14. **Bočs L.** *Nācija un mediācija*. Jurista Vārds, 2014., Nr. 20 (822), 22.-28.lpp.
15. **Bolis J.** *Mediācija*. Rīga: Juridiskā koledža, 2007. 120 lpp.
16. **Bolis J.** *Mediācija: pielietojums Amerikas Savienotajās Valstīs un perspektīvas Latvijā*. Latvijas Zinātņu akadēmija, Vēstis, 2010. 40.-52. lpp.
17. **Brunner W., Urenje S.** *The Parts and The Whole: A Holistic Approach to Environmental and Sustainability Education*. Visby: Swedish International Centre of Education for Sustainable Development., 2012, p. 9
18. **Buhring-Uhle C., Kirchhoff L., Scherer G.** *Arbitration and mediation in International Business*. Netherlands: Kluwer Law International BV, 2006, p. 206.
19. **Currie C.**, Should A Mediator Also Be An Attorney? Pieejams: <http://www.mediate.com/articles/currie.cfm> (skatīts 18.05.2016.)
20. **De Palo G., Trevor M.B.** *EU Mediation Law and Practice*, OUP Oxford, 2012, p. 656.
21. **Douglas J.** *Absolute ethical principles in mediating employment disputes: is this a reasonable or desirable expectation?* International Employment Relations Review. 2007. Vol. 13 Issue 1, p. 57.-66.
22. **Filler E.A.** *Commercial Mediation in Europe: An Empirical Study of the User Experience*. Kluwer Law International, 2012, p. 436.
23. **Gailīte D., Judins A., Litvins G., Ilgaža I., Pūce D., Kalnmeiere B., Sausverds O., Sproģe I.** *Kādas ir mediācijas izredzes Latvijā*, Jurista Vārds, 2013, Nr. 25 (776). 7-11. lpp.
24. **Goldberg S. B.** *Dispute Resolution: Negotiations, Mediation and Other Processes* New York: Aspen Publishers, 2003. p. 790.
25. **Gunā D.A.** *Observations Regarding the International Regulation of Mediation, as a Diplomatic Way to Resolve the Conflicts between States*. Procedia - Social and Behavioral Sciences 149, 2014. p. 376.-381.
26. **Greig J.M., Diehl P.F.** *International Mediation*. [B.v.]: Polity, 2012, p. 185.
27. **Ilie E., Chira R., Marinescu G.** *Mediation in Entrepreneurship*. 5th World Conference on Learning, Teaching and Educational Leadership, Procedia - Social and Behavioral Sciences 186, 2015. p. 660.-663.

28. **Kameņecka-Usova M.** *Kā pareizi saprast mediāciju?* Jurista Vārds, 2015, 21 (873), 16-19. lpp.
29. **Liebmann M.** *Mediation in Context.* [B.v.]: Jessica Kingsley Publishers, 2011, p. 13.
30. **Litvins G.** *Mediācijas kā uzņēmējdarbības joma,* Jurista Vārds, Nr.44 (691),2011. 13.lpp.
31. **Maturo A., Sciarra E., Ventre G.S.** *Counselling: Decision Making, Consensus, and Mediation.* Procedia Social and Behavioral Sciences 5, 2010. p. 1770.-1776.
32. **Nevy L., Carlens I., Verbeeck B., Warnez B.** *Mediation in Belgian Administrative Practice, with Special Focus on Municipal Administrative Sanctions and Urban Planning.* International Public Administration Review / Mednarodna Revija za Javno Upravo, Jun 2014, Vol. 12 Issue 2/3, p. 163.-181.
33. **Pel M., Combrink L.** *Referral to mediation by the Netherlands judiciary, in: Customized Conflict Resolution.* The Hague: Sdu Uitgeverij, Judicially Quarterly. 2011, p. 25.-52.
34. **Pētersone Z.** *Tiesas atvasinātā Mediācijas modeļa ieviešana civiltiesisku strīdu risināšanā Latvijā.* Latvijas Republikas Augstākās tiesas Biļetens, Nr. 4, 2012. 12-15. lpp.
35. **Roberts S., Palmer M.** *Dispute Processes: ADR and the Primary Forms of Decision-Making.* Cambridge: Cambridge University Press, 2005, p. 390.
36. **Rone D.** *Darba tiesisko strīdu risināšana ar mediācijas metodēm.* IX International Scientific Conference: Social & Economic Challenges for Labour Market Proceedings, 2008. 208.-212. lpp.
37. **Rone D.** *Legal Regulation of Mediation and Involved Institutions: Latvia, Mediation to Foster European Wide Settlement of Disputes,* Turība, 2014, p. 12.
38. **Roth M., Gherdane D.** *Mediation in Austria: the European Pioneer in mediation law and practice.* Oxford: Oxford University Press, 2013. p. 1347.
39. **Shamlikashvili C. A.** *Медиация как метод внесудебного разрешения споров (Mediation as a Method of Alternative Dispute Resolution),* 2006. p. 1.-14.
40. **Scherpe J.M., Marten B.** *Mediation in England and Wales.* Oxford University Press, 2013, p. 368.-371.
41. **Schmiedel L.** *Mediation in the Netherlands: between promotion and private regulation.* Oxford: Oxford University Press, 2013. p. 1347.
42. **Scott Rau A., Sherman E.F., Peppet S.R.** *Mediation and other non-binding ADR Processes.* Second edition, New York: New York Foundation Press, 2002, p. 135.

43. **Simsa C., Stickelmann B., Frühauf H.P.** *Konflikt bewältigung durch Mediation. Kindheit und sozialpädagogisches Handeln.* Auswirkungen der Kindheitsforschung, Weinheim und München, 2003. s. 209.-230.
44. **Steffek F.** Mediation in Europe and the World – Comparative Research for the Transposition of the Mediation Directive, *Journal of Conflict*, (Vol. 1), 2009. p. 21 – 25.
45. **Striegnitz M.** Conflicts over coastal protection in a National Park: Mediation and negotiated law making. *Land Use Policy*, Volume 23, Issue 1, 2006. p. 26.-33.
46. **Spangler, B. Burgerss H.** *Conflicts and Disputes*, Conflict Information Consortium, University of Colorado, Boulder, 2012.
47. **Trosens A., Hofmans R., Rotfišere D.B.** *Mediācija*. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2007. 183 lpp.
48. **Trossen A.** *Mediation*. Milberg: Win-Management GmbH – Verlag, 2014. p. 960.
49. **Truskovska Ž., Orska R., Ušča S.** *Mediācija – mūsdienīgs un produktīvs problēmsituāciju un konfliktu skolā risināšanas ceļš.* Rēzeknes Augstskola, The collection of scientific papers. Society. Integration. Educations. Vol. III., 2014. 101.-113. lpp.
50. UNCITRAL Model Law on International Commercial Conciliation. United Nations Publication, 2002.
51. **Zaleniene I. Tvaronavičiene A.** *The main features and development trends of mediation in Lithuania: the opportunities for lawyers.* *Jurisprudence*, 1(119), 2010. p. 227.–242.
52. **Ziemanis M.** *Mediācija kā efektīvs komercstrīdu risināšanas mehānisms. Praktiskie aspekti.* *Jurista Vārds*, 18 (921), 2016. 8.-12. lpp.
53. **Will H.D.** *Mediation und Wissenschaft. Spektrum der Mediation 44/2011* Fachzeitschrift des Bundesverbandes Mediation, 2011. s. 5.-9.
54. **Wolski B.** *The new limitations of Fisher and Ury's model of interest-based negotiation: not necessarily the ethical alternative.* *James Cook University Law Review*, 2012. p. 127.-155.
55. **Benjamin R.** The Natural History of Negotiation and Mediation: The Evolution of Negotiative Behaviors, Rituals and Approches, 2012, Mediate.com portāls. Pieejams: www.mediate.com/articles/NaturalHistory.cfm (skatīts 05.05.2016.)
56. Biedrība “Mediācijas padome”. *Mērķi.* Pieejams: http://www.mediacija.lv/?Medi%C4%81cijas_padome:M%C4%93r%C4%B7i (skatīts 05.03.2016.)

57. CLOUT Bulletin. Pieejams: http://cedep.files.wordpress.com/2009/02/clout-bulletin_feb09_final.pdf (skatīts 09.05.2016.)
58. Civil mediation council. Pieejams: <http://www.civilmediation.org/> (skatīts 19.03.2016)
59. Collective Dispute Resolution through Conciliation, Mediation and Arbitration: European and ILO Perspectives. International Labour Office. Geneva. Pieejams: http://www.ilo.org/public/english/region/eurpro/geneva/download/events/cyprus2007/cyprus_dialogue.pdf p.16, (skatīts 17.05.2016.)
60. European justice. *Austria.* Pieejams: https://e-justice.europa.eu/content_mediation_in_member_states-64-at-lv.do?member=1 (skatīts 19.03.2016)
61. European justice. *England.* Pieejams: https://e-justice.europa.eu/content_mediation_in_member_states-64-ew-lv.do?member=1 (skatīts 19.03.2016)
62. European justice. *Estonia.* Pieejams: https://e-justice.europa.eu/content_mediation_in_member_states-64-lt-lv.do?init=true&member=1 (skatīts 21.03.2016)
63. European justice. *Germany.* Pieejams: https://e-justice.europa.eu/content_mediation_in_member_states-64-de-lv.do?member=1 (skatīts 19.03.2016)
64. European justice. *Greece* Pieejams: https://e-justice.europa.eu/content_mediation_in_member_states-64-el-lv.do?member=1: (skatīts 19.03.2016)
65. European justice. *Lithuania.* Pieejams: https://e-justice.europa.eu/content_mediation_in_member_states-64-lt-lv.do?init=true&member=1 (skatīts 21.03.2016)
66. European justice. *Netherlands.* Pieejams: https://e-justice.europa.eu/content_mediation_in_member_states-64-nl-en.do?init=true&member=1 (skatīts 19.03.2016)
67. European justice. *Sweden.* Pieejams: https://e-justice.europa.eu/content_mediation_in_member_states-64-se-sv.do?init=true&member=1 (skatīts 21.03.2016)
68. Family mediation council. Pieejams: <http://www.familymediationcouncil.org.uk/> (skatīts 19.03.2016)

69. **Girgensone B.** *Par efektivitāti mediācijas procesā, izskatot civiltiesiskos strīdus.* 21.05.2015. Pieejams: <http://bpta.lv/2015/04/21/par-efektivitati-mediācijas-procesa-izskatot-civiltiesiskos-stridus/> (skatīts 16.03.2016)
70. **Ligers V.** *Mediācija Latvijā – jauna pieeja domstarpību risināšanai. 1. daļa.* Pieejams: http://www.naibaltics.com/lv_lv/publikācijas/?doc=436 (skatīts 02.03.2016)
71. **Linters K.** *Mediācija un tās attīstība Latvijā.* 09.2012. 1.-8. lpp. Biedrība „Mediācija un ADR” Pieejams: <http://mediacija.lv/?download=2012.09%20Medi%20cijas%20att%EEst%EEba%20Latvij%20Linters.pdfRīga>, (skatīts 10.02.2016)
72. **Ligers V.** *Mediācija Latvijā jauna pieeja domstarpību risināšanai (3.turpinājums).* Pieejams: http://www.naibaltics.com/lv_lv/publikācijas/?doc=481 (skatīts 19.03.2016)
73. **Ligers V.** *Mediācija Latvijā jauna pieeja domstarpību risināšanai (4.turpinājums).* Pieejams: http://www.naibaltics.com/lv_lv/publikācijas/?doc=505 (skatīts 17.03.2016)
74. **Lukša M.** *Mediācija civilprocesā: turpmāk arī ar tiesas ieteikumu.* 03.12.2012. Latvijas Vēstneša portāls par Likumu un valsti. Pieejams: <http://www.lvportals.lv/print.php?id=252542> (skatīts 10.02.2016)
75. Mediators federative Nederlands. *Informatie theorie-examen.* Pieejams: <http://mediationtoets.nl/index.php/joomla/theorieexamen/thexinfo> (skatīts 19.03.2016)
76. Mediācijas Padome. *Projekts par ģimenes mediāciju bāriņtiesā.* Pieejams: <http://www.mediacija.lv/?Aktualit%C4%81tes&id=94> (skatīts 26.03.2016)
77. **Mickeviča N.** *Darba strīdu mediācija,* LBAS, 2012, Pieejams: http://www.lbas.lv/upload/stuff/201209/darba.stridu.mediacija_n.mickevica_31.08.2012_lbas_final.pdf (skatīts 24.05.2016.)
78. **Stark. S.J.** *Mediation Models.* Pieejams: <http://www.starkmediator.com/practice-areas/mediation-services/mediation-models/> (skatīts 18.05.2016.)
79. Tieslietu ministrija. *Noteikts mediācijas procesa tiesiskais regulējums.* 05.06.2014. Pieejams: <http://www.lvportals.lv/print.php?id=263429> (skatīts 18.03.2016)

PIELIKUMI

1. pielikums

Intervija ar mediatoriem

Lūdzu atbildēt uz intervijas jautājumiem Latvijas Universitātē veiktā pētījuma ietvaros par mediāciju un tās iespējām Latvijā. Intervijā iegūtie rezultāti tiks apkopoti un izmantoti ieteikumu izstrādei mediācijas uzlabošanai Latvijā. Intervijas mērķis ir noskaidrot respondenta viedokli un pieredzi par mediāciju un tās iespējām Latvijā.

1. Vai, Jūsaprāt, Latvijā ir attīstīta mediācija, vai cilvēki ir pietiekami informēti par mediācijas pielietošanu konflikta risināšanā?
2. Kā rāda Jūsu pieredze, kā parasti konfliktējošās puses nonāk pie risinājuma izmantot mediatora pakalpojumus?
3. Kādi ir visizplatītākie konflikti, pēc Jūsu pieredzes, ko konfliktējošās puses risina ar mediatora palīdzību?
4. Kas biežāk izmanto mediācijas pakalpojumus, fiziskas personas vai juridiskas personas, kas ir uzņēmumi, balstoties uz Jūsu personīgo pieredzi?
5. Cik vidēji ilgu laiku aizņem mediācijas process? Aptuveni cik ilgs bija īsākais process? Aptuveni cik ilgs bija garākais process?
6. Vai ierašanās pie mediatora abām pusēm ir labprātīgs vai obligāts pasākums, ja, piemēram, mediatora pakalpojumus izvēlas izmantot tikai viena puse?
7. Kāds ir Jūsu viedoklis par to, kādas ir mediatora tiesības un pienākumi, kā arī cik tālu sniedzas mediatora pilnvaras?
8. Kā parasti noris mediācijas process, lūdzu, raksturojiet, Jūsaprāt, optimālākos mediācijas procesa posmus?
9. Vai mediators, ja, uzklusot mediatorus, saprot, ka viens no mediantiem visu vainu uzveļ uz otru mediantu, drīkst strīdu izšķirt, balstoties uz savu subjektīvo lēmumu?
10. Kāda izglītība nepieciešama, lai kļūtu par mediatoru?
11. Vai, Jūsaprāt, Latvijā ir pietiekošs skaits mediatoru?
12. Kādi būtu jūsu ieteikumi mediācijas popularizēšanai un attīstībai Latvijā?
13. Cik ilgu laiku, Jūs praktizējat mediatora pakalpojumus?
14. Kāda ir Jūsu ikdienas profesija?

Paldies par atbildēm!

Aptaujas anketa

Lūdzu aizpildīt aptaujas anketu, aptauja notiek Latvijas Universitātes maģistrantes veiktā pētījuma ietvaros par mediāciju un tās iespējām Latvijā. Aptaujas anketā iegūtie rezultāti tiks apkopoti un izmantoti ieteikumu izstrādei meditācijas uzlabošanai Latvijā. Aptaujas mērķis ir noskaidrot respondenta zināšanas un informētību par mediāciju un tās iespējām Latvijā. Aptaujā iegūtie dati ir konfidenciāli un tiks izmantoti tikai apkopotā veidā.

Mediācija ir konfliktējošo pušu brīvprātīgs process, kurā konfliktējošās puses ar trešās, neitrālas personas palīdzību, mēģina rast risinājumu konfliktam.

1. Kā Jūs vērtējat savas zināšanas un informētību par mediāciju un tās iespējām Latvijā?

- esmu informēts
- esmu dzirdējis par mediāciju, bet neesmu informēts, par tā nozīmi
- neesmu informēts

Nākamajos jautājumus, lūdzu, novērtējiet skalā 1-10,

kur 1 – nesvarīgi un 10 – ļoti svarīgi

2. Kādas, Jūsuprāt, ir mediācijas pušu intereses?

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Atvainošanās										
Izvairīšanās no tiesāšanas										
Samaksa kā solīts										
Samaksa par zaudējumiem										
Strīda izbeigšana										
Cits (lūdzu, ierakstiet un novērtējiet)										

3. Lūdzu, atzīmējiet, Jūsuprāt, svarīgākās mediācijas priekšrocības.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Attiecību saglabāšana ar konfliktējošo pusi										
Izmaksu ietaupīšana										
Kopēji ieguvumi										
Laika ekonomija										
Paaugstināta abu pušu apmierinātība										
Privātums										

4. Lūdzu, novērtējiet mediācijas trūkumus

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Apņemšanos, solījumu nepildīšana										
Rezultātam nav tiesiska pamata										
Trūkst tiesu piespiedu funkcijas										
Velti izšķiests laiks										

5. Jūsuprāt, mediatoram nepieciešamās īpašības ir:

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Dalīties ar informāciju										

Iegūt informāciju										
Iegūt pušu uzticību										
Konstatēt abpusēji izdevīgus risinājumus										

6. Kā mediatoram ir jāiegūst pušu uzticība?

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Jābūt neitrālam										
Jābūt godīgam, optimistiskam										
Jāizrāda abām pusēm cieņa										
Jāpārvalda neitrāla valoda										
Jāsaprot emocijas										
Jāuztur konfidencialitāti										
Uzmanīgi jāklausa										

7. Kādiem, Jūsaprāt, jābūt mediatora jautājuma mērķiem?

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Identificēt iespējamus risinājumus										
Identificēt kopējās intereses										
Iegūt informāciju										
Iegūt uzticību										
Mudināt uz runāšanu										
Noskaidrot pušu prioritātes										

8. Vai Jūs esat izmantojis/usi mediāciju konflikta risināšanā?

- jā, esmu izmantojusi
- nē, neesmu izmantojusi
- izmantojis ir man zināms cilvēks

Uz 9. jautājumu lūdzu atbildēt, ja pats/pati vai Jums zināms cilvēks ir izmantojis mediāciju konflikta risināšanā.

9. Konflikta situācijā mediācija tika izmantota

- administratīvajā lietā
- darba strīdos
- civillietā
- ģimenes lietās
- komercstrīdos
- krimināllietā

10. Jūsu dzimums ir:

- sieviete
- vīrietis

11. Jūsu vecums ir:

- līdz 20. gadiem
- 21-30 gadi
- 31-40 gadi
- 41-50 gadi
- 51-60 gadi
- 61 un vairāk gadi

Paldies par atbildēm!

Sīkāka informācija par aptauju Agate Dzerkale, tālr. 26114091, e – pasts: agate.dzerkale@gmail.com

Intervija ar mediatoru - Normundu Čiževski

Lūgums atbildēt uz intervijas jautājumiem Latvijas Universitātē veiktā pētījuma ietvaros par mediāciju un tās iespējām Latvijā. Intervijā iegūtie rezultāti tiks apkopoti un izmantoti ieteikumu izstrādei mediācijas uzlabošanai Latvijā.

Jūsu viedoklim ir liela nozīme šī pētījuma veikšanā.

Autore: "Vai, Jūsaprāt, Latvijā ir attīstīta mediācija, vai cilvēki ir pietiekami informēti par mediācijas pielietošanu konflikta risināšanā?"

N. Čiževskis: "Nē, cilvēki nav pietiekami informēti."

Autore: "Kā rāda Jūsu pieredze, kā parasti konfliktējošās puses nonāk pie risinājuma izmantot mediatora pakalpojumus?"

N. Čiževskis: "Pēc sociālā dienesta, bāriņtiesas un/vai paziņu ieteikuma."

Autore: "Kādi ir visizplatītākie konflikti, pēc Jūsu pieredzes, ko konfliktējošās puses risina ar mediatora palīdzību?"

N. Čiževskis: "Ģimenes strīdi, šķiršanās procesi."

Autore: "Kas biežāk izmanto mediācijas pakalpojumus, fiziskas personas vai juridiskas personas, kas ir uzņēmumi, balstoties uz Jūsu personīgo pieredzi?"

N. Čiževskis: "Fiziskas personas."

Autore: "Cik vidēji ilgu laiku aizņem mediācijas process? Aptuveni cik ilgs bija īsākais process? Aptuveni cik ilgs bija garākais process?"

N. Čiževskis: "Viena stunda līdz vairākas nedēļas."

Autore: "Vai ierašanās pie mediatora abām pusēm ir labprātīgs vai obligāts pasākums, ja, piemēram, mediatora pakalpojumus izvēlas izmantot tikai viena puse?"

N. Čiževskis: "Mediācija vienmēr ir brīvprātīgs process, t.i. abām pusēm ir jāpiekrīt tās izmantošanai. Viena puse parasti ir iniciators, bet arī otrai pusei ir brīvprātīgi jāpiekrīt mediācijai, lai mediācija varētu notikt."

Autore: "Kāds ir Jūsu viedoklis par to, kādas ir mediatora tiesības un pienākumi, kā arī cik tālu sniedzas mediatora pilnvaras?"

N. Čiževskis: "Šis jautājums ir mazliet par plašu, lai te aprakstītu. Mediatora tiesības un pienākumus nosaka Mediācijas likums un mediatora profesionālās ētikas normas. Abu dokumentus var atrast www.mediacija.lv."

Autore: "Kā parasti noris mediācijas process, lūdzu, raksturojiet, Jūsaprāt, optimālākos mediācijas procesa posmus?"

N. Čiževskis: “Galvenie mediācijas procesa soļi: iepazīšanas ar pusēm, iepazīstināšana ar mediācijas procesu un pamatprincipiem, informācijas uzklaušanās un apkopošana, pušu vēlmju un interešu noskaidrošana, risinājumu meklēšana, vienošanās noslēgšana.”

Autore: “Vai mediators, ja, uzklaustot mediatorus, saprot, ka viens no mediantiem visu vainu uzveļ uz otru mediantu, drīkst strīdu izšķirt, balstoties uz savu subjektīvo lēmumu?”

N. Čiževskis: “Nē, mediators nedrīkst pieņemt lēmumu pušu vietā.”

Autore: “Kāda izglītība nepieciešama, lai kļūtu par mediatoru?”

N. Čiževskis: “Mediācijas likums nosaka, ka, lai kļūtu par sertificētu mediatoru, ir jāiegūst augstākā izglītība jebkurā jomā un jāiziet mediācijas kursi 100 stundu apmērā. Ja nav vēlmes iegūt sertifikātu, var apgūt un praktizēt mediāciju arī bez augstākās izglītības.”

Autore: “Vai, Jūsaprāt, Latvijā ir pietiekošs skaits mediatoru?”

N. Čiževskis: “Jā.”

Autore: “Kādi būtu jūsu ieteikumi mediācijas popularizēšanai un attīstībai Latvijā?”

N. Čiževskis: “Marketinga aktivitātes: kvalitatīvas un viegli uztveramas informācijas izplatīšana tiesās, sociālajos dienestos, bāriņtiesās, pašvaldības/valsts policijā. Tiesnešu un sociālo dienestu/bāriņtiesu darbinieku izglītošana par mediācijas iespējām. Labās pieredzes stāstu izplatīšana medijos.”

Autore: “Cik ilgu laiku, Jūs praktizējat mediatora pakalpojumus?”

N. Čiževskis: “Nepilnu gadu.”

Autore: “Kāda ir Jūsu ikdienas profesija?”

N. Čiževskis: “Biznesa attīstības un finanšu konsultants.”

Paldies par atbildēm!

Intervija ar mediatori Ivetu Krūmiņu

Lūgums atbildēt uz intervijas jautājumiem Latvijas Universitātē veiktā pētījuma ietvaros par mediāciju un tās iespējām Latvijā. Intervijā iegūtie rezultāti tiks apkopoti un izmantoti ieteikumu izstrādei meditācijas uzlabošanai Latvijā.

Jūsu viedoklim ir liela nozīme šī pētījuma veikšanā.

Autore: "Vai, Jūsaprāt, Latvijā ir attīstīta mediācija, vai cilvēki ir pietiekami informēti par mediācijas pielietošanu konflikta risināšanā?"

I. Krūmiņa: "Nē."

Autore: "Kā rāda Jūsu pieredze, kā parasti konfliktējošās puses nonāk pie risinājuma izmantot mediatora pakalpojumus?"

I. Krūmiņa: "Iesaka institūcijas, kas iesaistītas bāriņtiesa, sociālais dienests, tiesa utt."

Autore: "Kādi ir visizplatītākie konflikti, pēc Jūsu pieredzes, ko konfliktējošās puses risina ar mediatora palīdzību?"

I. Krūmiņa: "Bērnu dzīvesvieta, saskarsme ar bērnu, īpašuma sadale pēc šķiršanās."

Autore: "Kas biežāk izmanto mediācijas pakalpojumus, fiziskas personas vai juridiskas personas, kas ir uzņēmumi, balstoties uz Jūsu personīgo pieredzi?"

I. Krūmiņa: "Fiziskās personas."

Autore: "Cik vidēji ilgu laiku aizņem mediācijas process? Aptuveni cik ilgs bija īsākais process? Aptuveni cik ilgs bija garākais process?"

I. Krūmiņa: "Vidēji 12 stundas, īsākais ir bijis 2 stundas, garākais pus gadu."

Autore: "Vai ierašanās pie mediatora abām pusēm ir labprātīgs vai obligāts pasākums, ja, piemēram, mediatora pakalpojumus izvēlas izmantot tikai viena puse?"

I. Krūmiņa: "Likums nosaka, un mediācija ir iespējama tikai brīvprātīgi."

Autore: "Kāds ir Jūsu viedoklis par to, kādas ir mediatora tiesības un pienākumi, kā arī cik tālu sniedzas mediatora pilnvaras?"

I. Krūmiņa: "Mediācijas likumā noteiktais mani pilnīgi apmierina."

Autore: "Kā parasti noris mediācijas process, lūdzu, raksturojiet, Jūsaprāt, optimālākos mediācijas procesa posmus?"

I. Krūmiņa: "Situācijas noskaidrošana un pozīciju izvirzīšana parasti aizņem pirmās sesijas. Pēc tam patieso interešu un vajadzību noskaidrošana ir visgarākais process. Risinājumu meklēšana un vienošanās izdodas ātri, ja vajadzības pirms tam ir atklāti un virspusēji paustas."

Autore: "Vai mediators, ja, uzklusot mediatorus, saprot, ka viens no mediantiem visu vainu uzveļ uz otru mediantu, drīkst strīdu izšķirt, balstoties uz savu subjektīvo lēmumu?"

I. Krūmiņa: “Ak, Dievs! Nē!!!! Šķiet, ka jūs jautājat par kādu citu procesu, nevis mediāciju.”

Autore: “Kāda izglītība nepieciešama, lai kļūtu par mediatoru?”

I. Krūmiņa: “Mediātoru izglītība.”

Autore: “Vai, Jūsprāt, Latvijā ir pietiekošs skaits mediatoru?”

I. Krūmiņa: “Jā.”

Autore: “Kādi būtu jūsu ieteikumi mediācijas popularizēšanai un attīstībai Latvijā?”

I. Krūmiņa: “Gūti pateikt.”

Autore: “Cik ilgu laiku, Jūs praktizējat mediatora pakalpojumus?”

I. Krūmiņa: “Kā pastāvīgu darbu - 3 gadus.”

Autore: “Kāda ir Jūsu ikdienas profesija?”

I. Krūmiņa: “Mediators. Otrā profesija psihologs.”

Paldies par atbildēm!

Intervija ar mediatori Lolitu Strodi

Lūgums atbildēt uz intervijas jautājumiem Latvijas Universitātē veiktā pētījuma ietvaros par mediāciju un tās iespējām Latvijā. Intervijā iegūtie rezultāti tiks apkopoti un izmantoti ieteikumu izstrādei meditācijas uzlabošanai Latvijā.

Jūsu viedoklim ir liela nozīme šī pētījuma veikšanā.

Autore: "Vai, Jūsaprāt, Latvijā ir attīstīta mediācija, vai cilvēki ir pietiekami informēti par mediācijas pielietošanu konflikta risināšanā?"

L. Strode: "Balstoties uz manu pieredzi – Latvijā diemžēl mediācija nav attīstīta un cilvēkiem Latvijas reģionos ir ļoti vājas un biežāk – vispār nav informācijas par mediāciju."

Autore: "Kā rāda Jūsu pieredze, kā parasti konfliktējošās puses nonāk pie risinājuma izmantot mediatora pakalpojumus?"

L. Strode: "Diemžēl mediāciju (arī turpmāk - par Latgali, Vidzemi) neizmanto, bet tie atsevišķie gadījumi ir tad, kad paziņu, draugu, radu lokā kādam ir saistība ar mediāciju."

Autore: "Kādi ir visizplatītākie konflikti, pēc Jūsu pieredzes, ko konfliktējošās puses risina ar mediatora palīdzību?"

L. Strode: "Ģimenes strīdi, finanšu/saimnieciskie strīdi."

Autore: "Kas biežāk izmanto mediācijas pakalpojumus, fiziskas personas vai juridiskas personas, kas ir uzņēmumi, balstoties uz Jūsu personīgo pieredzi?"

L. Strode: "Fiziskas personas."

Autore: "Cik vidēji ilgu laiku aizņem mediācijas process? Aptuveni cik ilgs bija īsākais process? Aptuveni cik ilgs bija garākais process?"

L. Strode: "Par fizisku personu parādsaistībām – viena sesija(īsākais). Garāko nevaru atbildēt – nav bijis pozitīva rezultāta."

Autore: "Vai ierašanās pie mediatora abām pusēm ir labprātīgs vai obligāts pasākums, ja, piemēram, mediatora pakalpojumus izvēlas izmantot tikai viena puse?"

L. Strode: "Tikai un vienīgi labprātīgs."

Autore: "Kāds ir Jūsu viedoklis par to, kādas ir mediatora tiesības un pienākumi, kā arī cik tālu sniedzas mediatora pilnvaras?"

L. Strode: "Precīzi ir formulēts gan mediācijas procesu reglamentējošos normatīvos, kad mediatoru ētikas kodeksā."

Autore: "Kā parasti noris mediācijas process, lūdzu, raksturojiet, Jūsaprāt, optimālākos mediācijas procesa posmus?"

L. Strode: “Mediācijas procesa posmi – fāzes ir noteiktas teorētiski (1-mediācijas līguma slēgšana, iepazīšanās, 2 - situācijas (konflikta iemesla) noskaidrošana, 3-pušu interešu noskaidrošana, 4-risinājumu meklēšana, 5-panākta/nepanākta vienošanās starp pusēm) un sniedzot mediatora pakalpojumu tās ir jāpatur prātā. Savukārt praksē nodalījums starp fāzēm un to secība būs mainīga – viss ir atkarīgs no mediācijas procesā iesaistītajām pusēm, viņu vajadzībām, interesēm un protams no pušu rakstura īpašībām un komunikācijas spējām.”

Autore: “Vai mediators, ja, uzklusot mediantus, saprot, ka viens no mediantiem visu vainu uzveļ uz otru mediantu, drīkst strīdu izšķirt, balstoties uz savu subjektīvo lēmumu?”

L. Strode: “Nav pieļaujama strīda izšķiršana no mediatora puses. Mediators palīdz pusēm nonākt līdz risinājumam.”

Autore: “Kāda izglītība nepieciešama, lai kļūtu par mediatoru?”

L. Strode: “Nav noteikta speciāla izglītība. Svarīgas ir mediatora zināšanas ļoti daudzās jomās (psiholoģija, socioloģija, tiesību zinātnes, utt..)un ir ļoti svarīgi, lai mediators prastu sadzirdēt, būtu empātisks.”

Autore: “Vai, Jūsaprāt, Latvijā ir pietiekošs skaits mediatoru?”

L. Strode: “Uzskatu, ka nav. Bet runa ir par kvalitāti – skaits to nenodrošinās.”

Autore: “Kādi būtu jūsu ieteikumi mediācijas popularizēšanai un attīstībai Latvijā?”

L. Strode: “Nedrīkst aprobežoties ar mediācijas popularizēšanu tikai Rīgā un LR Tiesās . Ir jāiziet no savas komforta zonas, jo reģionos arī dzīvo cilvēki.”

Autore: “Cik ilgu laiku, Jūs praktizējat mediatora pakalpojumus?”

L. Strode: “Mediācijas metodes savā darbā pielietoju vairāk, kā 10 gadus. Praktizējošo mediatoru pulkam esmu pievienojusies 2015. gadā.”

Autore: “Kāda ir Jūsu ikdienas profesija?”

L. Strode: “Uzņēmējdarbība – ar visām no tā izrietošām tiesībām un pienākumiem. Izglītība – ekonomika, tieslietas.”

Paldies par atbildēm!

Intervija ar mediatori Indru Nārķi

Lūgums atbildēt uz intervijas jautājumiem Latvijas Universitātē veiktā pētījuma ietvaros par mediāciju un tās iespējām Latvijā. Intervijā iegūtie rezultāti tiks apkopoti un izmantoti ieteikumu izstrādei meditācijas uzlabošanai Latvijā.

Jūsu viedoklim ir liela nozīme šī pētījuma veikšanā.

Autore: “Vai, Jūsaprāt, Latvijā ir attīstīta mediācija, vai cilvēki ir pietiekami informēti par mediācijas pielietošanu konflikta risināšanā?”

I. Nārķe: “Es domāju, ka vēl nav attīstīta, tāls ceļš vēl ejams. Cilvēki zina, kas ir mediācija, bet reāli neizprot tās jēgu.”

Autore: “Kā rāda Jūsu pieredze, kā parasti konfliktējošās puses nonāk pie risinājuma izmantot mediatora pakalpojumus?”

I. Nārķe: “Mediācijās panāktās vienošanās ir notikušas, kad medianti skaidri apzinās, ko viņi grib.”

Autore: “Kādi ir visizplatītākie konflikti, pēc Jūsu pieredzes, ko konfliktējošās puses risina ar mediatora palīdzību?”

I. Nārķe: “Pārsvarā bijušas ģimenes mediācijas.”

Autore: “Kas biežāk izmanto mediācijas pakalpojumus, fiziskas personas vai juridiskas personas, kas ir uzņēmumi, balstoties uz Jūsu personīgo pieredzi?”

I. Nārķe: “Vairāk mediāciju izmantojušas fiziskas personas.”

Autore: “Cik vidēji ilgu laiku aizņem mediācijas process? Aptuveni cik ilgs bija īsākais process? Aptuveni cik ilgs bija garākais process?”

I. Nārķe: “Mediācijas minimālais laiks bijis 1 stunda, maksimālais laiks 5 sesijas pa vienai stundai.”

Autore: “Vai ierašanās pie mediatora abām pusēm ir labprātīgs vai obligāts pasākums, ja, piemēram, mediatora pakalpojumus izvēlas izmantot tikai viena puse?”

I. Nārķe: “Mediācija ir labprātīgs pasākums.”

Autore: “Kāds ir Jūsu viedoklis par to, kādas ir mediatora tiesības un pienākumi, kā arī cik tālu sniedzas mediatora pilnvaras?”

I. Nārķe: “Ievērot mediācijas pamatprincipus un ētiku.”

Autore: “Kā parasti noris mediācijas process, lūdzu, raksturojiet, Jūsaprāt, optimālākos mediācijas procesa posmus?”

I. Nārķe: “Garākā ir 2. fāze.”

Autore: "Vai mediators, ja, uzklausot mediantus, saprot, ka viens no mediantiem visu vainu uzveļ uz otru mediantu, drīkst strīdu izšķirt, balstoties uz savu subjektīvo lēmumu?"

I. Nārķe: "Nē, mediators ir neitrāls."

Autore: "Kāda izglītība nepieciešama, lai kļūtu par mediatoru?"

I. Nārķe: "Jebkāda augstākā izglītība."

Autore: "Vai, Jūsaprāt, Latvijā ir pietiekošs skaits mediatoru?"

I. Nārķe: "Nav pietiekošs skaits mediatoru."

Autore: "Kādi būtu jūsu ieteikumi mediācijas popularizēšanai un attīstībai Latvijā?"

I. Nārķe: "Domāju, ka būtu jāpiestrādā pie mārketinga."

Autore: "Cik ilgu laiku, Jūs praktizējat mediatora pakalpojumus?"

I. Nārķe: "Ar mediāciju nodarbojos no 2012. gada."

Autore: "Kāda ir Jūsu ikdienas profesija?"

I. Nārķe: "Pēc profesijas sociālā audzinātāja bērnumamā un Biedrības "Iespēju MĀJA" valdes priekšsēdētāja, psihodrāmas vadītāja."

Paldies par atbildēm!

Intervija ar mediatori Leldi Kāpiņu

Lūgums atbildēt uz intervijas jautājumiem Latvijas Universitātē veiktā pētījuma ietvaros par mediāciju un tās iespējām Latvijā. Intervijā iegūtie rezultāti tiks apkopoti un izmantoti ieteikumu izstrādei mediācijas uzlabošanai Latvijā.

Jūsu viedoklim ir liela nozīme šī pētījuma veikšanā.

Autore: “Vai, Jūsaprāt, Latvijā ir attīstīta mediācija, vai cilvēki ir pietiekami informēti par mediācijas pielietošanu konflikta risināšanā?”

L. Kāpiņa: “Nē, cilvēki nav pietiekami informēti.”

Autore: “Kā rāda Jūsu pieredze, kā parasti konfliktējošās puses nonāk pie risinājuma izmantot mediatora pakalpojumus?”

L. Kāpiņa: “Iesaka tiesa vai bāriņtiesa, vai advokāti, vai paziņas, kuri paši šo izmantojuši.”

Autore: “Kādi ir visizplatītākie konflikti, pēc Jūsu pieredzes, ko konfliktējošās puses risina ar mediatora palīdzību?”

L. Kāpiņa: “Ģimenes konflikti.”

Autore: “Kas biežāk izmanto mediācijas pakalpojumus, fiziskas personas vai juridiskas personas, kas ir uzņēmumi, balstoties uz Jūsu personīgo pieredzi?”

L. Kāpiņa: “Fiziskas personas.”

Autore: “Cik vidēji ilgu laiku aizņem mediācijas process? Aptuveni cik ilgs bija īsākais process? Aptuveni cik ilgs bija garākais process?”

L. Kāpiņa: “Process aizņem aptuveni 7-10 stundas. Īsākais process ir bijis stundu, garākais 25 stundas.”

Autore: “Vai ierašanās pie mediatora abām pusēm ir labprātīgs vai obligāts pasākums, ja, piemēram, mediatora pakalpojumus izvēlas izmantot tikai viena puse?”

L. Kāpiņa: “Labprātīgs. Ja otrs nevēlas – procesa uzsākšana nav iespējama.”

Autore: “Kāds ir Jūsu viedoklis par to, kādas ir mediatora tiesības un pienākumi, kā arī cik tālu sniedzas mediatora pilnvaras?”

L. Kāpiņa: “Esmu sertificēta mediatore un esmu apņēmusies vadīt mediācijas procesu saskaņā ar Mediācijas likumu. Tur ir definētas tiesības un pienākumi, kā arī mediatora atbildība.”

Autore: “Kā parasti noris mediācijas process, lūdzu, raksturojiet, Jūsaprāt, optimālākos mediācijas procesa posmus?”

L. Kāpiņa: “Pārāk garš stāsts. Mediācijas procesu var apskatīt latviski pieejamajā literatūrā J.Bolis, Z.Gereiša “Mediācija un sarunas” vai A.Trossens “Mediācija”.

Autore: "Vai mediators, ja, uzklaustot mediatorus, saprot, ka viens no mediantiem visu vainu uzveļ uz otru mediantu, drīkst strīdu izšķirt, balstoties uz savu subjektīvo lēmumu?"

L. Kāpiņa: "Nē, mediators vispār nedrīkst izšķirt strīdu, to drīkst darīt tiesa vai šķīrējtiesa. Mediatora uzdevums ir vadīt sarunu un dot iespēju pusēm pašām saprast sevi, otru un, balsoties gūtajā izpratnē un savstarpēji sadarbojoties, pusēm pašām atrast abpusēji pieņemamus risinājumus un pašām pieņemt lēmumus par vienošanos. Mediatoram jāspēj pieņemt arī situācija, kad puses nepanāk vienošanos un dodas uz tiesu, lai tur kāda trešā puse izšķirtu strīdu. Jebkurā situācijā mediatoram jābūt gana stipram, lai noturētos pretī kārdinājumam kļūt par tiesnesi un ķerties pie strīda izšķiršanas."

Autore: "Kāda izglītība nepieciešama, lai kļūtu par mediatoru?"

L. Kāpiņa: "Atbilstoša Mediatoru sertifikācijas un atestācijas kārtībai."

Autore: "Vai, Jūsaprāt, Latvijā ir pietiekošs skaits mediatoru?"

L. Kāpiņa: "Šobrīd mediatoru skaits Rīgā ir diezgan pietiekams, bet cilvēki sūrojas, ka grūti atrast mediatorus reģionos. Īpaši grūti risināma situācija ir laukos, kur cilvēki viens otru pazīst, un grūti nodrošināt vietējā mediatorsa neitralitāti, bet braukšana no citiem novadiem automātiski sadārdzina pakalpojumu."

Autore: "Kādi būtu jūsu ieteikumi mediācijas popularizēšanai un attīstībai Latvijā?"

L. Kāpiņa: "Žurnālistu interese, raksti populāros žurnālos, radio, TV, pozitīva un ieinteresēta attieksme no tiesnešu puses, informēšana par mediāciju skolās un augstskolās."

Autore: "Cik ilgu laiku, Jūs praktizējat mediatorsa pakalpojumus?"

L. Kāpiņa: "No 2007. gada."

Autore: "Kāda ir Jūsu ikdienas profesija?"

L. Kāpiņa: "Sistēmiskais (ģimenes) psihoterapeits, ģimenes mediators."

Paldies par atbildēm!

Intervija ar mediatori Līvu Jonikāni

Lūgums atbildēt uz intervijas jautājumiem Latvijas Universitātē veiktā pētījuma ietvaros par mediāciju un tās iespējām Latvijā. Intervijā iegūtie rezultāti tiks apkopoti un izmantoti ieteikumu izstrādei meditācijas uzlabošanai Latvijā.

Jūsu viedoklim ir liela nozīme šī pētījuma veikšanā.

Autore: "Vai, Jūsaprāt, Latvijā ir attīstīta mediācija, vai cilvēki ir pietiekami informēti par mediācijas pielietošanu konflikta risināšanā?"

L. Jonikāne: "Nē, nav informēti pietiekami."

Autore: "Kā rāda Jūsu pieredze, kā parasti konfliktējošās puses nonāk pie risinājuma izmantot mediatora pakalpojumus?"

L. Jonikāne: "Nonāk pie risinājuma, ja saprot, ka patiesi vēlas atrisināt situāciju un turpmāk vairs nevēlas dzīvot kā līdz šim."

Autore: "Kādi ir visizplatītākie konflikti, pēc Jūsu pieredzes, ko konfliktējošās puses risina ar mediatora palīdzību?"

L. Jonikāne: "Ģimenes strīdi."

Autore: "Kas biežāk izmanto mediācijas pakalpojumus, fiziskas personas vai juridiskas personas, kas ir uzņēmumi, balstoties uz Jūsu personīgo pieredzi?"

L. Jonikāne: "Fiziskas personas."

Autore: "Cik vidēji ilgu laiku aizņem mediācijas process? Aptuveni cik ilgs bija īsākais process? Aptuveni cik ilgs bija garākais process?"

L. Jonikāne: "Īsākais process - 1,5h."

Autore: "Vai ierašanās pie mediatora abām pusēm ir labprātīgs vai obligāts pasākums, ja, piemēram, mediatora pakalpojumus izvēlas izmantot tikai viena puse?"

L. Jonikāne: "Mediācija var būt tikai brīvprātīga."

Autore: "Kāds ir Jūsu viedoklis par to, kādas ir mediatora tiesības un pienākumi, kā arī cik tālu sniedzas mediatora pilnvaras?"

L. Jonikāne: "Piekrītu likumā un doktrīnā noteiktajām mediatora tiesībām un pienākumiem, un pilnvaru apjomam."

Autore: "Kā parasti noris mediācijas process, lūdzu, raksturojiet, Jūsaprāt, optimālākos mediācijas procesa posmus?"

L. Jonikāne: "Vissvarīgākais mediācijas posms ir pušu patieso interešu noskaidrošana."

Autore: "Vai mediators, ja, uzklusot mediatorus, saprot, ka viens no mediantiem visu vainu uzveļ uz otru mediantu, drīkst strīdu izšķirt, balstoties uz savu subjektīvo lēmumu?"

L. Jonikāne: “Mediators strīdu neizšķir.”

Autore: “Kāda izglītība nepieciešama, lai kļūtu par mediatoru?”

L. Jonikāne: “Normatīvajos aktos norādītā izglītība.”

Autore: “Vai, Jūsaprāt, Latvijā ir pietiekošs skaits mediatoru?”

L. Jonikāne: “Pagaidām nē. Ja mediācija iegūs lielāku popularitāti, tad, jā.”

Autore: “Kādi būtu jūsu ieteikumi mediācijas popularizēšanai un attīstībai Latvijā?”

L. Jonikāne: “Informatīvās kampaņas medijos.”

Autore: “Cik ilgu laiku, Jūs praktizējat mediatora pakalpojumus?”

L. Jonikāne: “Sertifikātu ieguvu 2015. gada oktobrī.”

Autore: “Kāda ir Jūsu ikdienas profesija?”

L. Jonikāne: “Juriskonsults.”

Paldies par atbildēm!

Intervija ar mediatori Baibu Kalnemeieri

Lūgums atbildēt uz intervijas jautājumiem Latvijas Universitātē veiktā pētījuma ietvaros par mediāciju un tās iespējām Latvijā. Intervijā iegūtie rezultāti tiks apkopoti un izmantoti ieteikumu izstrādei meditācijas uzlabošanai Latvijā.

Jūsu viedoklim ir liela nozīme šī pētījuma veikšanā.

Autore: “Vai, Jūsaprāt, Latvijā ir attīstīta mediācija, vai cilvēki ir pietiekami informēti par mediācijas pielietošanu konflikta risināšanā?”

B. Kalnmeiere: “Domāju, ka mediācija ir tikai savā attīstības sākuma posmā un cilvēki pilnīgi noteikti nav pietiekami informēti par mediācijas iespējām un pieejamību.”

Autore: “Kā rāda Jūsu pieredze, kā parasti konfliktējošās puses nonāk pie risinājuma izmantot mediatora pakalpojumus?”

B. Kalnmeiere: “Ļoti dažādi – mani klienti pamatā ir tādi, kuriem mediāciju ir ieteikusi izmantot Bāriņtiesa, kā arī tiesas ieteiktā mediācija. Ir arī gadījumi, kad puses pašas vēl pirms dokumentus sniegšanas tiesā mēģina konfliktu risināt mediācijas ceļā, bet tādi ir salīdzinoši ļoti maz.”

Autore: “Kādi ir visizplatītākie konflikti, pēc Jūsu pieredzes, ko konfliktējošās puses risina ar mediatora palīdzību?”

B. Kalnmeiere: “Ģimenes strīdi, jautājumi par saskarsmes kārtību ar bērnu, uzturlīdzekļiem, mantojuma sadale, parādu piedziņa.”

Autore: “Kas biežāk izmanto mediācijas pakalpojumus, fiziskas personas vai juridiskas personas, kas ir uzņēmumi, balstoties uz Jūsu personīgo pieredzi?”

B. Kalnmeiere: “Fiziskas personas.”

Autore: “Cik vidēji ilgu laiku aizņem mediācijas process? Aptuveni cik ilgs bija īsākais process? Aptuveni cik ilgs bija garākais process?”

B. Kalnmeiere: “Ārkārtīgi dažādi; ilgums atkarīgs no konflikta eskalācijas pakāpes un pušu vēlmes sadarboties, kā arī virknes citu apstākļu un faktoru. Īsākais – 2 stundas, garākais šobrīd – 42 stundas.”

Autore: “Vai ierašanās pie mediatora abām pusēm ir labprātīgs vai obligāts pasākums, ja, piemēram, mediatora pakalpojumus izvēlas izmantot tikai viena puse?”

B. Kalnmeiere: “Mediācija, saskaņā ar “Mediācijas likumu”, vienmēr ir tikai brīvprātīgs process. Ja otra puse mediāciju nevēlas izmantot, mediācija nav iespējama.”

Autore: “Kāds ir Jūsu viedoklis par to, kādas ir mediatora tiesības un pienākumi, kā arī cik tālu sniedzas mediatora pilnvaras?”

B. Kalnmeiere: “Mediatora tiesības un pienākumus nosaka likums.”

Autore: “Kā parasti noris mediācijas process, lūdzu, raksturojiet, Jūsaprāt, optimālākos mediācijas procesa posmus?”

B. Kalnmeiere: “Ievadsaruna, otras puses uzrunāšana, līguma slēgšana, 1. fāze – situācijas apraksts, pozīciju noskaidrošana; 2. fāze – tēmu apkopošana; 3. fāze - tēmas izstrāde, vajadzību noskaidrošana; 4. fāze – risinājumu meklēšana; 5. fāze – vienošanās, vienošanās izpildāmības pārbaude.”

Autore: “Vai mediators, ja, uzklusot mediatorus, saprot, ka viens no mediantiem visu vainu uzveļ uz otru mediantu, drīkst strīdu izšķirt, balstoties uz savu subjektīvo lēmumu?”

B. Kalnmeiere: “Mediatora uzdevums, pienākums nav izšķirt strīdu, mediators mediācijas procesa nepieņem nekādus pusēm saistošus lēmumus, mediācija lēmumus pieņem tikai pašas puses.”

Autore: “Kāda izglītība nepieciešama, lai kļūtu par mediatoru?”

B. Kalnmeiere: “Teorētiski, lai strādātu par mediatoru likumā nav noteikts, kādai būtu jābūt izglītībai. Mediatori var būt ļoti dažādu profesiju pārstāvji, tajā skaitā arī personas, kam nav augstākā izglītība; tas gan neattiecas uz sertificētiem mediatoriem – tiem likums paredz augstāko izglītību. Šobrīd, lai kārtotu sertificēta mediatora eksāmenu, nepieciešams 100 stundu apmācība mediācijā. Mans viedoklis, ir tāds, ka Latvijā būtu nepieciešama licencēta vai sertificēta mediatoru apmācības programma, vienoti apmācības standarti - ne mazāk kā 300 – 400 stundu apmērā, papildus ne mazāk kā 50 – 100 praktiskas mediācijas stundas, lai kārtotu sertificēta mediatora eksāmenu.”

Autore: “Vai, Jūsaprāt, Latvijā ir pietiekošs skaits mediatoru?”

B. Kalnmeiere: “Noteikti nē, īpaši ārpus Rīgas.”

Autore: “Kādi būtu jūsu ieteikumi mediācijas popularizēšanai un attīstībai Latvijā?”

B. Kalnmeiere: “Publikācijas plaši pieejamos rakstošajos medijos, pozitīvās pieredzes popularizēšana, TV diskusijas un skaidrojoši TV raidījumi.”

Autore: “Cik ilgu laiku, Jūs praktizējat mediatora pakalpojumus?”

B. Kalnmeiere: “5 gadi.”

Autore: “Kāda ir Jūsu ikdienas profesija?”

B. Kalnmeiere: “Jurists.”

Paldies par atbildēm!

Intervija ar mediatori Mariku Uškāni

Lūgums atbildēt uz intervijas jautājumiem Latvijas Universitātē veiktā pētījuma ietvaros par mediāciju un tās iespējām Latvijā. Intervijā iegūtie rezultāti tiks apkopoti un izmantoti ieteikumu izstrādei meditācijas uzlabošanai Latvijā.

Jūsu viedoklim ir liela nozīme šī pētījuma veikšanā.

Autore: Vai, Jūsaprāt, Latvijā ir attīstīta mediācija, vai cilvēki ir pietiekami informēti par mediācijas pielietošanu konflikta risināšanā?

M. Uškāne: Nē!

Autore: Kā rāda Jūsu pieredze, kā parasti konfliktējošās puses nonāk pie risinājuma izmantot mediatora pakalpojumus?

M. Uškāne: Pēc sociālā dienesta vai bāriņtiesas ieteikuma, tiesas ieteiktā meditācija, retāk pēc paziņu vai ģimenes locekļu ieteikuma.

Autore: Kādi ir visizplatītākie konflikti, pēc Jūsu pieredzes, ko konfliktējošās puses risina ar mediatora palīdzību?

M. Uškāne: Manā pieredzē – ģimenes konflikti.

Autore: Kas biežāk izmanto mediācijas pakalpojumus, fiziskas personas vai juridiskas personas, kas ir uzņēmumi, balstoties uz Jūsu personīgo pieredzi?

M. Uškāne: Fiziskas personas

Autore: Cik vidēji ilgu laiku aizņem mediācijas process? Aptuveni cik ilgs bija īsākais process? Aptuveni cik ilgs bija garākais process?

M. Uškāne: Katrs gadījums ir individuāls, mediācijas process sastāv no vairākām sesijām, viena sesija vidēji ilgst 1- 2 h. Īsākā sesija man ir bijusi 30 min.

Autore: Vai ierašanās pie mediatora abām pusēm ir labprātīgs vai obligāts pasākums, ja, piemēram, mediatora pakalpojumus izvēlas izmantot tikai viena puse?

M. Uškāne: Mediācija var notikt tikai tad, ja abas puses ir brīvprātīgi piekritušas.

Autore: Kāds ir Jūsu viedoklis par to, kādas ir mediatora tiesības un pienākumi, kā arī cik tālu sniedzas mediatora pilnvaras?

M. Uškāne: Mediators neitrāla, strīdā neiesaistīta persona, kurš palīdz pusēm rast risinājumu. Svarīgākie mediatora pienākumi ir ievērot konfidencialitāti un saglabāt neitralitāti.

Autore: Kā parasti noris mediācijas process, lūdzu, raksturojiet, Jūsaprāt, optimālākos mediācijas procesa posmus?

M. Uškāne: Manuprāt, optimālākais variants ir piecu fāžu modelis: 1. fāze – iepazīšanās, iepazīstināšana ar meditācijas vadlīnijām un noteikumiem; 2. Fāze – situācijas noskaidrošana,

risināmo tēmu noteikšana; 3. Fāze – interešu un vajadzību noskaidrošana; 4. Fāze – risinājumi; 5. fāze – vienošanās.

Autore: Vai mediators, ja, uzklausot mediatorus, saprot, ka viens no mediantiem visu vainu uzveļ uz otru mediantu, drīkst strīdu izšķirt, balstoties uz savu subjektīvo lēmumu?

M. Uškāne: Nē!

Autore: Kāda izglītība nepieciešama, lai kļūtu par mediatoru?

M. Uškāne: Mediatora profesija ir starpdisciplināra, līdz ar to nav noteikta profesija, lai kļūtu par mediatoru.

Autore: Vai, Jūsaprāt, Latvijā ir pietiekošs skaits mediatoru?

M. Uškāne: Lai arī lielākais mediatoru skaits ir Rīgā un reģionos mazāk, uzskatu, ka šobrīd mediatoru skaits ir pietiekams. Nākotnē, līdz ar meditācijas attīstību, arī mediatoru skaitam jāpalielinās.

Autore: Kādi būtu jūsu ieteikumi mediācijas popularizēšanai un attīstībai Latvijā?

M. Uškāne: Valsts un pašvaldību finansiāls atbalsts konfliktu risināšanā, jo īpaši sociālā riska grupās.

Autore: Cik ilgu laiku, Jūs praktizējat mediatora pakalpojumus?

M. Uškāne: 6 gadi

Autore: Kāda ir Jūsu ikdienas profesija?

M. Uškāne: *Personāla vadība*

Paldies par atbildēm!

Intervija ar mediatori Radu Matjušinu

Lūgums atbildēt uz intervijas jautājumiem Latvijas Universitātē veiktā pētījuma ietvaros par mediāciju un tās iespējām Latvijā. Intervijā iegūtie rezultāti tiks apkopoti un izmantoti ieteikumu izstrādei meditācijas uzlabošanai Latvijā.

Jūsu viedoklim ir liela nozīme šī pētījuma veikšanā.

Autore: Vai, Jūsaprāt, Latvijā ir attīstīta mediācija, vai cilvēki ir pietiekami informēti par mediācijas pielietošanu konflikta risināšanā?

Matjušina R.: Balstoties uz manu pieredzi – Latvijā diemžēl mediācija nav attīstīta un cilvēkiem Latvijas reģionos ir ļoti vājas un biežāk – vispār nav informācijas par mediāciju.

Autore: Kā rāda Jūsu pieredze, kā parasti konfliktējošās puses nonāk pie risinājuma izmantot mediatora pakalpojumus?

Matjušina R.: Diemžēl mediāciju (arī turpmāk - par Latgali, Vidzemi) neizmanto, bet tie atsevišķie gadījumi ir tad, kad paziņu, draugu, radu lokā kādam ir saistība ar mediāciju.

Autore: Kādi ir visizplatītākie konflikti, pēc Jūsu pieredzes, ko konfliktējošās puses risina ar mediatora palīdzību?

Matjušina R.: Ģimenes strīdi, finanšu/saimnieciskie strīdi.

Autore: Kas biežāk izmanto mediācijas pakalpojumus, fiziskas personas vai juridiskas personas, kas ir uzņēmumi, balstoties uz Jūsu personīgo pieredzi?

Matjušina R.: Fiziskas personas.

Autore: Cik vidēji ilgu laiku aizņem mediācijas process? Aptuveni cik ilgs bija īsākais process? Aptuveni cik ilgs bija garākais process?

Matjušina R.: Par fizisku personu parādsaistībām – viena sesija (īsākais). Garāko nevaru atbildēt – nav bijis pozitīva rezultāta.

Autore: Vai ierašanās pie mediatora abām pusēm ir labprātīgs vai obligāts pasākums, ja, piemēram, mediatora pakalpojumus izvēlas izmantot tikai viena puse?

Matjušina R.: Tikai un vienīgi labprātīgs.

Autore: Kāds ir Jūsu viedoklis par to, kādas ir mediatora tiesības un pienākumi, kā arī cik tālu sniedzas mediatora pilnvaras?

Matjušina R.: Precīzi ir formulēts gan mediācijas procesu reglamentējošos normatīvos, gan mediatoru ētikas kodeksā (www.mediacija.lv).

Autore: Kā parasti noris mediācijas process, lūdzu, raksturojiet, Jūsaprāt, optimālākos mediācijas procesa posmus?

Matjušina R.: Mediācijas procesa posmi – fāzes, ir noteiktas teorētiski (1 - mediācijas līguma slēgšana, iepazīšanās, 2 - situācijas (konflikta iemesla) noskaidrošana, 3 - pušu interešu noskaidrošana, 4 - risinājumu meklēšana, 5 - panākta/nepanākta vienošanās starp pusēm) un, sniedzot mediatora pakalpojumu, tās ir jāpatur prātā. Savukārt praksē nodalījums starp fāzēm un to secība būs mainīga – viss ir atkarīgs no mediācijas procesā iesaistītajām pusēm, viņu vajadzībām, interesēm un protams no pušu rakstura īpašībām un komunikācijas spējām.

Autore: Vai mediators, ja, uzklusot mediantus, saprot, ka viens no mediantiem visu vainu uzvel uz otru mediantu, drīkst strīdu izšķirt, balstoties uz savu subjektīvo lēmumu?

Matjušina R.: Nav pieļaujama strīda izšķiršana no mediatora puses. Mediators palīdz pusēm nonākt līdz risinājumam.

Autore: Kāda izglītība nepieciešama, lai kļūtu par mediatoru?

Matjušina R.: Nav noteikta speciāla izglītība. Svarīgas ir mediatora zināšanas ļoti daudzās jomās (psiholoģija, socioloģija, tiesību zinātnes, utt..) un ir ļoti svarīgi, lai mediators prastu sadzirdēt, būtu empātisks.

Autore: Vai, Jūsuprāt, Latvijā ir pietiekošs skaits mediatoru?

Matjušina R.: Uzskatu, ka nav. Bet runa ir par kvalitāti – skaits to nenodrošinās.

Autore: Kādi būtu jūsu ieteikumi mediācijas popularizēšanai un attīstībai Latvijā?

Matjušina R.: Nedrīkst aprobežoties ar mediācijas popularizēšanu tikai Rīgā un LR Tiesās. Ir jāiziet no savas komforta zonas, jo reģionos arī dzīvo cilvēki.

Autore: Cik ilgu laiku, Jūs praktizējat mediatora pakalpojumus?

Matjušina R.: Mediācijas metodes savā darbā pielietoju vairāk, kā 10 gadus. Praktizējošo mediatoru pulkam esmu pievienojusies 2015. gadā.

Autore: Kāda ir Jūsu ikdienas profesija?

Matjušina R.: Uzņēmējdarbība – ar visām no tā izrietošām tiesībām un pienākumiem. Izglītība – ekonomika, tieslietas.

Paldies par atbildēm!

Intervija ar mediatori Dana Rone

Lūgums atbildēt uz intervijas jautājumiem Latvijas Universitātē veiktā pētījuma ietvaros par mediāciju un tās iespējām Latvijā. Intervijā iegūtie rezultāti tiks apkopoti un izmantoti ieteikumu izstrādei meditācijas uzlabošanai Latvijā.

Jūsu viedoklim ir liela nozīme šī pētījuma veikšanā.

Autore: Vai, Jūsaprāt, Latvijā ir attīstīta mediācija, vai cilvēki ir pietiekami informēti par mediācijas pielietošanu konflikta risināšanā?

Rone D.: Jā, ir attīstīta. Jā, tie, kam vajag, ir informēti.

Autore: Kā rāda Jūsu pieredze, kā parasti konfliktējošās puses nonāk pie risinājuma izmantot mediatora pakalpojumus?

Rone D.: Vai nu paši iedomājas izmēģināt, vai arī tiesa vai advokāts iesaka.

Autore: Kādi ir visizplatītākie konflikti, pēc Jūsu pieredzes, ko konfliktējošās puses risina ar mediatora palīdzību?

Rone D.: Ģimenes tiesību jautājumus, mantojuma tiesību jautājumus un komercstrīdus.

Autore: Kas biežāk izmanto mediācijas pakalpojumus, fiziskas personas vai juridiskas personas, kas ir uzņēmumi, balstoties uz Jūsu personīgo pieredzi?

Rone D.: Biežāk fiziskas personas.

Autore: Cik vidēji ilgu laiku aizņem mediācijas process? Aptuveni cik ilgs bija īsākais process? Aptuveni cik ilgs bija garākais process?

Rone D.: Īsākais – 1 stunda, garākais – 10 stundas.

Autore: Vai ierašanās pie mediatora abām pusēm ir labprātīgs vai obligāts pasākums, ja, piemēram, mediatora pakalpojumus izvēlas izmantot tikai viena puse?

Rone D.: Mediācija vienmēr ir brīvprātīga. Ja otra puse neierodas, mediācija nenotiek.

Autore: Kāds ir Jūsu viedoklis par to, kādas ir mediatora tiesības un pienākumi, kā arī cik tālu sniedzas mediatora pilnvaras?

Rone D.: Tas precīzi noteikts Mediācijas likumā.

Autore: Kā parasti noris mediācijas process, lūdzu, raksturojiet, Jūsaprāt, optimālākos mediācijas procesa posmus?

Rone D.: Neskaidrs jautājums.

Autore: Vai mediators, ja, uzklusot mediantus, saprot, ka viens no mediantiem visu vainu uzvel uz otru mediantu, drīkst strīdu izšķirt, balstoties uz savu subjektīvo lēmumu?

Rone D.: Mediators nepieņem lēmumu un neizšķir strīdu. Mediators palīdz pusēm sarunāties un veicina dialogu.

Autore: Kāda izglītība nepieciešama, lai kļūtu par mediatoru?

Rone D.: Tas noteikts Mediācijas likumā un uz šī likuma pamata izdotajos MK noteikumos.

Autore: Vai, Jūsaprāt, Latvijā ir pietiekošs skaits mediatoru?

Rone D.: Jā.

Autore: Kādi būtu jūsu ieteikumi mediācijas popularizēšanai un attīstībai Latvijā?

Rone D.: Mediācija ir pietiekami populāra tajā sabiedrības daļā, kur tā vajadzīga.

Autore: Cik ilgu laiku Jūs praktizējat mediatora pakalpojumus?

Rone D.: Kopš 2007. gada

Autore: Kāda ir Jūsu ikdienas profesija?

Rone D.: Zvērināta advokāte un lektore.

Paldies par atbildēm!

Maģistra darbs “Mediācija Latvijā Eiropas Savienības kontekstā” izstrādāts LU Ekonomikas un vadības fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autore: _____ **Agate Dzerkale**

(personiskais paraksts)

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītāja: profesore Dr.ekon. **Biruta Sloka** _____

(personiskais paraksts un datums)

Recenzente: **Marta Ābula**

Darbs iesniegts Eiropas studiju maģistra studiju programmā: _____

Dekāna pilnvarotā persona: lietvedības sekretāre Astra Zaļkalne _____

(personiskais paraksts)

Darbs aizstāvēts bakalaura gala pārbaudījuma komisijas sēdē:

____.____.2016. prot. Nr. _____

Komisijas sekretāre: _____